บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก

ในบทนี้ จะเป็นการนำเสนอผลการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวเนื่องของกิจกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก โดยจะอธิบายวิธีการดำเนินกิจกรรมของการผลิตข้าวหอมมะลิ ตลอดจนถึงการส่งออก กิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องและวิธีการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว โดยมีอุตสาหกรรมโรงสีข้าว เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักที่เป็นตัวแทนในอุตสาหกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก ที่ใช้อธิบายถึงความเชื่อมโยงไปข้าวหน้าและข้างหลังของแต่ละกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่อง

5.1 การดำเนินกิจกรรมของการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกในสาขาเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก กิจกรรมสาขาเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ การเพาะปลูกข้าวหอมมะลิ (การทำนา) ซึ่ง ข้าวเปลือกหอมมะลิจะถูกใช้เป็นวัตถุดิบในการแปรรูปเป็นข้าวสาร ผ่านอุตสาหกรรมแปรรูป คือ อุตสาหกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่

5.1.1 การเพาะปลูกข้าวหอมมะลิ

ข้าวเปลือกหอมมะลิ

ข้าวเปลือกหอมมะลิ จัดเป็นพืชที่อยู่ในตระกูลหญ้า เป็นข้าวเจ้าที่มีลักษณะพิเศษ คือ มีกลิ่นหอมคล้ายดอกมะลิ เวลาหุง มีความนุ่มน่ารับประทาน ต่างจากข้าวเจ้าพันธุ์อื่นๆ ดังที่อธิบายไว้ในบทที่แล้ว ข้าวหอมมะลิ ในปัจจุบันที่เป็นที่นิยม แบ่งเป็น 2 พันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ชาวบ้านนิยมเรียกว่า ข้าวเจ้าดอ หรือข้าวเจ้าใหญ่ และข้าว กข 15 ชาวบ้านนิยมเรียกว่าข้าวเจ้าเบา เนื่องจากมีลักษณะเมล็ดเล็กและเรียวเบากว่า ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ข้าวหอมมะลิเป็นพันธุ์ข้าวที่เรียกว่า ข้าวเจ้าไวแสง ชอบน้ำน้อย ปลูกได้ดีในพื้นที่ที่สูง (ที่ดอน) และมีความทนต่อ ดินเปรี้ยวและดินเค็มได้ดี แหล่งผลิตที่สำคัญของข้าวหอมมะลิ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวหอมมะลิที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ และยังเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวหอมมะลิที่รสชาดดีที่สุดในโลกด้วย

ข้าวหอมมะลิ เป็น ข้าวเจ้านาปี คือ มีการเพาะปลูกแบบอาศัยน้ำฝน มีการเพาะปลูกเพียงปีละ 1 ครั้ง มีฤดูการเพาะปลูก เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคมและเก็บเกี่ยวได้ช่วงเดือนพฤศจิกายน เป็นต้นไป

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีปริมาณการผลิต ในปี 2540/2541ปริมาณ 3,887,913 ตัน มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 14,069,470 ไร่ มีการเพาะปลูกกระจายอยู่ทั่วทุกจังหวัดในภาค

การใช้ปัจจัยการผลิต

ในกระบวนการผลิตข้าวของภาค ปี 2538/2539 นับตั้งแต่การเตรียมดิน จนถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยวนั้น ก่อให้เกิดต้นทุนการผลิตต่างๆ แบ่งได้ดังนี้

1. ค่าแรงงานเตรียมดินถึงเก็บเกี่ยว
- เตรียมดิน
- ปลูก
- ดูแลรักษา
- เก็บเกี่ยว
- ค่าใช้จ่ายหลังเก็บเกี่ยว
2. ค่าวัสดุ
- ค่าเมล็ดพันธุ์
- ค่าปุ๋ยคอก ปุ๋ยเคมี
- ค่ายาปราบศัตรูพืชและวัชพืช
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น
- ค่าอุปกรณ์การเกษตรและวัสดุอื่นๆ
3. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร
- ค่าดอกเบี้ยและค่าเสียโอกาสเงินลงทุน
4. ต้นทุนคงที่
- ค่าเช่าที่ดิน ค่าภาษีที่ดิน ค่าใช้ที่ดิน
- ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 5.1 ต้นทุนการผลิตข้าวหอมมะลิ ปี 2538/2539

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

รายการ	จำนวนเงิน(บาท)	ร้อยละ
1. ค่าแรงงานเตรียมดินถึงเก็บเกี่ยว	820.45	59.96
2. ค่าวัสดุ	254.62	18.61
3.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	61.76	4.51
4. ต้นทุนคงที่	231.47	16.92
รวมต้นทุนต่อไร่	1368.3	100
ต้นทุนทั้งหมดต่อกิโลกรัม	5.11	
ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	268	

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ พบว่า โดยทั่วไปเกษตรกร 1 ครัวเรือน มีขนาดที่ดินประมาณ 29.87 ไร่ ส่วนใหญ่มีลักษณะการถือครองเป็นเจ้าของเอง ใช้ที่ดินปลูกข้าวหอมมะลิประมาณ 22.42 ไร่ ต่อ 1 ครัวเรือน ข้าวเหนียว 7.03 ไร่ต่อ 1 ครัวเรือน แรงงานในครัวเรือนมักมีการช่วยเหลือในการเพาะปลูกประมาณ 2 – 4 คน จากขนาดครัวเรือน 4 – 6 คน

ในกระบวนการผลิตข้าวหอมมะลิ พิจารณาจากกระบวนการผลิตข้าวทั่วไป นับตั้งแต่การเตรียมดินจนถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยวนั้น ก่อให้เกิดต้นทุนการผลิต โดยจำแนกเป็นปัจจัยการผลิตจากสาขาอื่น หรือ เรียกว่าปัจจัยการผลิตขั้นกลาง (Intermediate Input) และปัจจัยการผลิตขั้นต้น ซึ่งประกอบด้วย ค่าจ้างแรงงาน ผลกำไร ค่าเสื่อมราคา และภาษีทางอ้อม ในส่วนที่เป็นปัจจัยการผลิตขั้นกลาง คิดเป็นมูลค่า ประมาณ 13,000 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 22.51 ของมูลค่าการผลิตทั้งหมด โดยนำเข้าจากสาขาการผลิตที่สำคัญ คือ สาขาการผลิตปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช (085) ซึ่งเป็นมูลค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.42 ของมูลค่าการผลิตปัจจัยการผลิตขั้นกลาง รองลงมาคือ สาขาบริการทางการเกษตร (024) ร้อยละ 32.1 และการใช้ปัจจัยการผลิตจากสาขาการผลิตข้าวเอง ในรูปของพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 18.6 ของมูลค่าปัจจัยการผลิตขั้นกลางทั้งหมด และในด้านสินเชื่อ สาขาการผลิตข้าว ได้ใช้บริการจากสถาบันการเงิน ร้อยละ 7.63 ของมูลค่าการผลิตขั้นกลางทั้งหมด

นอกจากนี้ ในด้านปัจจัยการผลิตขั้นต้น สาขาการผลิตข้าว ใช้คิดเป็นร้อยละ 77.49 ของมูลค่าการผลิตทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นค่าตอบแทนแรงงานเกษตร ร้อยละ 9.45 ของมูลค่าปัจจัยการผลิตขั้นต้นทั้งหมด และเป็นค่าเสื่อมราคาและภาษีประมาณ ร้อยละ1.3 และ 0.3 ของมูลค่า

ปัจจัยการผลิตขั้นต้นทั้งหมด ตามลำดับ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 88.94 ของปัจจัยการผลิตขั้นต้นเป็นผลตอบแทนในการผลิต ซึ่งตกอยู่กับผู้ผลิตหรือชาวนานั่นเอง

พิจารณาโครงสร้างการใช้ปัจจัยการผลิต จากการเทียบมูลค่าผลผลิตข้าวจำนวน 1 บาท ในจำนวนนี้ จะเป็นค่าปัจจัยการผลิตที่ซื้อจากสาขาการผลิตอื่นๆ 0.23 บาท และเป็น ค่าจ้างแรงงาน 0.07 บาท ค่าภาษีและค่าเสื่อมราคาประมาณ 0.01 บาท กำไรของผู้ผลิตประมาณ 0.69 บาท ดังที่จะแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

รูปที่ 5.1 โครงสร้างปัจจัยการผลิตข้าวเปลือก

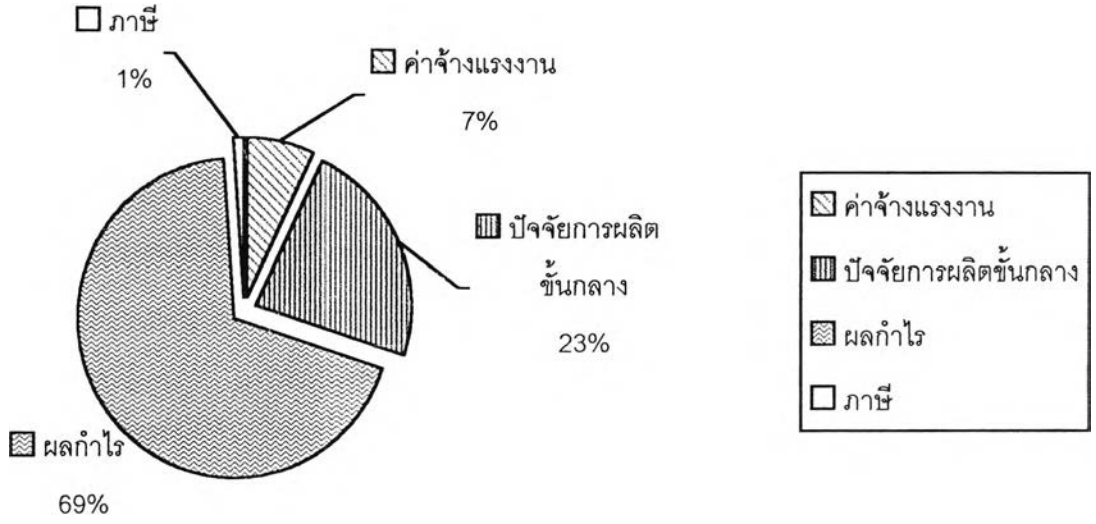

การใช้ประโยชน์และการกระจายผลผลิตข้าวเปลือก

ข้าวเปลือกมีความผูกพันธ์กับอุตสาหกรรมแปรรูปอย่างมาก เนื่องจากข้าวเปลือกจะต้องผ่านกระบวนการแปรรูปเป็นข้าวสารและผลิตภัณฑ์ข้าวรูปแบบอื่นๆ ดังที่ได้เคยนำเสนอไปแล้วในบทที่ผ่านมา ก่อนที่จะสามารถนำมาบริโภคได้ การศึกษาผลกระทบจากการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกนี้ จึงมุ่งเน้นไปที่อุตสาหกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่ที่เป็น ตัวแทนอุตสาหกรรมในการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกที่สำคัญ

และเมื่อพิจารณา ในแง่ของการกระจายผลผลิตข้าวเปลือกไปยังกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวเนื่อง จะพบว่า ข้าวเปลือกจะกระจายไปสู่สาขาการผลิตอื่นๆ เป็นปัจจัยการผลิตขั้นกลางทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 98.18 ของมูลค่าข้าวเปลือกทั้งหมด โดยสู่สาขาโรงสี ร้อยละ 90.83 ของปัจจัยการผลิตขั้นกลางทั้งหมด เป็นวัตถุดิบผสมอาหารสำหรับการปศุสัตว์ ร้อยละ 1.14 ของปัจจัย

การผลิตขั้นกลางทั้งหมด เป็นวัตถุดิบในการผสมอาหารของสัตว์ปีก ร้อยละ 1.12 และ 1.02 ของมูลค่าข้าวเปลือกทั้งหมด เป็นพันธุ์สำหรับสาขาการผลิตข้าวเองร้อยละ 0.41 ของมูลค่าข้าวเปลือกทั้งหมด นอกจากนี้ได้กระจายไปในส่วนอุปสงค์สุดท้าย ร้อยละ 1.82 ของมูลค่าข้าวเปลือกทั้งหมด โดยที่สำคัญเป็นส่วนเปลี่ยนของสินค้าคงเหลือ ร้อยละ 1.59 ของมูลค่าข้าวเปลือกทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นการบริโภคโดยครัวเรือนและรัฐบาลเพียงเล็กน้อย

รูปที่ 5.2 โครงสร้างการกระจายผลผลิตข้าวเปลือก

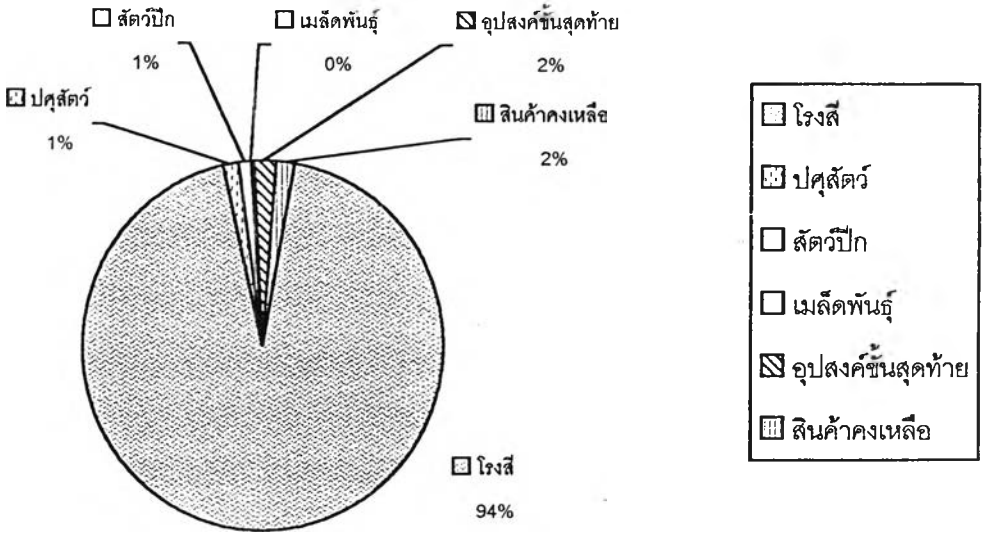

พฤติกรรมการตลาดและกิจกรรมการซื้อขายข้าวหอมมะลิในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ดังที่ได้กล่าวโดยละเอียดไปแล้วในบทที่ผ่านมา บทนี้จะเป็นการสรุปพฤติกรรมของกิจกรรมการตลาดและการซื้อขายข้าวหอมมะลิ โดยจะแสดงให้เห็นภาพโดยรวมสรุปชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้าวเปลือกโดยทั่วไป เป็นผลผลิตที่สามารถเก็บไว้ได้นานหลังจากการเก็บเกี่ยว หากมีวิธีการเก็บ และสถานที่เก็บที่มีคุณภาพ เกษตรกรจะมีโอกาสตัดสินใจเก็บไว้รอราคาข้าวเปลือกสูงขึ้นแล้วจึงขายได้ แต่ส่วนใหญ่แล้ว เกษตรกรรายย่อย และเกษตรกรโดยทั่วไปที่ไม่มีวิธีการและสถานที่เก็บที่ดี มักจะทำการขายผลผลิตทันทีที่เก็บเกี่ยวเสร็จ

ข้าวหอมมะลิ เป็นข้าวที่มีราคาสูงกว่าข้าวเจ้าทั่วไปอยู่แล้ว ทำให้เกษตรกรในภาคนี้หันมาปลูกข้าวหอมมะลิ แทนข้าวพันธุ์อื่นๆ ในฤดูกาลเพาะปลูกข้าวเจ้านาปี โดยปีหนึ่งจะมีการเก็บเกี่ยวข้าวหอมมะลิได้เพียงปีละครั้งเท่านั้น ไม่สามารถทำนาปรังได้ ประกอบกับการที่ข้าวหอมมะลิเป็นที่ต้องการของตลาดมากกว่า ทำให้ราคาสูงกว่าข้าวเปลือกอื่นๆ

ชาวนาในภาคนี้ ที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ จากการสำรวจพบว่าเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จจะนำผลผลิตออกจำหน่ายทันที เนื่องจากข้าวเปลือกที่เก็บไว้นานราคาจะต่ำ (โดยเฉพาะการเก็บที่ไม่ถูกวิธี) จะทำให้ข้าวมีความชื้นสูง และเปอร์เซนต์ข้าวหักสูง ราคาจะไม่ดี เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ในภาคนี้เป็นเกษตรกรรายย่อย และยากจน ไม่มีที่เก็บข้าวที่สามารถป้องกันความชื้นของข้าวได้ ไม่เหมือนกับเกษตรกรรายใหญ่ที่เป็นพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นหรือโรงสี ที่จะมีไซโลที่ดีที่สามารถรักษาข้าวเปลือกไว้ได้นาน ดังนั้น หลังจากเก็บเกี่ยวแล้วเกษตรกรจะนำผลผลิตออกจำหน่ายทันที และส่วนใหญ่พบว่า ไม่ได้มีการรอจนกว่าจะเก็บเกี่ยวครบทุกไร่จึงจำหน่าย แต่เป็นแบบที่ว่า เก็บได้เต็มคันรถเมื่อไหร่จึงส่งขาย แล้วกลับมาเก็บเกี่ยวส่วนที่เหลือต่อ ทั้งนี้เนื่องจาก แรงงานที่เกษตรกรใช้ในการเก็บเกี่ยวส่วนใหญ่เป็นแรงงานคน ใช้เวลาในการเก็บเกี่ยวนาน ข้าวเปลือกที่ใช้เวลาเก็บเกี่ยวนาน จะเกิดความเสียหายได้ง่าย เช่น ข้าวร่วง ข้าวหัก ข้าวชื้น ล้วนแต่ทำให้เกษตรกรต้องรีบขาย ไม่มีโอกาสได้เก็บไว้รอราคา

การซื้อขาย จากการศึกษาพบว่าเกษตรกร จะเดินทางไปขายเองที่โรงสี โดยเกษตรกรจะเช่ารถบรรทุก 4 ล้อกลาง ในหมู่บ้านไป หรือเกษตรกรที่มีรถเองจะเดินทางไปเอง มีเกษตรกรรายใหญ่บางรายที่นอกจากจะทำการเพาะปลูกเองแล้ว ยังรับซื้อข้าวจากเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ข้างเคียง นำส่งขายให้โรงสีเองด้วย ปัจจุบันพบว่ามีพ่อค้าไปรับซื้อถึงที่นาบ้างบางพื้นที่ที่อยู่ไกลจากโรงสีมากๆ หรือมีความคุ้นเคยกันอยู่แล้ว แต่จากการสัมภาษณ์พบว่า เกษตรกรบางรายจะไม่ยอมขายให้กับพ่อค้านายหน้า แต่จะขายให้สหกรณ์แทน การซื้อขายแบบนี้มักพบในพื้นที่ที่มีการพัฒนาเป็นหมู่บ้านตัวอย่าง เกษตรกรตัวอย่าง หรือ หมู่บ้านที่มีการส่งเสริมดูแล ให้ความรู้แก่เกษตรกรโดยทั่วถึง มีโครงการเป็นจริงเป็นจังเท่านั้น แต่โดยมาก ก็ยังคงพบเห็นว่าเกษตรกรจะเดินทางขนส่งไปขายเองที่โรงสีเลย

ในกรณีพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น จะสามารถสังเกตได้ชัดเจนว่า จะบรรทุกข้าวมาครั้งละเป็นจำนวนมาก เต็มคันรถ 6 ล้อบรรทุกหรือ 10 ล้อบรรทุก การซื้อขายระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้ารวบรวม มีหลายรายที่ซื้อเนื่องจากมีข้อผูกพันกัน โดยพ่อค้าให้สินเชื่อแก่เกษตรกรในรูปของการใช้ยาฆ่าแมลง ปุ๋ย และเคมีภัณฑ์อื่นๆ โดยเกษตรกรต้องให้ผลผลิตเป็นค่าตอบแทนด้วย หรือบางรายต้องขายผลผลิตให้พ่อค้ารวบรวมรายนี้เท่านั้น เช่นเดียวกันกับระบบสหกรณ์ แต่เนื่องจากสหกรณ์เป็นโครงการของรัฐ การเอาเปรียบเกษตรกรจึงมีน้อยกว่าการขายให้พ่อค้า แต่

เกษตรกรบางรายที่ขาดความรู้ความเข้าใจ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง ก็ยังเป็นการซื้อขายที่ระบบที่นาอยู่

พ่อค้าบางราย ในปัจจุบันต้องไปซื้อข้าวกับสหกรณ์เนื่องจากเกษตรกรไม่ขายให้ แต่รวมกันขายให้สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรเป็นตัวแทนการต่อรองที่ดีกว่า เนื่องจากเกษตรกรรายย่อยจะไม่มีอำนาจการต่อรอง จากนั้นพ่อค้ารวบรวมก็จะเดินทางมาขายต่อที่โรงสีอีกที หรือพ่อค้าบางรายก็เป็นโรงสีเองด้วย

การซื้อขายกับโรงสี ในปัจจุบันพบว่า โรงสีขนาดใหญ่ที่มีปริมาณการผลิตมาก เนื่องจากมีลูกค้ามารอสั่งสินค้า เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยว จะรับซื้อสินค้าที่โรงสีเอง โดยเปิดตลาดนัดข้าวเปลือกให้เกษตรกรนำข้าวเปลือกเดินทางมาขายที่หน้าโรงสี บางรายที่โรงสีมีความคุ้นเคยกันดีกับเกษตรกรในพื้นที่ที่มาขายให้เป็นประจำโรงสีจะส่งรถไปรับเองโดยไม่คิดค่าขนส่ง โดยทั่วไปเกษตรกรหรือพ่อค้า จะเดินทางมาขายที่หน้าโรงสี มีตาชั่ง และ เครื่องตรวจคุณภาพข้าว ก่อนจะทำการซื้อขายกัน โดยราคารับซื้อโรงสีจะเป็นผู้กำหนดราคาเอง จากราคาตลาดในกรุงเทพฯ และมาวัดจากคุณภาพข้าวเปลือกที่ชาวนานำมาขาย

โรงสีขนาดใหญ่ มักจะมีลานตากข้าวขนาดใหญ่ และ โกดังเก็บข้าวที่ใหญ่และสามารถควบคุมความชื้นได้ดีด้วย โรงสีหลังจากรับซื้อข้าวเปลือกแล้ว จะเก็บไว้ เพื่อรอการสั่งซื้อสินค้าจากลูกค้า หรือ รอโอกาสที่ราคาข้าวสารหอมมะลิขึ้นสูงก็จะปล่อยขาย โรงสีใดที่มีไซโลก็จะสามารถเก็บข้าวเปลือกไว้ได้ตลอดปี เมื่อมีลูกค้าสั่งข้าวสารจึงจะทำการผลิตข้าวสาร เป็นปริมาณมากๆ เพื่อการส่งออกไปภาคอื่นๆ หรือ เพื่อการส่งออกไปต่างประเทศ การซื้อขายระหว่างโรงสีกับพ่อค้าส่งออก หรือพ่อค้าขายส่ง จะทำการซื้อขายกันทางโทรศัพท์ โทรสาร มีการส่งเจ้าหน้าที่ของพ่อค้าไปตรวจสอบคุณภาพข้าวสารของโรงสีก่อน หากราคาและคุณภาพเป็นที่ตกลงกันได้แล้ว โรงสีจะทำการส่งข้าวสารที่ผลิตได้ไปให้แก่พ่อค้าส่งออก หรือพ่อค้าขายส่ง ในสถานที่ที่ต้องการ เช่น พ่อค้าขายส่งจะให้ไปส่งที่ท่าเรือแล้วลำเลียงขึ้นเรือ ก่อนส่งออกไปยังต่างประเทศ ส่วนพ่อค้านายหน้าอาจให้โรงสีขนส่งไปให้โดยคิดค่าขนส่งรวมไปในราคาข้าวสาร หรือบางรายก็จะให้รถบรรทุกมารับเองถึงที่โรงสี

ผลพลอยได้จากการสีข้าวส่วนใหญ่ จะทำการซื้อขายกันที่โรงสี เช่น รำข้าว จะขายให้เกษตรกรหน้าโรงสี และบางทีก็มีโรงงานอาหารสัตว์มารับไป รำ โรงงานน้ำมันรำก็จะมารับเอง และมีการขายให้เกษตรกรไปเลี้ยงสัตว์หน้าโรงสีด้วย ส่วนแกลบนั้น จะแจกฟรีให้ชาวนานำไปปลูกพืชผักต่อไป (ที่มา : จากการสัมภาษณ์ ปี 2543)

5.1.2 อุตสาหกรรมโรงสีข้าว

โรงสีข้าวขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ในปี 2540 มีโรงสีทั้งสิ้นมากกว่า 150 แห่ง โดยมีการกระจายตัวอยู่ตามจังหวัดต่างทั่วภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยมีการกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มอำเภอที่เป็นเมืองมากกว่า เนื่องจากมีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่พร้อมสำหรับกิจการของอุตสาหกรรม

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโรงสีขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า โรงสีขนาดใหญ่มีกำลังการผลิตเฉลี่ยต่อปี ประมาณ 85,536.36 ตันข้าวเปลือกต่อ 1 โรงสี หากมีการสีเต็มกำลัง มูลค่าโดยเฉลี่ยประมาณ 891,876,386.36 บาทต่อ 1 โรงสี ต่อ 1 ปี มีการกระจายผลผลิต แบ่งเป็นชั้นข้าวต่างๆ และผลพลอยได้ต่างๆ ที่ได้รับจากการสีข้าว

โดยต้นข้าว ร้อยละ 47.85 หยี่จ้อ ร้อยละ 1.44 และซาห่อร้อยละ 1.38 รวม ร้อยละ 50.67 ของข้าวเปลือกทั้งหมด จะทำการส่งไปยังกรุงเทพฯ โดยรถบรรทุก ส่งขายให้พ่อค้าส่งออกในกรุงเทพฯ และพ่อค้านายหน้าที่กรุงเทพฯจะทำการกระจายผลผลิตต่อไปยังภาคต่างๆ เพื่อการบริโภคภายในประเทศต่อไป ทำให้ภาคได้รับค่าตอบแทนการผลิตปริมาณร้อยละ 70 จากกรุงเทพมหานคร

ปลายข้าว ร้อยละ 8 รำละเอียดร้อยละ 3.52 และรำหยาบร้อยละ 1.82 รวมร้อยละ 13.34 ผลผลิตส่วนนี้จะกระจายไปยังภาคกลางเพื่อการเลี้ยงสัตว์ เช่น จังหวัดราชบุรีและนครปฐม ดังนั้นค่าตอบแทนการผลิตร้อยละ 10 ของมูลค่าผลผลิต จะมาจากภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเพื่ออุตสาหกรรมโรงงานน้ำมันรำ

ข้าวท่อนและข้าวหัก ข้าวท่อนจำนวนประมาณ ร้อยละ 1.22 จะถูกส่งไปจำหน่ายยังภาคใต้ เนื่องจากความนิยมบริโภคข้าวท่อนทางภาคใต้ และข้าวหักปริมาณร้อยละ 4 จะถูกส่งจำหน่ายไปยังภาคตะวันออก ใช้ในอุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร รวมส่วนนี้เป็นร้อยละ 5.22 ของปริมาณข้าวเปลือกทั้งหมด ทำรายได้ร้อยละ 20 ของมูลค่าข้าวหอมมะลิทั้งหมด

แกลบ ร้อยละ 24.5 ของข้าวเปลือกทั้งหมด จะถูกจำหน่าย หรือแจกฟรีที่หน้าโรงสีเพื่อให้เกษตรกรในภาคนำไปใช้ในการปลูกพืช ผัก ต่อไป ยังไม่มีการนำมาแปรรูปเป็น silica อย่างจริงจัง

การใช้ปัจจัยการผลิต

ในการศึกษาโครงสร้างการใช้ปัจจัยการผลิต ของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ในการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก ใช้วิธีการพิจารณาเปรียบเทียบเป็นร้อยละ โดยคิดจาก ตารางปัจจัยเข้า – ผลผลิต ปี 2538 เป็นหลัก โดยจะนำเสนอเพื่อให้เห็นภาพโดยรวม ของความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก ของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ดังนี้

ในปี 2538 อุตสาหกรรมโรงสีข้าว ใช้ปัจจัยการผลิตจากสาขาการผลิตอื่น โดยนำจากสาขาข้าวเปลือกเป็นวัตถุดิบที่สำคัญ คิดเป็นร้อยละ 80.36 ของมูลค่าปัจจัยการผลิตทั้งหมด รองลงมาได้แก่สาขาการผลิตเชือก และการผลิตไฟฟ้า คิดเป็นร้อยละ 1.7 และ 0.31 ของมูลค่าปัจจัยการผลิตจากสาขาอื่นทั้งหมด ตามลำดับ และสาขาอุตสาหกรรมโรงสีข้าว มีการใช้บริการสถาบันการเงิน ร้อยละ 1 ของมูลค่าการผลิตทั้งหมด และเป็นปัจจัยการผลิตขั้นต้น รวม ร้อยละ 14.56 ของมูลค่าการผลิตทั้งหมด

นอกจากนี้ในส่วนของปัจจัยการผลิตขั้นต้น ร้อยละ 14.56 ของมูลค่าผลผลิตโดยรวม จำแนกเป็นค่าจ้างแรงงานร้อยละ 39.99 ค่าเสื่อมเครื่องจักร ร้อยละ 3.97 และภาษี ร้อยละ 2.18 นอกนั้นอีก ร้อยละ 53.86 ของมูลค่าปัจจัยการผลิตขั้นต้น เป็นส่วนของกำไรที่ผู้ประกอบการโรงสีข้าว จะได้รับ คิดเป็นกำไร ร้อยละ 7.84 ของมูลค่าการผลิตทั้งหมด

พิจารณาโครงสร้างการใช้ปัจจัยการผลิต โดยเทียบจากผลผลิตของโรงสี จำนวน 1 บาท เป็นปัจจัยการผลิตที่ซื้อขายจากสาขาการผลิตอื่นๆ 0.85 บาท โดยมีค่าใช้จ่ายที่สำคัญ คือ การทำนาโดยซื้อข้าวเปลือก 0.8 รองลงมา ได้แก่ การผลิตเชือก ค่าไฟฟ้า และการกู้ยืมจากสถาบันทางการเงิน ร้อยละ 0.017 และ 0.003 และ 0.01 ตามลำดับ ส่วนอีก 0.14 บาท เป็นปัจจัยการผลิตขั้นต้น โดย 0.058 บาทเป็นค่าใช้จ่ายด้านแรงงาน ส่วนค่าเสื่อมเครื่องจักรและภาษีรวม 0.009บาท ที่เหลือประมาณ 0.078 บาท เป็นส่วนกำไรของผู้ประกอบการโรงสี

แผนภูมิ 5.3 แสดงโครงสร้างการใช้ปัจจัยการผลิตของอุตสาหกรรมโรงสี

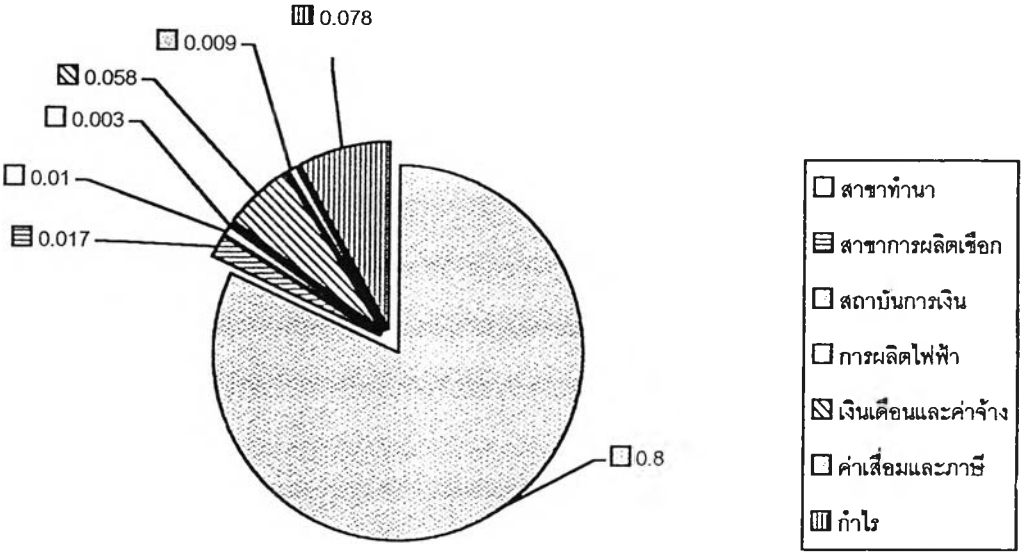

การใช้ประโยชน์และการกระจายผลผลิต

ผลิตผลประเภทต่างๆ จากโรงสี ส่วนใหญ่ใช้บริโภคโดยตรงจากครัวเรือน และบางส่วนนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อใช้ประกอบอาหารและขนม ตลอดจนเป็นส่วนผสมในอาหารสัตว์ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่แล้ว ถึงผลิตภัณฑ์ อัตราการแปรรูปของข้าวเปลือกจากโรงสีเป็นข้าวสาร และผลพลอยได้อื่นๆ แต่ในบทนี้จะอธิบายให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของการกระจายผลผลิตจากโรงสีไปยังกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องโดยใช้ผลผลิตจากโรงสี เป็นปัจจัยการผลิตต่อไป

ผลผลิตจากโรงสีเป็นอุปสงค์ขั้นกลาง เช่น ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตแป้งข้าวเจ้าและแป้งสำหรับประกอบอาหาร เป็นส่วนผสมในอาหารไก่ โรงต้มกลั่นสุรา และใช้ในการผสมอาหารสุกร เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว ผลิตภัณฑ์ข้าว เป็นอุปสงค์สุดท้ายโดยจะกระจายไปเพื่อการบริโภคของครัวเรือน และภาครัฐ

แต่ในกรณีของข้าวหอมมะลิ การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องโดยใช้ข้าวหอมมะลิเป็นวัตถุดิบนั้น มีอยู่น้อยมาก เมื่อเทียบกับข้าวประเภทอื่นๆ เนื่องจากข้าวหอมมะลิจัดเป็นข้าวคุณภาพสูง และมีราคาสูง ผลผลิตที่ได้เป็นข้าวสาร มักจะไม่มีการแปรรูปเป็นปัจจัยการผลิตขั้นกลางให้กับอุตสาหกรรมอื่นๆ แต่ใช้เพื่อการส่งออกและการบริโภคขั้นสุดท้ายเป็นส่วนใหญ่ มีบ้างบาง

ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการข้าวหอมมะลิเป็นปัจจัยการผลิต เช่น ขนมและอาหารบางประเภท แต่ไม่เป็นที่นิยมนัก ส่วนมากใช้เพื่อการส่งออก และการบริโภคเป็นอุปสงค์ขั้นสุดท้ายเสมอ แต่การใช้ประโยชน์จากผลพลอยได้ของการผลิตข้าวหอมมะลิของโรงสี จะไม่แตกต่างกับข้าวประเภทอื่นๆ มากนัก เช่น แกลบ รำข้าว ปลายข้าว ใช้ทำอาหารสัตว์ และสกัดเป็นน้ำมันรำ ซึ่งอาจจะมีราคาสูงกว่าข้าวประเภทอื่นๆ อยู่บ้างเล็กน้อย

โดยทั่วไป ข้าวเปลือก จากโรงสีข้าว จะถูกใช้เป็นปัจจัยการผลิตขั้นกลางของสาขาการผลิตอื่นๆ ประมาณ ร้อยละ 20.33 ของมูลค่ารวมผลผลิตทั้งหมด โดยมีสาขาการผลิตที่สำคัญดังนี้ สาขาภัตตาคาร ร้อยละ 5.86 การเลี้ยงสุกร ร้อยละ 4.51 และสัตว์ปีก ร้อยละ 2.39 ของมูลค่าการผลิตทั้งหมด และที่เหลืออีก ร้อยละ 79.67 ถูกใช้เป็นอุปสงค์ขั้นสุดท้ายโดยโรงสีส่งออกเอง ร้อยละ 35 และเป็นการส่งออกจากภาคเอกชนอื่นๆ ประมาณ ร้อยละ 57 ของมูลค่าอุปสงค์ขั้นสุดท้ายรวมรวมทั้งหมด ท้าย

รูปที่ 5.4 โครงสร้างการกระจายผลผลิตของอุตสาหกรรมโรงสี

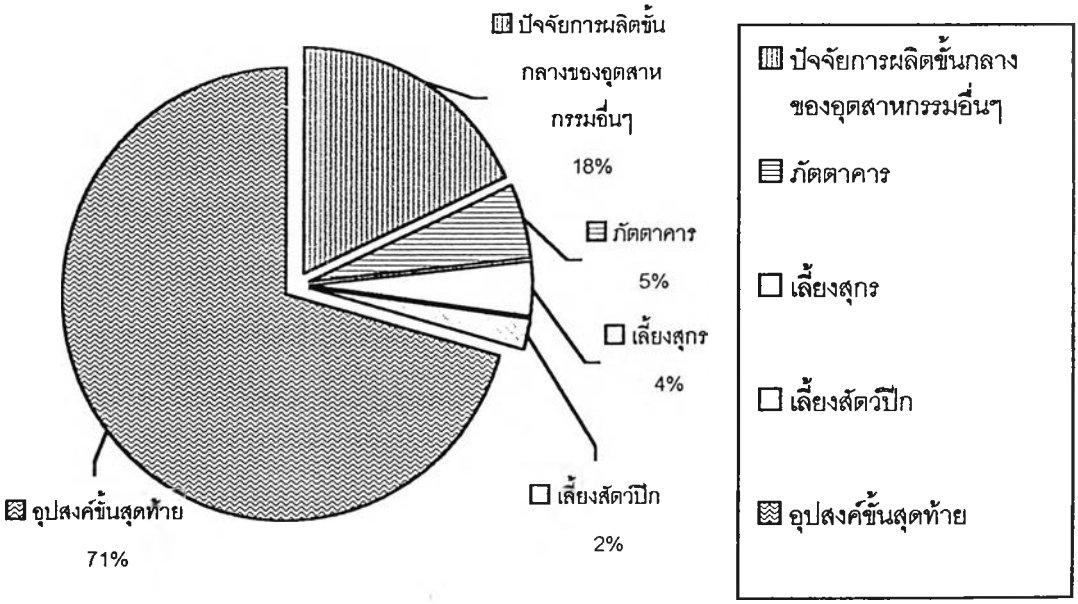

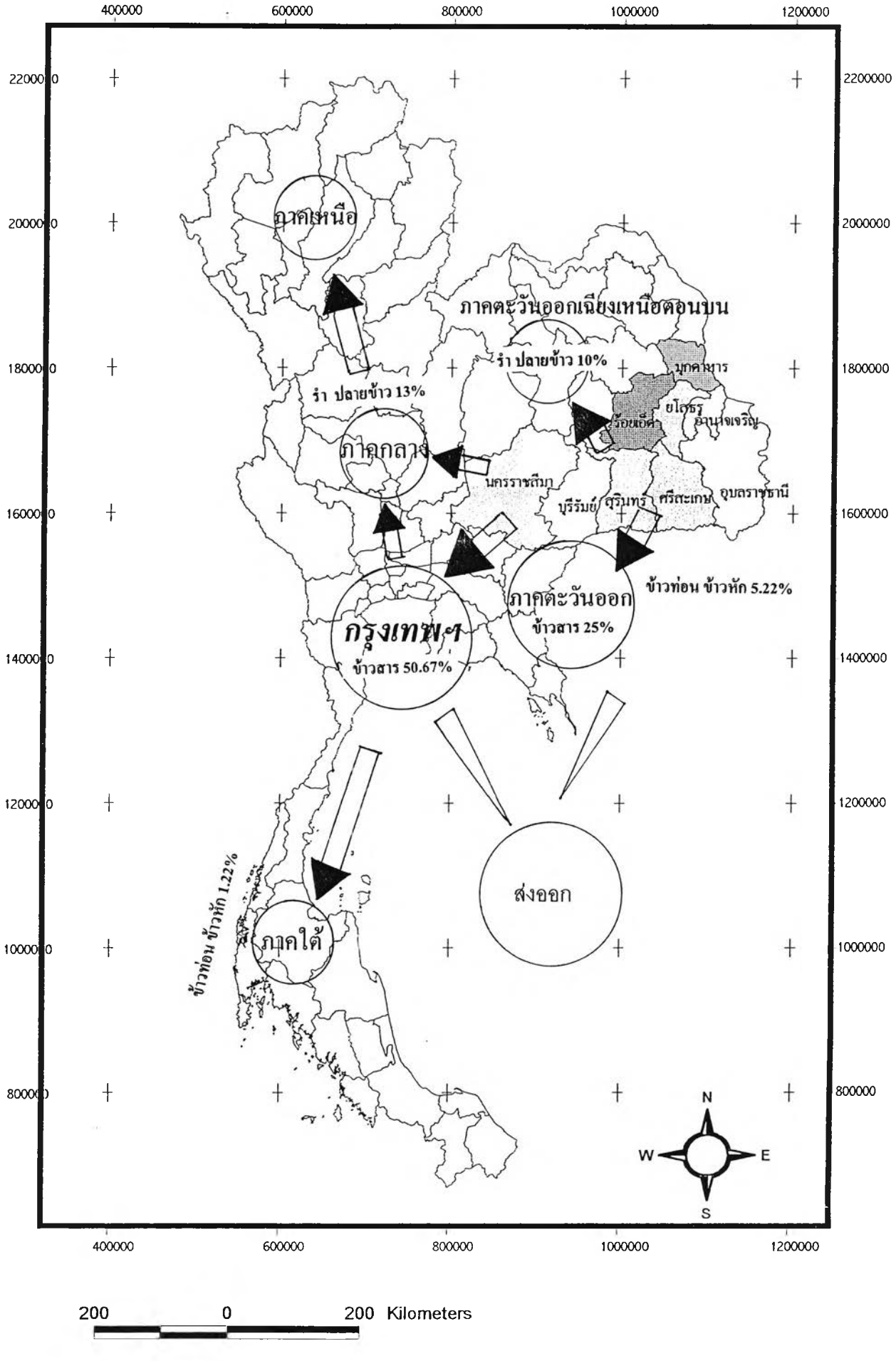

รูปที่ 5.5.1 แสดงเส้นทางการกระจายผลผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก

รูปที่ 5.5.2 โครงสร้างการใช้ปัจจัยการผลิต และการกระจายผลผลิตของการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก
ที่มา : จากการสังเคราะห์ตารางปัจจัยเข้า - ปัจจัยออก ปี 2538

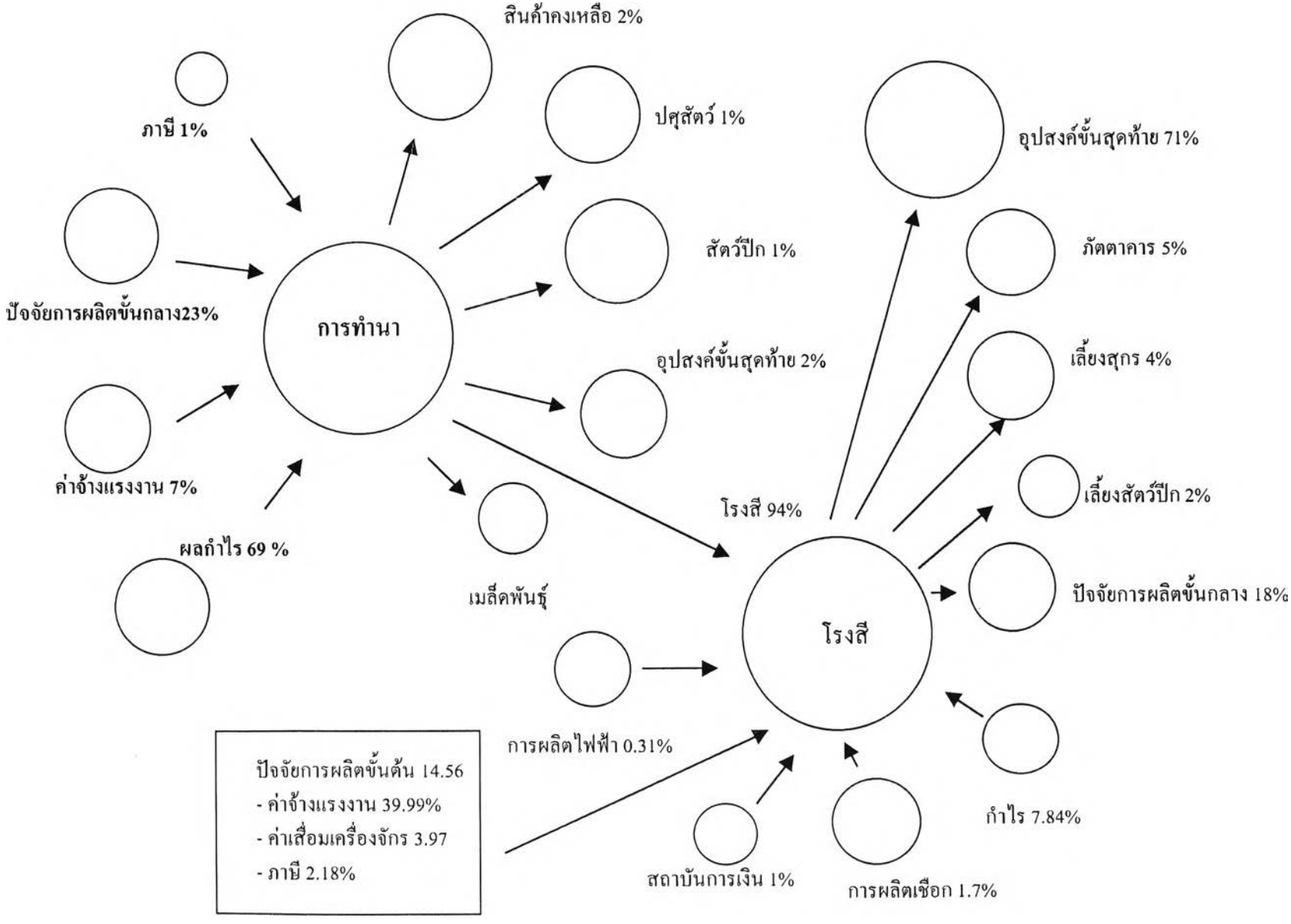

พฤติกรรมการตลาดของโรงสีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ผู้ประกอบการโรงสีจะรับซื้อข้าวเปลือกที่โรงสีเป็นส่วนใหญ่ โดยรับซื้อจากเกษตรกรในท้องถิ่น พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น และจากพ่อค้าคนกลางที่รับเป็นนายหน้าให้ระหว่างโรงสีด้วยกัน ในกรณีที่ไม่มีข้าวเปลือกเพียงพอแก่ความต้องการของลูกค้ารายใหญ่ๆ เช่น พ่อค้าส่งออก หรือพ่อค้าขายส่งจากภาคอื่นๆ โรงสีจะเป็นผู้กำหนดราคาโดยพิจารณาจากคุณภาพข้าวเปลือกที่ผ่านการตรวจสอบที่โรงสี แล้วกำหนดราคาเอง จากราคาที่ปิดประกาศไว้ที่หน้าโรงสีอีกที จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรรายย่อยมีอำนาจการต่อรองราคาได้น้อยกว่า เกษตรกรรายใหญ่หรือพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นและพ่อค้าคนกลาง

และเมื่อโรงสีแปรรูปข้าวเปลือกเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดต่างๆแล้ว (ดูผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปได้จากบทที่4) โรงสีจะทำหน้าที่เป็นพ่อค้าขายส่ง โดยเฉพาะโรงสีข้าวขนาดใหญ่นั้น ในภาคนี้โรงสีจะทำการส่งขายให้กับพ่อค้าส่งออกและพ่อค้าขายส่งที่ภาคต่างๆ รูปแบบการซื้อขาย จะเป็นไปในแบบที่ว่าผู้ซื้อจะมาติดต่อขอดูคุณภาพข้าวของโรงสี หลังจากตกลงในเรื่องราคาและคุณภาพข้าวสารจนเป็นที่พอใจแล้ว จะทำการสั่งซื้อเป็นจำนวนมากๆ โดยมากโรงสีจะต้องเป็นผู้จัดส่งสินค้าและ จัดการเรื่องการบรรจุในบรรจุภัณฑ์ที่พ่อค้าส่งออกและพ่อค้าขายส่งนำมาให้ ในปัจจุบันพบน้อยรายที่ผู้ส่งออกติดต่อผ่านพ่อค้าคนกลาง เนื่องจากราคาที่ได้จะแพงกว่าราคาที่ติดต่อกับโรงสีโดยตรง แต่ยังพบอยู่บ้างในกรณีพ่อค้าคนกลางมาเจรจาซื้อข้าวให้กับพ่อค้าขายส่งในภาคอื่นๆ แล้วรับส่วนต่างที่ได้จากการเจรจาเป็นค่าตอบแทน

รูปแบบของการตลาดของโรงสีอีกประเภทหนึ่งคือ โรงสีเป็นผู้ส่งออกและเป็นพ่อค้าในประเทศรายใหญ่เอง โรงสีประเภทนี้ จะกว้านซื้อข้าวทั่วภาค มีโรงสีในเครือหลายโรงสีในพื้นที่ทำหน้าที่ผลิตข้าวสารหอมมะลิเพื่อส่งให้บริษัทใหญ่ที่เป็นบริษัทส่งออกเอง หรือขายในประเทศโดยมีตราการค้าของตนเอง เช่น ข้าวหงส์ทอง ของ บริษัทโรงสีไฟบางซื่อเจียเม้ง ข้าวชัยประสิทธิ์ โรงสีข้าวเหล่านี้จะไม่ทำการขายข้าวให้กับพ่อค้ารายอื่นๆ คือ ทำหน้าที่เพื่อเป็นเครือข่ายในการผลิตส่งบริษัทแม่ เพื่อดำเนินวิธีทางการตลาดต่อไป ที่สำนักงานใหญ่ในกรุงเทพฯ

โดยสรุปแล้ว การผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก จะแตกต่างจากการผลิตข้าวชนิดอื่นๆ อยู่บ้างในเรื่องของการกระจายผลผลิต เนื่องจากข้าวหอมมะลิเป็นข้าวที่มีราคาสูง เป็นที่ต้องการของตลาดสำหรับผู้บริโภค ทั้งในและต่างประเทศ มากกว่าที่จะเป็นปัจจัยการผลิตขั้นกลางให้กับอุตสาหกรรมในสาขาอื่นๆ ยกเว้นผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลพลอยได้จากการแปรรูปข้าวเปลือกหอมมะลิที่ไม่ใช่ข้าวสาร ที่ไม่สามารถบริโภคโดยครัวเรือนได้ จะมีความเชื่อมโยงเพื่อไปเป็นปัจจัยการผลิตให้กับสาขาการผลิตอื่นๆ คล้ายกันกับข้าวพันธุ์อื่นๆ ดังนั้น ในการพิจารณาศึกษาความ

เชื่อมโยงระหว่างสาขาการผลิตของกิจกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกฉบับนี้ จึงมุ่งพิจารณาไปที่ความเชื่อมโยงในการผลิตโดยการใช้ปัจจัยการผลิตมากกว่า

ในด้านการใช้ปัจจัยการผลิตโดยภาพรวม จากการรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารทางราชการและจากการสำรวจแล้ว พบว่า สามารถแบ่งการศึกษาความเชื่อมโยงของการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้

1. ขั้นตอนการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิ
2. ขั้นตอนการแปรรูปข้าวเปลือกหอมมะลิเป็นข้าวสารหอมมะลิ
3. ขั้นตอนการส่งออก

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในการแปรรูปข้าวเปลือกหอมมะลิในปัจจุบัน ของโรงสีขนาดใหญ่ ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค โดยเฉพาะอย่ายิ่ง ไฟฟ้า เป็นสิ่งสำคัญมาก เนื่องจากในปัจจุบันเครื่องจักรในการสีข้าวของโรงสี เป็นระบบที่ต้องใช้ไฟฟ้าเป็นส่วนใหญ่ ต่างจากสมัยก่อนที่ใช้เชื้อเพลิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงสีขนาดใหญ่ในภาคนี้ จะเป็นโรงสีพลังไฟฟ้าทั้งหมด จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ประกอบการโรงสีที่มีกำลังการผลิตสูงมักจะติดต่อขอซื้อปริมาณกระแสไฟฟ้าแบบเหมาจ่ายจากการไฟฟ้าภูมิภาค โดยจะเสียค่าใช้จ่ายในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราค่าไฟฟ้าที่ใช้ในบ้านทั่วไปเมื่อเทียบโดยเฉลี่ยต่อหน่วยแล้ว ปัญหาค่าไฟฟ้าเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้โรงสีขนาดกลาง ถูกลดบทบาทในการเป็นโรงสีข้าวที่สามารถผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกได้

ขั้นตอนการส่งออก การส่งออกข้าวหอมมะลิของไทย มีการส่งออกจากพ่อค้าส่งออกที่ไม่ได้เป็นเจ้าของโรงสีเอง และการส่งออกจากโรงสีเอง ขั้นตอนการส่งออก กิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องที่สำคัญ ได้แก่ ขั้นตอนการขนส่ง การบรรจุภัณฑ์ และธุรกิจที่เรียกว่า Shipping เป็นบริษัทที่อำนวยความสะดวก ในด้านการจัดส่ง จองเรือ ขนส่งไปยังต่างประเทศ ขั้นตอนการขนส่งเริ่มตั้งแต่เมื่อโรงสีจัดส่งสินค้ามายังท่าเรือที่จะเป็นท่าส่งออก ค่าใช้จ่ายในการขนส่งจากโรงสีมายังท่าเรือโรงสีจะบวกไปในราคาข้าวสารที่ขายให้พ่อค้าส่งออก โดยคิดค่าขนส่งเป็นตันๆละประมาณ 300-350 บาท บรรทุกรถ 10 ล้อ เข้ามายังท่าเรือ การบรรจุภัณฑ์ พ่อค้าส่งออกจะเป็นผู้สั่งบรรจุภัณฑ์มาส่งให้ที่โรงสีเพื่อทำการบรรจุ โดยในปัจจุบันนิยม บรรจุในถุงพลาสติก 2 ชั้น ชั้นนอกเป็นพลาสติกชนิดหนาลักษณะคล้ายกระสอบ (Poly Propylene or PP Bag) พิมพ์ข้อความของพ่อค้าส่งออกและเครื่องหมายการค้ารวมทั้งเครื่องหมายข้าวหอมมะลิไทย ถุงพลาสติกชั้นในจะเป็นพลาสติกชนิดที่บรรจุอาหารได้ (High Density Polyethylene or PE Bag) ขนาดบรรจุ 50 กิโลกรัม หรือถุงกระสอบพลาสติกสานขนาดบรรจุ 1 ตัน (Jumbo Bag) ค่าใช้จ่ายในการบรรจุรวมทั้งบรรจุภัณฑ์ โรงสีจะเป็นผู้รับผิดชอบ ราคาอยู่ที่ประมาณ 6 – 7 บาท ต่อ 1 ถุง(2ชั้น) ในขั้นตอนนี้จะมีสาขาการผลิตพลาสติกและปิโตรเลียม และสาขาการขนส่งเข้ามาเกี่ยวข้อง จากนั้นเมื่อโรงสีส่งสิน

ค้าที่บรรจุแล้วมายังท่าเรือ การอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ท่าเรือ นับตั้งแต่การดำเนินการพิธีการทางศุลกากร การติดต่อสายเรือ การบรรทุกของลงเรือ รวมทั้งบริการต่างๆ ที่ท่าเรือ ธุรกิจประเภทบริการ เช่น Shipping จะมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก โดยพ่อค้าส่งออกจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ตลอดจนถึงค่าใช้จ่ายในการขนส่งทางเรือไปถึงท่าเรือที่ต่างประเทศด้วย

5.2 ผลกระทบทางรายได้จากการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก

ในบทนี้จะอธิบาย การใช้จ่ายของโรงสีข้าว แรงงาน เกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ และชาวเมืองชาวบ้าน ที่พักอาศัยอยู่ในกลุ่มอำเภอที่เป็นพื้นที่ศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่สุ่มเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรเป้าหมาย

ข้อมูลของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ที่ทำการแปรรูปข้าวเปลือกหอมมะลิเป็นข้าวสารหอมมะลิเพื่อการส่งออก จะประกอบด้วย ข้อมูลปริมาณการใช้จ่ายด้านการซื้อปัจจัยการผลิตต่างๆ ค่าจ้างแรงงาน การซื้อวัตถุดิบประเภทอื่นที่ไม่ใช่แรงงาน (ในที่นี้ ได้แก่ ข้าวเปลือก) การขนส่งวัตถุดิบ การขนส่งสินค้าไปยังปลายทาง ค่าสาธารณูปโภคต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา และค่าใช้จ่ายประเภทอื่นๆ ที่อาจมีการใช้จ่ายเกิดขึ้น โดยในการศึกษา จะพิจารณา เป็นสัดส่วนร้อยละของปริมาณการใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ศึกษา เพื่อให้ทราบถึงลักษณะความสัมพันธ์ความเชื่อมโยงกันของพื้นที่ จากกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก ที่ดำเนินกิจการในแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิต่างๆ ในเมืองซึ่งเป็นแหล่งที่ตั้งโรงสี และในชนบทซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูก ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

สำหรับการศึกษาการใช้จ่ายของคนงาน เกษตรกร ชาวเมืองและชาวบ้าน จะประกอบด้วย ปริมาณการใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าและบริการที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การเดินทาง ค่าสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ได้แก่ ค่าน้ำค่าไฟและค่าบริการเก็บขยะในเมือง ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ค่ารักษาพยาบาล และการใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยการศึกษานี้จะพิจารณาเป็นสัดส่วนร้อยละของปริมาณการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ศึกษาต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างประชาชนที่อาศัยในกลุ่มอำเภอต่างๆ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ในเมืองที่เป็นแหล่งที่ตั้งโรงสีข้าว และประชากรในชนบทที่เป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวหอมมะลิ การศึกษาพิจารณาโดยเปรียบเทียบทิศทางการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นจากการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกในเมือง และในชนบท จากการใช้จ่ายของโรงสี คนงาน เกษตรกร ชาวเมืองและชาวบ้าน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาคต่อไป

5.3 การใช้จ่ายของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ แรงงาน ชาวเมืองชาวชนบทและเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ

5.3.1 การใช้จ่ายของอุตสาหกรรมโรงสีขนาดใหญ่กลุ่มตัวอย่าง

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงการใช้จ่ายของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่ดำเนินการอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 10 ตัวอย่าง

การใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจะแสดงถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่าง อุตสาหกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง กับภาคอื่นๆของประเทศ และการกระจายรายได้อันเนื่องมาจากการใช้จ่ายของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ในการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกให้แก่พื้นที่ศึกษากลุ่มต่างๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาภาคต่อไป

การศึกษาในส่วนนี้จะเป็นการศึกษาข้อมูลการใช้จ่ายของโรงงานอุตสาหกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ภายในระยะเวลา 1 เดือนที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถาม โดยมีรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

โรงสีข้าวขนาดใหญ่ 10 ตัวอย่างนี้เป็นโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ที่ดำเนินกิจการอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่ทำการผลิตข้าวหอมมะลิ ทำการแปรรูปข้าวหอมมะลิเพียงอย่างเดียว เป็นโรงสีที่มีชื่อในด้านการส่งข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพ และมีปริมาณมากให้ผู้ส่งออกข้าวหอมมะลิ โดยได้รายชื่อ มาจากการสัมภาษณ์ผู้ส่งออกข้าวหอมมะลิไทยที่รับซื้อข้าวหอมมะลิจากโรงสีเหล่านี้เป็นประจำอยู่แล้ว

รายจ่ายที่สำคัญของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายในด้านวัตถุดิบ อันได้แก่ ข้าวเปลือกหอมมะลิ โดยนำมาแปรรูปโดยผ่านกรรมวิธีการสีข้าว ดังที่ได้อธิบายในตอนต้น เพื่อที่จะออกมาเป็นข้าวสารเต็มเมล็ด (ต้นข้าว) เพื่อขายแก่ผู้ส่งออก และ ข้าวหักชั้นต่างๆ ซึ่งราคาจะขึ้นอยู่กับเปอร์เซนต์ความหักของข้าวที่ออกมาตามเบอร์ของตระแกรงร่อนข้าว เพื่อขายให้กับพ่อค้าต่างๆ ในภาคอื่นๆในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนั้นยังมีผลพลอยได้จากการแปรรูปข้าวหอมมะลิเพื่อใช้ในกิจกรรมอื่นๆอีก อาทิเช่น ปลายข้าว รำ และแกลบ ใช้เพื่อเลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช และสกัดน้ำมันรำ และอื่นๆดังที่ได้กล่าวในบทที่แล้ว

จากตารางที่ 5.2 รายจ่ายที่สำคัญของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ที่สีข้าวหอมมะลิในภาคนี้ ได้แก่ รายจ่ายในการซื้อปัจจัยการผลิต ได้แก่ ข้าวเปลือกหอมมะลิ เป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 95.11 ของรายจ่ายทั้งหมด รองลงมาได้แก่รายจ่ายเพื่อการขนส่งสินค้าให้ลูกค้าจากภาคต่างๆ จากโรงสีไปยังท่าเรือที่กรุงเทพฯ หรือแหลมฉบัง และที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 2.62 ของรายจ่ายทั้งหมด รายจ่ายด้านสาธารณูปโภค ที่สำคัญของโรงสี คือ ไฟฟ้า โรงสีที่มีกำลังการผลิตสูง จะมีค่าไฟฟ้าสูง

ตามมาด้วย คิดเป็นร้อยละ 1.37 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการผลิต และสุดท้าย คือ รายจ่ายด้านแรงงาน จ่ายค่าจ้างและค่าตอบแทน คิดเป็นร้อยละ 0.91 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

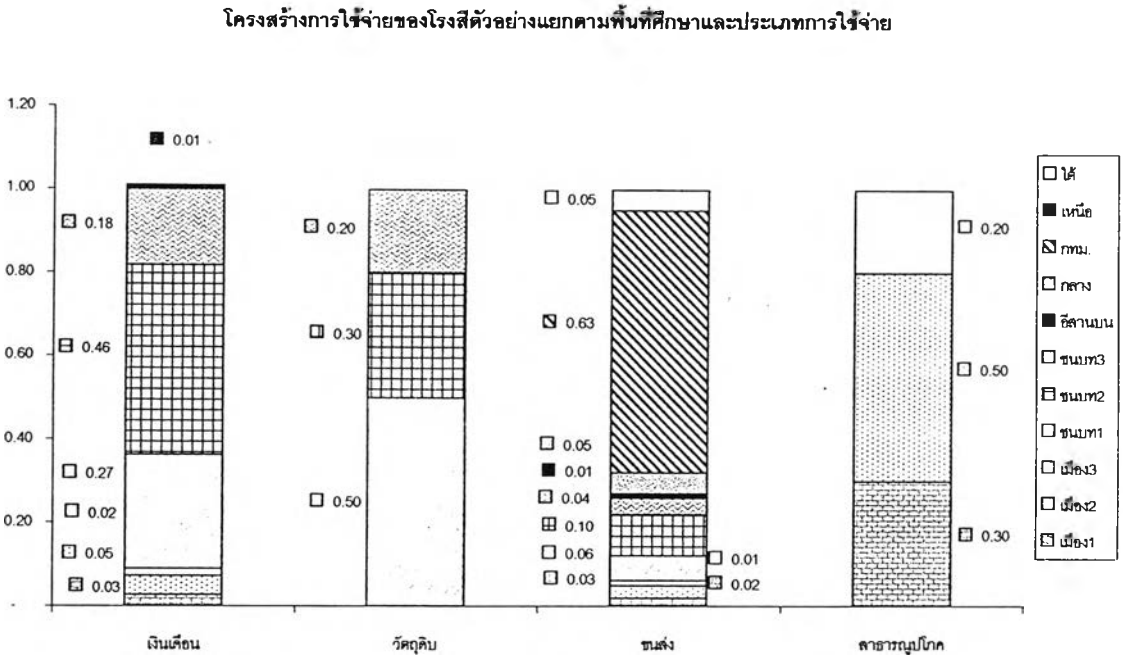

รูปที่ 5.5 โครงสร้างการใช้จ่ายของโรงสีในพื้นที่ต่างๆ

ตารางที่ 5.2 แสดงการใช้จ่ายของโรงสีตัวอย่าง จำแนกตามพื้นที่ศึกษาและประเภทรายจ่าย

รายการ	เมือง			ชนบท			อีสานบน	อีสานล่าง	ตะวันออก	ตะวันตก	กลาง	กทม.
	กลุ่มอำเภอที่1	กลุ่มอำเภอที่2	กลุ่มอำเภอที่ 3	กลุ่มอำเภอที่1	กลุ่มอำเภอที่2	กลุ่มอำเภอที่ 3						
เงินเดือน	0.03	0.05	0.02	0.27	0.46	0.18	0.01	-	-	-	-	-
วัตถุดิบ	-	-	-	0.03	0.05	0.02	-	-	-	-	-	-
ขนส่ง	0.02	0.03	0.01	0.06	0.10	0.04	0.01	-	-	-	0.05	0.63
สาธารณูปโภค	0.30	0.50	0.20	-	-	-	-	-	-	-	-	-
อื่นๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม

การใช้จ่ายเพื่อซื้อวัตถุดิบ ของอุตสาหกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่ประมาณ จะมีการซื้อข้าวเปลือกหอมมะลิ ที่เพาะปลูกในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเท่านั้น รายจ่ายค่าวัตถุดิบทั้งหมด จึงเกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทของภาค เป็นสัดส่วนไปตามพื้นที่เพาะปลูก ไม่มีค่าใช้จ่ายด้านวัตถุดิบ ในพื้นที่อื่นๆ

สำหรับการใช้จ่ายเพื่อเงินเดือนค่าจ้าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 91 จะเกิดในพื้นที่ชนบทของภาค ในกลุ่มอำเภอที่ใกล้เคียงกับที่ตั้งโรงสี โดยส่วนมากอยู่ในอำเภอเดียวกันกับที่ตั้งโรงสี รองลงมาค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นภายในพื้นที่เมืองของกลุ่มอำเภอที่เป็นแหล่งที่ตั้งโรงสี คิดเป็นร้อยละ 9 ของค่าใช้จ่ายประเภทเงินเดือนค่าจ้างทั้งหมด ที่เหลือจะเกิดขึ้นในพื้นที่อื่นๆ ได้แก่ กลุ่มจังหวัดอื่นๆ ภายในภาค คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1 เท่านั้น ที่เหลืออีกเพียงเล็กน้อยมากที่มาจากภาคอื่นๆ

โดยส่วนใหญ่คนงานของโรงสีจะพักอาศัยอยู่ใกล้บริเวณที่ตั้งของโรงสี มีบางส่วนที่มีภูมิลำเนาอยู่ไกลหรือต่างจังหวัด ต่างอำเภอ โรงสีจะจัดหาที่พักให้ภายในโรงสี และจัดหารถรับส่งกับพนักงานในบริเวณใกล้เคียง พบที่จังหวัดยโสธร นครราชสีมา บุรีรัมย์ และร้อยเอ็ด ที่เป็นที่ตั้งโรงสีที่มีขนาดใหญ่มากๆ

ส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการขนส่ง จะเกิดจากการขนส่งสินค้ามากกว่า การขนส่งวัตถุดิบ เนื่องจากเกษตรกรและพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นจะเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายในการขนส่งวัตถุดิบ คือ ข้าวเปลือกมาขายที่หน้าโรงสีเอง การขนส่งสินค้าของโรงสี จะเป็นการขนส่งสินค้าที่เป็นข้าวสาร โดยการจ้างรถบรรทุก 10 ล้อ ในพื้นที่ใกล้เคียง บริษัทขนส่งในจังหวัด หรือโรงสีที่มีขนาดใหญ่มากๆ จะเป็นเจ้าของรถบรรทุกอยู่แล้ว แต่โดยมากหากจ้างรถบรรทุก 10 ล้อรับจ้าง จะมีผู้รับเหมาขนส่ง ที่เป็นคนในพื้นที่ รับเหมาเป็นต้น และขึ้นอยู่กับระยะทางด้วย อาทิเช่น โดยเฉลี่ยประมาณ 320 – 350 บาทต่อ 1 ตันข้าวสาร ส่งถึงกรุงเทพฯ และบางโรงสีมีการส่งสินค้าประเภทผลพลอยได้ เช่น รำ และ ปลายข้าวไปยังภาคกลาง หรือ ในพื้นที่ภายในภาคเพื่อเลี้ยงสัตว์ และสกัดน้ำมันรำ (ที่มา : จากการสัมภาษณ์ ปี 2543)

จากการสัมภาษณ์ พบว่า รายจ่ายทุกประเภทของอุตสาหกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่ตัวอย่าง รวมแล้วจะมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย ต่อปี ต่อโรงสี ประมาณปีละ 668,562,440.91 บาท ต่อ 1 โรงสี เป็นค่าใช้จ่ายในเมืองประมาณ 10,097,636.36 บาท นอกเมือง ประมาณ 635,880,054.55 บาท และที่อื่นๆอีกเล็กน้อยต่อ 1 ปี ต่อ 1 โรงสี

โดยเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อวัตถุดิบประมาณ ปีละ 635,850,000 บาท ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค ประมาณ 9,126,400 บาท ค่าใช้จ่ายเพื่อการจ้างแรงงานประมาณ 6,074,781 บาท และค่าใช้จ่ายในการขนส่ง 17,511,259.09 บาท ต่อ 1 โรงสี ใน 1 ปี โดยประมาณ

จากตารางที่ 5.2 การใช้จ่ายเพื่อวัตถุดิบ ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเอง มีสัดส่วนถึงร้อยละ 100 ของค่าใช้จ่ายวัตถุดิบทั้งหมด โดยวัตถุดิบที่สำคัญมีเพียงประเภทเดียว คือ ข้าวเปลือกหอมมะลิ โดยซื้อจากเกษตรกร และพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัดที่มีอำเภอที่มีพื้นที่ติดต่อใกล้เคียงกัน โดยเกษตรกรและ

พ่อค้าจะตระเวณหาโรงสีที่มีราคารับซื้อข้าวเปลือกที่ให้ราคาดี แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นกับคุณภาพข้าวเปลือกที่โรงสีตรวจสอบได้เป็นหลัก จากการสำรวจพบว่าไม่มีการนำเข้าวัตถุดิบจากภาคอื่นๆเลย

รองลงมาได้แก่ ค่าใช้จ่ายเพื่อการขนส่ง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.62 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด จากการสำรวจพบว่ามีการใช้จ่ายเพื่อการขนส่ง ในพื้นที่ต่างๆ คิดเป็นร้อยละของค่าใช้จ่ายเพื่อการขนส่งทั้งหมด ได้แก่ในพื้นที่ กรุงเทพฯมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63 ของค่าใช้จ่ายเพื่อการขนส่งทั้งหมด รองลงมา ได้แก่ พื้นที่ชนบทภายในภาค ร้อยละ 20 เมืองแหล่งที่ตั้งโรงสีข้าว ร้อยละ 6 ภาคกลาง ร้อยละ 5 และภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 5 และสุดท้าย ได้แก่ พื้นที่ในกลุ่มจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเอง ร้อยละ 1 ตามลำดับ

สำหรับการใช้จ่ายเพื่อการจ้างแรงงาน หรือค่าจ้างแรงงาน ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งโรงสีข้าวในพื้นที่ชนบท มีสัดส่วนร้อยละ 91 ของค่าใช้จ่ายเพื่อเงินเดือนค่าจ้างทั้งหมด รองลงมาจะเกิดในพื้นที่เมือง ของกลุ่มอำเภอที่เป็นแหล่งที่ตั้งโรงสีข้าว คิดเป็นร้อยละ 9 และเกิดในพื้นที่ต่างจังหวัดในภาคเอง ร้อยละ 1 ตามลำดับ

สำหรับค่าใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภคค่าใช้จ่ายทั้งหมดจะเกิดขึ้นในพื้นที่เมืองที่โรงสีนั้นๆ ตั้งอยู่ทั้งหมด ที่สำคัญได้แก่ ค่าไฟฟ้า โดยมีค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคอื่นๆ อีกเพียงสัดส่วนที่เล็กน้อยเท่านั้น ได้แก่ ค่าโทรศัพท์ ค่าน้ำประปา และบางโรงสีไม่มีการใช้น้ำประปา แต่จะมีการขุดบ่อบาดาลมาใช้เอง โดยสรุปการใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภคทั้งหมดจะเกิดขึ้นในพื้นที่เมืองที่เป็นที่ตั้งของร้อยสี ร้อยละ 100 ทั้งหมด

ส่วนรายจ่ายเพื่อการขนส่ง ลักษณะการขนส่งจะเป็นการขนส่งทางรถยนต์บรรทุก 10 ล้อ โดยส่วนใหญ่จะเป็นการขนส่งเพื่อเดินทางไปกรุงเทพฯ คิดเป็นร้อยละ 63 ของค่าใช้จ่ายในการขนส่งทั้งหมด รองลงมาได้แก่การขนส่งไปยังภาคกลาง ได้แก่ ราชบุรี นครปฐม คิดเป็นร้อยละ 5 และที่เหลือเป็นการใช้จ่ายเพื่อการขนส่งภายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเอง คิดเป็นร้อยละ 1 และพื้นที่อื่นๆอีกเพียงเล็กน้อย ทั้งนี้ จะมีรายจ่ายค่าขนส่งในการขนส่งวัตถุดิบด้วย จะเกิดขึ้นในเมือง ร้อยละ 6 ของค่าขนส่งทั้งหมด และเกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท ถึงร้อยละ 20 ของค่าขนส่งทั้งหมด

5.4 ความสัมพันธ์กับภูมิภาคอื่นๆ จากการใช้จ่ายของอุตสาหกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

จากการศึกษาการใช้จ่ายของอุตสาหกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างแล้ว ในส่วนนี้จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ของกิจกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่กับภูมิภาคอื่นๆของประเทศ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

การใช้จ่ายเพื่อวัตถุดิบ

การใช้จ่ายเพื่อวัตถุดิบ ค่าใช้จ่ายทั้งหมดจะเกิดขึ้นภายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ100 ของค่าใช้จ่ายวัตถุดิบทั้งหมด โดยประเภทวัตถุดิบที่สำคัญมีเพียงชนิดเดียวคือ ข้าวเปลือกหอมมะลิ เนื่องจากโรงสีข้าวขนาดใหญ่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างนี้ โดยมากเป็นโรงสีที่ทำการผลิตข้าวหอมมะลิโดยตรง ไม่มีการรับสีข้าวเหนียวและข้าวพันธุ์อื่น ข้าวเหนียวและข้าวพันธุ์พื้นเมืองจะนำไปสีที่โรงสีข้าวขนาดกลางและขนาดเล็กเพื่อการบริโภคและการจำหน่ายภายในภาคเพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่าค่าใช้จ่ายในการซื้อวัตถุดิบจะเกิดขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างที่มีการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิเท่านั้น ไม่นิยมรับข้าวจากภาคอื่นมาสี มีแต่กรณีที่โรงสีที่เป็นโรงสีสาขาจะสีข้าวสารหอมมะลิเพื่อส่งออกให้โรงสีใหญ่ที่ภาคกลาง ได้แก่ อยุธยา และสระบุรี เป็นส่วนมาก ในกรณีนี้โรงสีใหญ่ที่ภาคอื่นจะนำเข้าข้าวพันธุ์ใกล้เคียงข้าวหอมมะลิจากภาคกลางมาผสมข้าวเพื่อจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศต่อไป

การใช้จ่ายเพื่อเงินเดือนค่าจ้าง

ส่วนใหญ่จะเกิดในพื้นที่ชนบทในกลุ่มอำเภอที่เป็นแหล่งที่ตั้งโรงสีข้าวขนาดใหญ่ มีสัดส่วนร้อยละ 91 ของค่าใช้จ่ายเพื่อค่าจ้างเงินเดือนทั้งหมด โดยค่าใช้จ่ายจะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่อยู่ใกล้เคียงกับที่ตั้งโรงสีข้าวขนาดใหญ่ในระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร โดยบริเวณหมู่บ้านที่ใกล้เคียงจะมีการจัดรถรับส่งพนักงานของโรงสีข้าวไปรับถึงหมู่บ้าน รองลงมาค่าจ้างเงินเดือนจะถูกใช้จ่ายในพื้นที่เมืองที่เป็นที่ตั้งของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ร้อยละ 9 ของค่าใช้จ่ายเพื่อการจ้างแรงงานทั้งหมด โดยมากจะเป็นพนักงานฝ่ายธุรการ มากกว่ากรรมกรแบกหามในโรงสี และเป็นแรงงานในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 1 ของค่าจ้างแรงงานทั้งหมด โดยเป็นแรงงานจากจังหวัดอื่นๆ ภายในภาคเองทั้งสิ้น

ค่าใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค

ได้แก่ ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าเก็บขยะและค่าโทรศัพท์ ค่าใช้จ่ายจะเกิดขึ้นในพื้นที่เมืองที่เป็นที่ตั้งโรงสีข้าวขนาดใหญ่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.37 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด โดยแบ่งเป็น ค่าไฟฟ้าร้อยละ 99 ของค่าใช้จ่ายเพื่อสาธารณูปโภคทั้งหมด ค่าน้ำ และค่าโทรศัพท์อีกเพียงเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 1 ของค่าใช้จ่ายเพื่อสาธารณูปโภคทั้งหมด

ค่าใช้จ่ายเพื่อการขนส่ง

รายจ่ายเพื่อการขนส่งของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้จ่ายเพื่อการขนส่งสินค้ามากกว่าการขนส่งวัตถุดิบ เนื่องจากการใช้จ่ายเพื่อการขนส่งวัตถุดิบเกษตรกรและพ่อค้ารวบรวมจะเป็นผู้รับผิดชอบ รายจ่ายส่วนใหญ่จะเป็นรายจ่ายการขนส่งทางรถยนต์บรรทุก 10 ล้อ ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในกรุงเทพฯและภาคกลาง เนื่องจากเป็นแหล่งรับซื้อข้าวสารหอมมะลิเพื่อการส่งออกและขายในประเทศต่อไป สำนักงานและโกดังของพ่อค้านายหน้าทั้งในและต่างประเทศมักอยู่ในกรุงเทพฯ ค่าใช้จ่ายเพื่อการขนส่งร้อยละ 63 ของค่าใช้จ่ายเพื่อการขนส่งทั้งหมด จึงเป็นการขนส่งไปยังกรุงเทพฯ ที่เหลือจะเป็นการขนส่งไปยังภาคกลาง และจังหวัดอื่นๆ ภายในภาคเอง คิดเป็นร้อยละ 5 และร้อยละ 1 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการขนส่งทางรถไฟไปยังภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 5 ของค่าขนส่งทั้งหมด แต่การใช้จ่ายในการขนส่งบางส่วนพ่อค้ารับซื้อจากภาคใต้จะเป็นผู้รับผิดชอบ ที่เหลือค่าใช้จ่ายจะเกิดขึ้นในพื้นที่อื่นๆเพียงเล็กน้อย ทั้งนี้จะมีค่าใช้จ่ายในการขนส่งวัตถุดิบในพื้นที่ชนบทของภาคที่เป็นแหล่งวัตถุดิบถึงร้อยละ 20 และพื้นที่เมืองร้อยละ 6 เพื่อการติดต่อกับพื้นที่เมือง

รวมค่าใช้จ่ายทุกประเภท

รายจ่ายทุกประเภทของโรงสีขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จะมีค่าใช้จ่ายประมาณเดือนละ 55,713,536.74 บาท โดยเป็นค่าใช้จ่ายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเอง คิดเป็นร้อยละ 99.99 ของค่าใช้จ่ายทุกประเภทรวมกันทั้งหมด โดยเป็นรายจ่ายในพื้นที่ชนบทของภาคถึงร้อยละ 98.43 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายด้านวัตถุดิบร้อยละ 95.11 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ค่าจ้างแรงงานร้อยละ 0.91 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด โดยเป็นค่าจ้างแรงงานในภาคชนบท ร้อยละ 90.28 และค่าจ้างแรงงานในเมือง ร้อยละ 8.49 และค่าจ้างแรงงานจากภาคอื่นๆ ร้อยละ 0.68 ของค่าจ้างแรงงานในโรงสีทั้งหมด ค่าขนส่งร้อยละ 2.62 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด โดยเป็นค่าขนส่งที่เกิดในพื้นที่ กรุงเทพฯ สูงที่สุด ร้อยละ 63 ของค่าขนส่งทั้งหมด รองลงทมาได้แก่ ค่าขนส่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 20 ค่าขนส่งในเมือง ร้อยละ 6 ค่าขนส่งในภาคกลางและภาคใต้ อีก ร้อยละ 5 และสุดท้ายในกลุ่มจังหวัดอื่นๆ ในภาคเอง อีกร้อยละ 1 ของค่าใช้จ่ายเพื่อการขนส่งของโรงสีทั้งหมด ค่าสาธารณูปโภคร้อยละ 1.37 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของโรงสี โดยค่าใช้จ่ายส่วนนี้ทั้งหมด จะเกิดขึ้นในพื้นที่เมืองของแหล่งที่ตั้งโรงสีขนาดใหญ่ ซึ่งก็คือพื้นที่เมืองของภาคนั่นเอง

5.5 การใช้จ่ายของคนงานในแหล่งที่ตั้งโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ส่วนนี้จะเป็นการพิจารณาถึงลักษณะการใช้จ่ายของคนงานที่ทำงานในโรงสีข้าวขนาดใหญ่ตัวอย่าง คนงานเหล่านี้จะได้รับผลกระทบโดยตรงในรูปของเงินเดือนค่าจ้าง จากโรงสีข้าว และคนงานเหล่านี้จะนำเงินเดือนค่าจ้างที่ได้รับมาใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการต่างๆ เพื่อบริโภคทั้งในพื้นที่เมืองและชนบท การใช้จ่ายของคนงานที่เกิดขึ้น จะเป็นรายได้ของประชาชนที่จำหน่ายสินค้าและบริการให้แก่คนงานทั้งในเมืองและในชนบท จะเกิดเป็นรายได้ของประชาชนในเมืองและชนบทในรูปของกำไร เพื่อทำการบริโภคต่อไป เกิดเป็นรายได้ต่อไปเป็นทอดๆ การศึกษาในส่วนนี้จะทำให้ทราบถึงปริมาณการใช้จ่ายของคนงานที่มีในพื้นที่ต่างๆ โดยประเมินตัวเลขเป็นสัดส่วนที่มีการใช้จ่ายเกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดจากคนงานที่มีต่อเมืองและชนบทในลำดับต่อไป

การจ้างงานของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ตัวอย่าง

ในส่วนนี้ จะอธิบายถึงการศึกษาแหล่งที่อยู่ของคนงานที่ทำงานในโรงสีข้าวขนาดใหญ่ เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธุ์เชื่อมโยงกันระหว่างคนกับพื้นที่ของการดำเนินกิจการการผลิตข้าวหอมมะลิของโรงสีข้าว

จากการสัมภาษณ์ พบว่า โรงสีมีพนักงานธุรการ ซึ่งมีการจ้างงานประจำเป็นรายเดือน ประมาณร้อยละ 14.23 ของจำนวนแรงงานทั้งหมดของโรงสี และเป็นกรรมกรแบกหาม ซึ่งเป็นการจ้างงานแบบรายวัน และรายกระสอบ คือมีการให้ค่าตอบแทนตามจำนวนงานที่ทำในวันที่จ้างงาน ประมาณร้อยละ 85.77 โดยแรงงานมีขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ยประมาณ 5 คน ค่าจ้างแรงงานที่คนงานได้รับ เฉลี่ยประมาณ ปีละ 58,542.86 ต่อคนต่อปี ส่วนประเภทกรรมกรรายวัน ได้ค่าจ้างเฉลี่ยประมาณปีละ 14,914.29 บาท ต่อ 1 ปี ทั้งนี้ขึ้นกับปริมาณงานที่ทำในแต่ละวันด้วย

จากการสำรวจภาคสนาม พบว่า แรงงานที่ทำงานอยู่ที่โรงสีข้าวขนาดใหญ่ ส่วนมากจะเป็นชาวชนบทที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงโรงสี โดยมากพบว่าอยู่ที่หมู่บ้านใกล้เคียงภายในอำเภอเดียวกันกับที่ตั้งโรงสี ที่เหลือเป็นส่วนน้อยที่มาจากต่างอำเภอหรือต่างจังหวัด โดยจากการศึกษานี้ พบว่าโรงสีข้าวตัวอย่างทั้งหมดมีการจ้างแรงงานรวม 725 คน เป็นชาวชนบทที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงที่ตั้งโรงสีจำนวน 662 คน คิดเป็นร้อยละ 91.31 ของแรงงานทั้งหมด และเป็นชาวเมืองในแหล่งที่ตั้งโรงสีข้าวจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 7.72 ของแรงงานทั้งหมด และจังหวัดอื่นๆภายในภาคเอง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 0.97 ของจำนวนแรงงานทั้งหมดของโรงสี

5.5.1 การใช้จ่ายของคนงาน

การใช้จ่ายของคนงานที่ได้รายได้จากอุตสาหกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่ จะก่อให้เกิดรายได้ขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ทั้งในเมืองและชนบท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 5.3 แสดงค่าใช้จ่ายของคนงานที่ทำงานในโรงสีข้าว แยกตามพื้นที่และประเภทการใช้จ่าย

ประเภท	ร้อยละ	เมือง			ชนบท			ตะวันออก	กทม.
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3		
อาหาร	44.23	0.1080	0.1800	0.0720	0.1920	0.3200	0.1280	-	-
เครื่องนุ่งห่ม	4.52	0.2970	0.4950	0.1980	0.0030	0.0050	0.0020	-	-
ที่อยู่อาศัย	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สาธารณูปโภค	10.62	0.3000	0.5000	0.2000	-	-	-	-	-
เดินทาง	11.89	0.0840	0.1400	0.0560	0.2160	0.3600	0.1440	-	-
การศึกษา	12.24	0.0330	0.0550	0.0220	0.0090	0.0150	0.0060	-	0.8600
สาธารณสุข	2.22	0.2790	0.4650	0.1860	0.0210	0.0350	0.0140	-	-
พักผ่อนหย่อนใจ	3.75	0.1080	0.1800	0.0720	0.0180	0.0300	0.0120	0.5800	-
อื่นๆ	10.53	0.2130	0.3550	0.1420	0.0870	0.1450	0.0580	-	-
รวม	100.00								

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม

โครงสร้างการใช้จ่ายของคนงานในโรงสี แยกตามพื้นที่และประเภทการใช้จ่าย

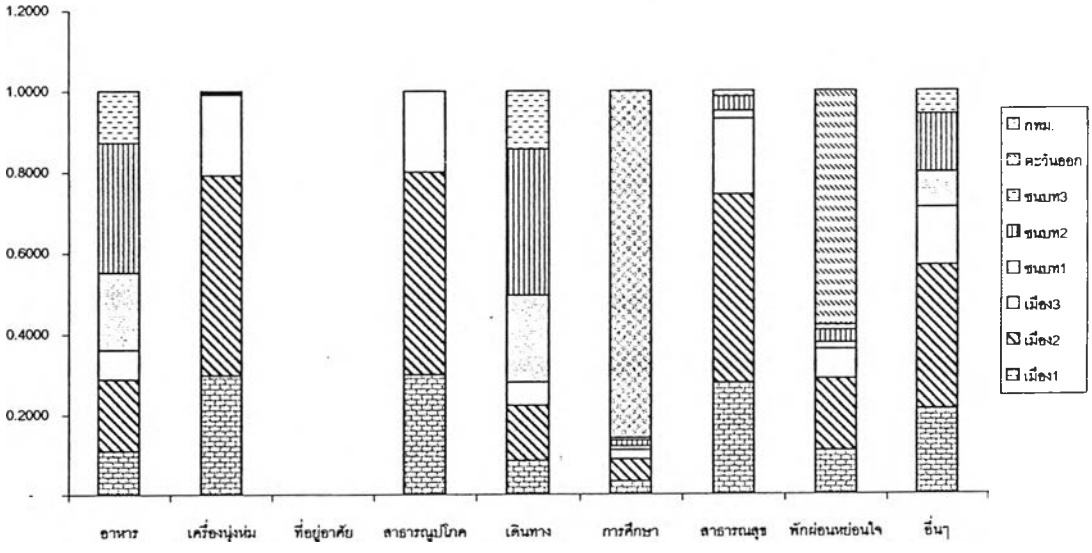

รูปที่ 5.6 โครงสร้างการใช้จ่ายของคนงานในโรงสี

การใช้จ่ายที่สำคัญของคนงาน ได้แก่

- การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร มีสัดส่วนร้อยละ 44.23 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อเครื่องนุ่งห่ม มีสัดส่วนร้อยละ 4.52 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ไม่มีค่าใช้จ่ายเพื่อที่พักอาศัย
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค มีสัดส่วนร้อยละ 10.62 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีสัดส่วนร้อยละ 11.89 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา มีสัดส่วนร้อยละ 12.24 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาล มีสัดส่วนร้อยละ 2.22 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน มีสัดส่วนร้อยละ 3.75 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ มีสัดส่วนร้อยละ 10.53 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

โดยแบ่งเป็น ค่าใช้จ่ายในพื้นที่เมือง และชนบท ได้ดังนี้

ค่าอาหาร ร้อยละ 44.23 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด เกิดในพื้นที่เมือง ร้อยละ 36 ของค่าใช้จ่ายเพื่อสำหรับอาหาร ค่าใช้จ่ายเพื่อเครื่องนุ่งห่ม ร้อยละ 4.52 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด เกิดในพื้นที่เมือง ร้อยละ 99 และที่เหลือร้อยละ 1 เกิดในพื้นที่ชนบท ค่าใช้จ่ายเพื่อที่พักอาศัย จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างไม่พบว่ามีค่าใช้จ่ายเรื่องที่พักอาศัยเลย ค่าใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค คิดเป็นร้อยละ 10.62 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด เกิดขึ้นในเมืองทั้งสิ้น ค่าใช้จ่ายเพื่อการเดินทาง ร้อยละ 11.89 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด เกิดในพื้นที่เมือง ร้อยละ 28 และพื้นที่ชนบท ร้อยละ 72 ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ร้อยละ 12.24 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด จะเกิดในพื้นที่เมือง ร้อยละ 11 และเกิดในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 3 ที่เหลือเกิดขึ้น ที่จังหวัดอื่นๆ และกรุงเทพฯ ถึงร้อยละ 86 ค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 2.22 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด จะเกิดขึ้นในพื้นที่เมือง ร้อยละ 93 ที่เหลือเกิดในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 7 ของค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาลทั้งหมดของคนงาน ค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน ร้อยละ 3.75 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด เกิดในพื้นที่เมือง ร้อยละ 36 พื้นที่ชนบท ร้อยละ 6 และพื้นที่อื่นๆ ร้อยละ 58 ของค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของแรงงานทั้งหมด และสุดท้ายค่าใช้จ่ายเพื่อของใช้อื่นๆ ร้อยละ 10.53 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด จะเกิดขึ้นในพื้นที่เมือง ร้อยละ 71 และพื้นที่ชนบทอีกร้อยละ 29 ของค่าใช้จ่ายเพื่อของใช้อื่นๆ

ตารางที่ 5.3.1 แสดงค่าใช้จ่ายของคนงานที่ทำงานในโรงสีข้าว : บาท / ครัวเรือน / ปี

รายการการใช้จ่าย	ในเมือง	นอกเมือง	ที่อื่นๆ	รวม
ค่าอาหาร	10,350.00	18,112.50	-	28,462.50
ค่าเสื้อผ้า	2,896.88	15.63	-	2,912.51
ค่าเช่าบ้าน	-	-	-	-
ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค	6,836.55	-	-	6,836.55
ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา	900.63	225.00	6,750.00	7,875.63
ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	1,328.94	93.75	-	1,422.69
ค่าใช้จ่ายในการพักผ่อนหย่อนใจ	865.63	156.25	1,390.63	2,412.51
ค่าของใช้เบ็ดเตล็ดอื่นๆ	4,792.50	1,987.50	-	6,780.00
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	2,137.50	5,512.50	-	7,650.00
รวม	30,108.63	26,103.13	8,140.63	64,352.39

ที่มา : จากการสัมภาษณ์ ปี 2543

5.6 การใช้จ่ายของเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ

ในส่วนนี้จะเป็นการศึกษา การใช้จ่ายของของเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยการใช้จ่ายในด้านการซื้อวัตถุดิบของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ จะเป็นผลกระทบที่เกิดเป็นรายได้ทางอ้อมของเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ โดยการใช้จ่ายของเกษตรกร ในการบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ ก็จะเกิดเป็นรายได้ให้กับประชากร ที่อยู่อาศัยในเมืองและชนบท ของพื้นที่ต่างๆ ให้ประชากรเหล่านั้นมีรายได้ในการใช้จ่ายต่อไปเป็นทอดๆ การศึกษาการใช้จ่ายของเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ จะแบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการ และรายจ่ายเพื่อการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิ

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดที่ดินถือครองประมาณ 29.87 ไร่ต่อ 1 ครัวเรือน โดยครัวเรือนหนึ่งประมาณ 4 – 6 คน การจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวส่วนใหญ่ ประมาณ 9 คนต่อ 1 ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว รวมค่าจ้างประมาณ 5,046.13 บาท มีการจ้างงานจากหมู่บ้านเดียวกันประมาณ 6 คน หมู่บ้านอื่นประมาณ 2 คน และจากจังหวัดอื่นๆ จะเป็นการจ้างรถเก็บเกี่ยวจากภาคกลาง

5.6.1 การใช้จ่ายในการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิ

การใช้จ่ายเพื่อการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิที่สำคัญ แบ่งออกเป็น

- ค่าวัตถุดิบในการผลิต ได้แก่ ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าเครื่องมือเครื่องใช้ในการเพาะปลูก ค่าปุ๋ยและเคมีภัณฑ์ ในการศึกษานี้จะพิจารณาเป็นรายจ่ายต่อฤดูกาลเพาะปลูก
- ค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานเพื่อการเตรียมดิน ดำนา และเก็บเกี่ยว
- ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการขนส่งผลิตผลทางการเกษตรไปยังโรงสี และการขนส่ง วัตถุดิบจากร้านขายเครื่องมือเครื่องใช้ และเคมีภัณฑ์ทางการเกษตร

ค่าใช้จ่ายเพื่อการจ้างแรงงาน

ค่าใช้จ่ายเพื่อการจ้างแรงงานส่วนใหญ่เกิดขึ้นที่หมู่บ้านใกล้เคียงกัน ในระบบที่คล้ายการช่วยกันลงแขกเกี่ยวข้าว แต่เป็นการรับจ้างเกี่ยว เช่น เมื่อเกี่ยวข้าวที่หมู่บ้านของตนหมดแล้ว ก็จะไปรับจ้างเกี่ยวที่หมู่บ้านใกล้เคียง หมู่บ้านอื่น มีบางส่วนที่เป็นแรงงานมาจากภาคอื่น มักพบว่าแรงงานเหล่านั้นจะเป็นลักษณะผู้รับเหมา นำคนงาน และเครื่องเกี่ยวข้าวมารับจ้างถึงหมู่บ้าน โดยมีอัตราค่าจ้างแตกต่างกันกับ แรงงานคน โดยคิดเป็นไร่ ไร่ละ 400 บาท ใช้เวลาเก็บเกี่ยวไม่นาน แต่หากเป็นแรงงานคน ค่าจ้างจะคิดเป็นวัน วันละประมาณ 120 – 150 บาท ใช้เวลาเก็บเกี่ยวนานกว่า โดยเฉลี่ยพื้นที่ประมาณ 20 ไร่ ใช้แรงงานคนเก็บเกี่ยว 10 – 15 คน ใช้เวลาประมาณ 10 – 20 วัน แต่การรับจ้างเกี่ยวข้าวแบบผู้รับเหมา พบน้อยมาก ส่วนใหญ่พบในพื้นที่ที่เป็นเกษตรกรรายใหญ่มีพื้นที่เก็บเกี่ยวมาก เกษตรกรรายย่อยยังคงใช้แรงงานคนเหมือนเดิม แรงงานผู้รับเหมาที่อธิบายไปนั้น จากการสำรวจพบว่าเป็นแรงงานที่มาจากภาคกลางตอนบน หรือภาคเหนือตอนล่าง เช่น จังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ เป็นต้น อย่างไรก็ดี แรงงานที่พบมากในการเพาะปลูกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างก็ยังคงเป็นแบบแรงงานคน

ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง

ค่าใช้จ่ายในการขนส่งวัตถุดิบ และผลิตผล ของเกษตรกร จะเป็นในรูปแบบการว่าจ้างรถจากในหมู่บ้านในกรณีที่ไม่มีรถเอง และในกรณีที่มีรถจะคิดค่าขนส่งเป็นค่าน้ำมัน ไปกลับจากที่นา และจุดรับซื้อข้าวต่างๆ ได้แก่ โรงสี และสหกรณ์ และมีบางส่วนที่พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น

จะมารับซื้อถึงทีนาเอง โดยการใช้จ่ายเพื่อการขนส่งในการเพาะปลูกนี้จะเกิดขึ้นในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างทั้งหมด

ตารางที่ 5.4 แสดงต้นทุนการผลิตข้าวหอมมะลิปี 2538/2539

หน่วย : บาท ต่อ ไร่

รายการ	ทั้งประเทศ	ภาค			
		ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้
ต้นทุนผันแปร	**1,133.57**	**1,136.83**	**1,160.81**	**1,059.43**	**1,209.20**
1.ค่าแรงงานเตรียมดินถึงเก็บเกี่ยว	**814.44**	**820.45**	**805.39**	**765.48**	**826.26**
เตรียมดิน	171.99	173.51	147.46	176.20	300.18
ปลูก	191.12	200.06	143.82	164.39	177.79
ดูแลรักษา	69.23	66.98	114.13	37.88	28.96
เก็บเกี่ยว	234.40	229.97	262.00	244.71	216.41
ค่าใช้จ่ายหลังเก็บเกี่ยว	147.70	149.93	137.98	142.30	102.92
2.ค่าวัสดุ	**256.86**	**254.62**	**290.00**	**232.57**	**300.14**
ค่าเมล็ดพันธุ์	38.84	35.25	63.36	38.18	89.89
ค่าปุ๋ย	170.65	172.64	165.85	153.91	204.68
ค่ายาปราบศัตรูพืช	4.99	1.81	26.78	8.85	2.17
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	35.15	37.40	28.40	24.80	-
ค่าอุปกรณ์การเกษตรอื่นๆ	7.23	7.52	5.61	6.83	3.40
3.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	**62.27**	**61.76**	**65.42**	**61.38**	**82.80**
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	6.67	5.96	7.93	10.27	26.48
ค่าดอกเบี้ยและเสียโอกาสเงินทุน	55.60	55.80	57.49	51.11	56.32
ต้นทุนคงที่	**238.79**	**231.47**	**267.03**	**269.21**	**301.98**
ค่าเช่าที่ดิน ภาษีและค่าใช้ที่ดิน	212.39	205.36	237.72	243.46	278.00
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	26.40	26.11	29.31	25.75	23.98
รวมต้นทุนทั้งหมด	**1,372.36**	**1,368.30**	**1,427.84**	**1,328.64**	**1,511.18**
ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	**274.00**	**268.00**	**329.00**	**315.00**	**289.00**
ต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ยต่อกิโลกรัม	**5.01**	**5.11**	**4.34**	**4.22**	**5.23**
ราคาที่ขายได้ต่อกิโลกรัม	**5.46**	**4.97**	**5.11**	**5.40**	**5.60**
รายได้ทั้งหมด	**1,496.04**	**1,331.96**	**1,681.19**	**1,701.00**	**1,618.40**
ผลตอบแทนสุทธิ	**123.68**	**36.34**	**253.35**	**372.36**	**107.22**

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

5.6.2 การใช้จ่ายของเกษตรกรเพื่อการบริโภคสินค้าและบริการ

การใช้จ่ายส่วนนี้ จะเป็นการศึกษาค่าใช้จ่ายของเกษตรกร ที่ได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการซื้อวัตถุดิบ คือ ข้าวเปลือกหอมมะลิจากโรงสี แล้วนำมาเป็นรายได้ในการจับจ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าและบริการในเมืองและชนบท แล้วเกิดเป็นรายได้ให้กับชาวเมืองและชาวชนบทต่อไป โดยชาวเมืองและชาวชนบทก็จะเกิดรายได้จากการซื้อสินค้าและบริการของเกษตรกรนำไปบริโภคสินค้าและบริการในเมืองและชนบทต่อไป

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าและบริการของเกษตรกรในส่วนนี้ แบ่งเป็น

- การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร มีสัดส่วนร้อยละ 47.33 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อเครื่องนุ่งห่ม มีสัดส่วนร้อยละ 5.14 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

- ค่าใช้จ่ายเพื่อที่พักอาศัย ไม่มี
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค มีสัดส่วนร้อยละ 5.76 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีสัดส่วนร้อยละ 17.05 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา มีสัดส่วนร้อยละ 9.42 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาล มีสัดส่วนร้อยละ 2.83 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน มีสัดส่วนร้อยละ 4.33 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ มีสัดส่วนร้อยละ 8.14 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

ตารางที่ 5.4.1 แสดงค่าใช้จ่ายของเกษตรกร : บาท / ครัวเรือน / ปี

รายการการใช้จ่าย	ในเมือง	นอกเมือง	ที่อื่นๆ	รวม
ค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต*	3,631.36	2,311.21	-	5,942.57
ค่าขนส่งปัจจัยการผลิต*	304.03	-	-	304.03
ค่าขนส่งผลผลิต*	677.48	-	-	677.48
ค่าอาหาร	6,218.18	23,509.09	-	29,727.27
ค่าเสื้อผ้า	3,106.06	121.21	-	3,227.27
ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค	3,615.03	-	-	3,615.03
ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา	1,215.15	509.09	4,193.94	5,918.18
ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	730.30	448.48	606.06	1,784.84
ค่าใช้จ่ายในการพักผ่อนหย่อนใจ	545.45	76.67	2,096.97	2,719.09
ค่าของใช้เบ็ดเตล็ดอื่นๆ	2,581.82	2,309.09	218.18	5,109.09
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	7,449.70	3,258.79	-	10,708.49
รวม	25,478.03	36,158.67	7,115.15	68,751.85

ที่มา : จากการสัมภาษณ์ ปี 2543

* ค่าใช้จ่าย (บาท) ต่อ 1 ฤดูกาลเก็บเกี่ยว

การใช้จ่ายของเกษตรกรในพื้นที่กลุ่มอำเภอที่ศึกษาต่าง ๆ จากตารางที่ 5.5

ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร คิดเป็นร้อยละ 47.33 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด เกิดในพื้นที่เมือง ร้อยละ 21 และ พื้นที่ชนบทอีก ร้อยละ 79 ของค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารทั้งหมด ค่าใช้จ่ายเพื่อเครื่องนุ่งห่ม ร้อยละ 5.14 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของเกษตรกร จะเกิดขึ้นในพื้นที่เมือง ร้อยละ 96 และพื้นที่ชนบทอีกร้อยละ 4 ของค่าใช้จ่ายเพื่อเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด ค่าใช้จ่ายเพื่อที่พักอาศัย จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรตัวอย่าง ไม่พบว่ามีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ ค่าใช้จ่าย

เพื่อการสาธารณูปโภค ร้อยละ 5.76 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของเกษตรกรเกิดในพื้นที่เมืองทั้งสิ้น ค่าเดินทาง ร้อยละ 17.05 เกิดขึ้นในเมืองทั้งสิ้น เนื่องจากภายในชนบทเอง เกษตรกรจะใช้วิธีการเดินหรือ นั่งรถจักรยาน ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ร้อยละ 9.42 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด จะเกิดขึ้นในพื้นที่เมือง ร้อยละ 21 พื้นที่ชนบท ร้อยละ 9 และที่เหลือ อีก ร้อยละ 71 จะเกิดขึ้นในพื้นที่อื่นๆ ได้แก่ จังหวัดอื่นๆ ภายในภาคและภาคกลาง กรุงเทพฯ ค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาล ร้อยละ 2.83 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด จะเกิดขึ้นในพื้นที่เมือง ร้อยละ 41 เกิดในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 25 และพื้นที่อื่นๆ อีกร้อยละ 34 ของค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาลของเกษตรกร ค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ คิดเป็นร้อยละ 4.33 ของค่าใช้จ่ายทุกประเภทของเกษตรกร จะเกิดในพื้นที่เมือง ร้อยละ 20 พื้นที่ชนบทร้อยละ 3 และพื้นที่อื่นๆ ร้อยละ 77 ของค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนทั้งหมดได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวชายแดน ด่านการค้าชายแดน และพื้นที่จังหวัดอื่นๆ เช่น ภาคตะวันออก สุดท้ายค่าใช้จ่ายเพื่อของใช้เบ็ดเตล็ดอื่นๆ ร้อยละ 8.14 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด เกิดในพื้นที่เมือง ร้อยละ 51 และพื้นที่ชนบท ร้อยละ 45 และพื้นที่อื่นๆ ร้อยละ 4 ของค่าใช้จ่ายเพื่อของใช้เบ็ดเตล็ดของเกษตรกร โดยมากที่เกิดในพื้นที่อื่นๆ จะเป็นในรูปของลูกหลานที่ไปทำงานอยู่ภาคต่างๆ ส่งของมาให้

ตารางที่ 5.5 แสดงค่าใช้จ่ายของเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ

ประเภท	ร้อยละ	เมือง			ชนบท			ตะวันออก	กทม.
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3		
อาหาร	47.33	0.1050	0.0630	0.0420	0.3950	0.2370	0.1580	-	-
เครื่องนุ่งห่ม	5.14	0.4800	0.2880	0.1920	0.0200	0.0120	0.0080	-	-
ที่อยู่อาศัย	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สาธารณูปโภค	5.76	0.5000	0.3000	0.2000	-	-	-	-	-
เดินทาง	17.05	0.2500	0.1500	0.1000	0.2000	0.1200	0.0800	0.0500	0.0500
การศึกษา	9.42	0.1050	0.0630	0.0420	0.0450	0.0270	0.0180	-	0.7100
สาธารณสุข	2.83	0.2050	0.1230	0.0820	0.1250	0.0750	0.0500	-	0.3400
พักผ่อนหย่อนใจ	4.33	0.1000	0.0600	0.0400	0.0150	0.0090	0.0060	0.4700	0.3000
อื่นๆ	8.14	0.2550	0.1530	0.1020	0.2250	0.1350	0.0900	-	0.0400
รวม	100.00								

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม

รูปที่ 5.7 โครงสร้างการใช้จ่ายของเกษตรกรแยกตามพื้นที่และประเภทการใช้จ่าย

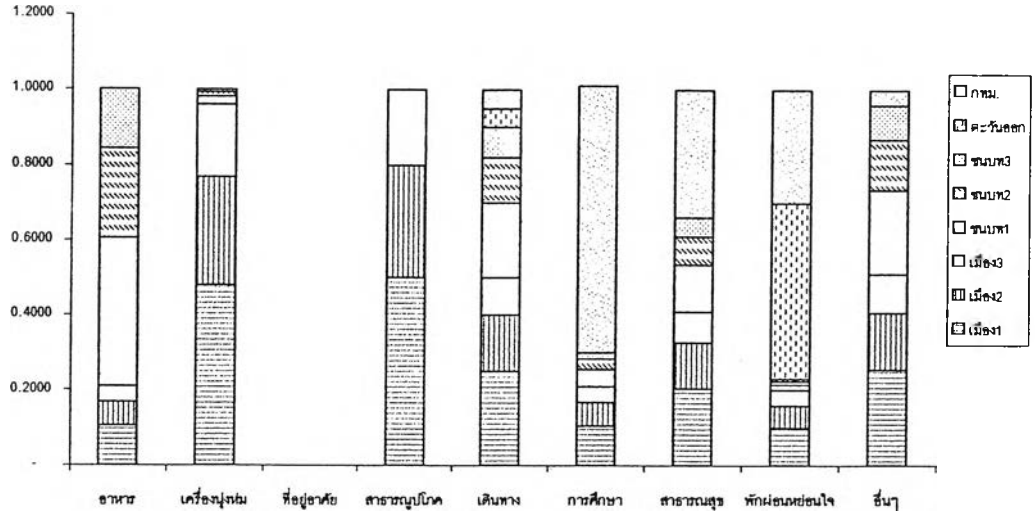

5.7 การใช้จ่ายของชาวเมือง หรือผู้อยู่อาศัยในเมือง

ในส่วนนี้จะพิจารณาการใช้จ่ายของผู้อยู่อาศัยในเมือง โดยจะแยกพิจารณาการใช้จ่ายของผู้ที่อยู่อาศัยในเมืองตามพื้นที่ศึกษา 3 กลุ่ม ได้แก่ ชาวเมืองในพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิมาก ชาวเมืองในพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิปานกลาง และชาวเมืองในพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิน้อย เพื่อที่จะสามารถเปรียบเทียบลักษณะความเชื่อมโยงของชาวเมืองในแต่ละเมืองของกลุ่มอำเภอต่างๆ กับพื้นที่ต่างๆ ในรูปของปริมาณการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการที่แสดงออกมาในลักษณะตัวเลขที่เป็นสัดส่วน จำนวนชาวเมืองตัวอย่างทั้งสิ้น 90 ตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นกลุ่มพื้นที่ที่ละ 30 ตัวอย่าง

5.7.1 การใช้จ่ายของชาวเมืองในพื้นที่กลุ่มอำเภอที่หนึ่ง

จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 30 ตัวอย่าง สัมภาษณ์ชาวเมืองที่พักอาศัยอยู่ที่เทศบาลและสุขาภิบาลกลุ่มอำเภอที่หนึ่ง ได้แก่ กลุ่มอำเภอที่มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ มากกว่าร้อยละ 13 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิทั้งจังหวัด โดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าและบริการ ภายในระยะเวลา 1 เดือน ได้แก่

- การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร มีสัดส่วนร้อยละ 49.48 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อเครื่องนุ่งห่ม มีสัดส่วนร้อยละ 4.12 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

- ค่าใช้จ่ายเพื่อที่พักอาศัย มีสัดส่วนร้อยละ 1.26 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค มีสัดส่วนร้อยละ 10.21 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีสัดส่วนร้อยละ 17.71 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา มีสัดส่วนร้อยละ 5.25 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาล มีสัดส่วนร้อยละ 1.73 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน มีสัดส่วนร้อยละ 3.69 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ มีสัดส่วนร้อยละ 6.55 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

ตารางที่ 5.6 แสดงค่าใช้จ่ายชาวเมือง ในกลุ่มพื้นที่กลุ่มที่ 1 เพาะปลูกมาก

ประเภท	ร้อยละ	เมือง	ชนบท	อื่นๆ
อาหาร	49.48	0.97	0.03	-
เครื่องนุ่งห่ม	4.12	0.81	0.05	0.04
ที่อยู่อาศัย	1.26	1.00	-	-
สาธารณูปโภค	10.21	1.00	-	-
เดินทาง	17.71	0.33	0.25	0.42
การศึกษา	5.25	0.22	0.03	0.75
สาธารณสุข	1.73	0.93	0.02	0.05
พักผ่อนหย่อนใจ	3.69	0.16	0.23	0.61
อื่นๆ	6.55	0.99	0.01	-
รวม	100.00			

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม

รูปที่ 5.8 ค่าใช้จ่ายของชาวเมืองในกลุ่มพื้นที่ที่ 1

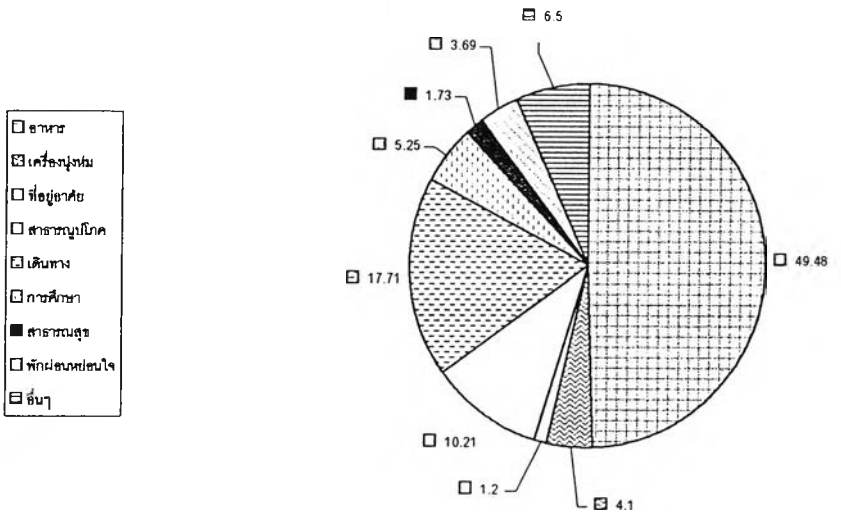

รูปที่ 5.9 ค่าใช้จ่ายของชาวเมืองในกลุ่มจำแนกที่ 1 แยกตามพื้นที่เมืองและชนบท

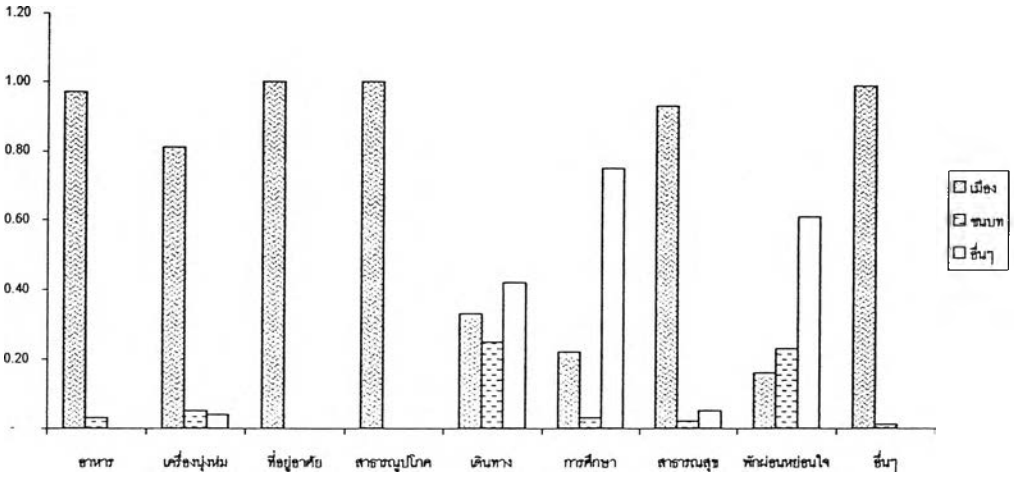

การใช้จ่ายที่สำคัญของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง ได้แก่การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 49.48 ของการใช้จ่ายทั้งหมด รองลงมาได้แก่ค่าใช้จ่ายเพื่อ การเดินทาง คิดเป็นร้อยละ 17.71 และการใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค คิดเป็นร้อยละ 10.21 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ตามลำดับ และค่าใช้จ่ายเพื่อที่พักอาศัย มีน้อยที่สุด มีเพียงร้อยละ 1.26 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

ตารางที่ 5.6.1 แสดงค่าใช้จ่ายของชาวเมืองในพื้นที่เพาะปลูกมาก : บาท / ครัวเรือน / ปี

รายการการใช้จ่าย	ในเมือง	นอกเมือง	ที่อื่นๆ	รวม
ค่าอาหาร	59,100.00	1,920.00	-	61,020.00
ค่าเสื้อผ้า	4,080.00	266.67	716.67	5,063.34
ค่าเช่าบ้าน	1,560.00	-	-	1,560.00
ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค	12,591.33	-	-	12,591.33
ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา	1,408.67	200.00	4,866.67	6,475.34
ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	1,990.00	3,333.00	116.67	5,439.67
ค่าใช้จ่ายในการพักผ่อนหย่อนใจ	740.00	1,043.33	2,766.67	4,550.00
ค่าของใช้เบ็ดเตล็ดอื่นๆ	8,020.00	60.00	-	8,080.00
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	7,314.00	5,516.00	9,016.00	21,846.00
รวม	96,804.00	12,339.00	17,482.68	126,625.68

ที่มา : จากการสัมภาษณ์ ปี 2543

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 49.48 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 97 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารทั้งหมด มีการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 3 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่ม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4.12 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 81 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การใช้จ่ายในพื้นที่ ชนบท คิดเป็นร้อยละ 5 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด และในพื้นที่อื่นๆ อีกร้อยละ 4 ของค่าใช้จ่ายเพื่อเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.26 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายในพื้นที่เดียวคือพื้นที่เมือง

การใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10.21 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายในพื้นที่เมืองทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการเดินทาง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17.71 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 42 ของการใช้จ่ายเพื่อการเดินทางทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การใช้จ่ายในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 33 ของการใช้จ่ายเพื่อการเดินทางทั้งหมด และการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 25 ตามลำดับ

การใช้จ่ายเพื่อการศึกษา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.25 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 75 ของการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การใช้จ่ายในพื้นที่ เมือง คิดเป็นร้อยละ 22 ของการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาทั้งหมด และเป็นการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 3 ตามลำดับ

การใช้จ่ายเพื่อค่ารักษาพยาบาล คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.73 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 93 ของการใช้จ่ายเพื่อค่ารักษาพยาบาลทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การใช้จ่ายในพื้นที่ อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 5 ของการใช้จ่ายเพื่อค่ารักษาพยาบาลทั้งหมด และเป็นการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท อีกร้อยละ 2 ตามลำดับ

การใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.69 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 61 ของการใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 23 และในพื้นที่เมือง ร้อยละ 16 ของการใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจทั้งหมด ตามลำดับ

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.55 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 99 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆทั้งหมด ที่เหลือ ได้แก่ การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 1 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆ ทั้งหมด

5.7.2 การใช้จ่ายของชาวเมืองในพื้นที่กลุ่มอำเภอที่สอง

จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 30 ตัวอย่าง สัมภาษณ์ชาวเมืองที่พักอาศัยอยู่ที่เทศบาลและสุขาภิบาลกลุ่มอำเภอที่สอง ได้แก่ กลุ่มอำเภอที่มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ น้อยกว่าร้อยละ 13 แต่มากกว่าร้อยละ 5 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิทั้งจังหวัด โดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าและบริการ ภายในระยะเวลา 1 เดือน ได้แก่

- การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร มีสัดส่วนร้อยละ 46.15ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อเครื่องนุ่งห่ม มีสัดส่วนร้อยละ 2.95 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อที่พักอาศัย มีสัดส่วนร้อยละ 10.62 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

- ค่าใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค มีสัดส่วนร้อยละ 12.52 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีสัดส่วนร้อยละ 8.92 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา มีสัดส่วนร้อยละ 5.44 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาล มีสัดส่วนร้อยละ 0.92 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน มีสัดส่วนร้อยละ 2.15 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ มีสัดส่วนร้อยละ 10.33 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

ตารางที่ 5.7 แสดงค่าใช้จ่ายชาวเมือง ในกลุ่มพื้นที่กลุ่มที่ 2 เพาะปลูกกลาง

ประเภท	ร้อยละ	เมือง	ชนบท	อื่นๆ
อาหาร	46.15	1.00	-	-
เครื่องนุ่งห่ม	2.95	0.81	-	0.19
ที่อยู่อาศัย	10.62	1.00	-	-
สาธารณูปโภค	12.52	1.00	-	-
เดินทาง	8.92	0.83	0.08	0.09
การศึกษา	5.44	0.23	0.02	0.75
สาธารณสุข	0.92	1.00	-	-
พักผ่อนหย่อนใจ	2.15	0.07	0.46	0.47
อื่นๆ	10.33	1.00	-	-
รวม	100.00			

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม

การใช้จ่ายที่สำคัญของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง ได้แก่การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 46.15 ของการใช้จ่ายทั้งหมด รองลงมาได้แก่ค่าใช้จ่ายเพื่อ สาธารณูปโภค คิดเป็นร้อยละ 12.52 และค่าใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 10.62 ตามลำดับ และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาล มีเพียงร้อยละ 0.92 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

รูปที่ 5.10 ค่าใช้จ่ายของชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 2

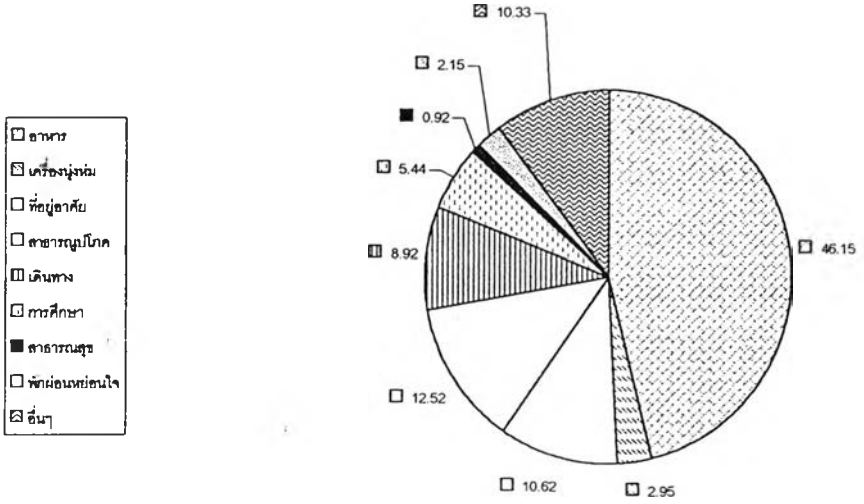

รูปที่ 5.11 ค่าใช้จ่ายชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 2 แยกตามพื้นที่เมืองและชนบท

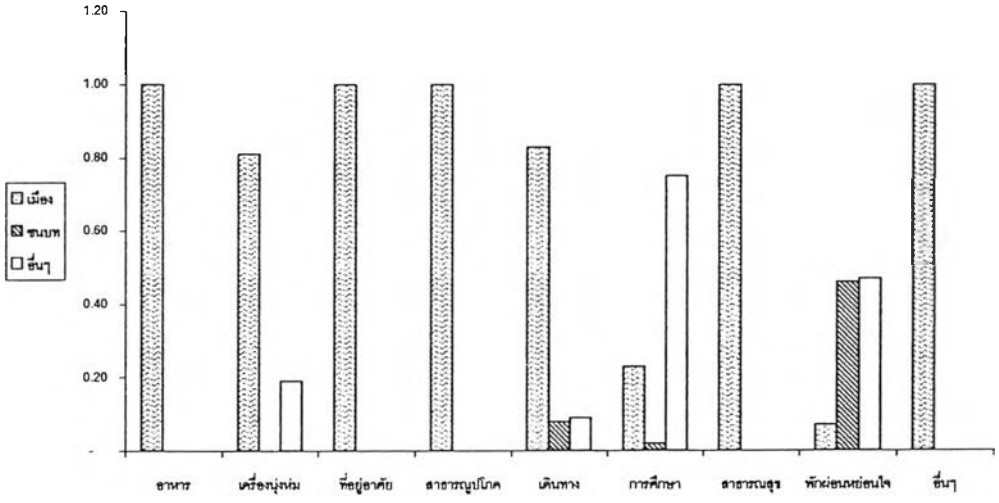

ตารางที่ 5.7.1 ค่าใช้จ่ายของชาวเมืองในพื้นที่เพาะปลูกปานกลาง : บาท / ครัวเรือน / ปี

รายการการใช้จ่าย	ในเมือง	นอกเมือง	ที่อื่นๆ	รวม
ค่าอาหาร	53,945.45	-	-	53,945.45
ค่าเสื้อผ้า	2,784.85	-	-	2,784.85
ค่าเช่าบ้าน	12,414.55	-	-	12,414.55
ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค	14,620.36	-	-	14,620.36
ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา	1,442.42	127.27	4,787.88	6,357.57
ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	1,074.85	-	-	1,074.85
ค่าใช้จ่ายในการพักผ่อนหย่อนใจ	166.67	1,154.55	1,190.91	2,512.13
ค่าของใช้เบ็ดเตล็ดอื่นๆ	12,078.79	-	-	12,078.79
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	8,654.55	847.27	933.33	10,435.15
รวม	107,182.49	2,129.09	6,912.12	116,223.70

ที่มา : จากการสัมภาษณ์ ปี 2543

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 46.15 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายในพื้นที่เมืองทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่ม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.95 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 81 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด ที่เหลือ เป็นการใช้จ่ายในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 19 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด ไม่มีการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบทเลย

การใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10.62 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายในพื้นที่เมืองทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12.52 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายในพื้นที่เมืองทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการเดินทาง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8.92 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 83 ของการใช้จ่ายเพื่อการเดินทางทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การใช้จ่ายในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 9 และเกิดการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 8 ของการใช้จ่ายเพื่อการเดินทางทั้งหมด ตามลำดับ

การใช้จ่ายเพื่อการศึกษา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.44 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 75 ของการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การใช้จ่ายในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 23 และมีการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 2 ของการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาทั้งหมด ตามลำดับ

การใช้จ่ายเพื่อค่ารักษาพยาบาล คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.92 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายทั้งหมดในพื้นที่เมือง

การใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.15 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 47 ของการใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 46 และมีการใช้จ่ายในเมือง ร้อยละ 7 ของการใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจทั้งหมด ตามลำดับ

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10.33 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายในพื้นที่เมืองทั้งหมด

5.7.3 การใช้จ่ายของชาวเมืองในพื้นที่กลุ่มอำเภอที่สาม

จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 30 ตัวอย่าง สัมภาษณ์ชาวเมืองที่พักอาศัยอยู่ที่เทศบาลและสุขาภิบาลกลุ่มอำเภอที่สาม ได้แก่ กลุ่มอำเภอที่มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิน้อยกว่าร้อยละ 5 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิทั้งจังหวัด โดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าและบริการ ภายในระยะเวลา 1 เดือน ได้แก่

- การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร มีสัดส่วนร้อยละ 47.40 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อเครื่องนุ่งห่ม มีสัดส่วนร้อยละ 3.30 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อที่พักอาศัย มีสัดส่วนร้อยละ 8.7 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค มีสัดส่วนร้อยละ 12.10 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีสัดส่วนร้อยละ 11 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา มีสัดส่วนร้อยละ 6 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาล มีสัดส่วนร้อยละ 2 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน มีสัดส่วนร้อยละ 2.10 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ มีสัดส่วนร้อยละ 7.40 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

ตารางที่ 5.8 แสดงค่าใช้จ่ายชาวเมือง ในกลุ่มพื้นที่กลุ่มที่ 3 เพาะปลูกน้อย

ประเภท	ร้อยละ	เมือง	ชนบท	อื่นๆ
อาหาร	47.40	0.9959	0.0041	-
เครื่องนุ่งห่ม	3.30	0.9957	0.0043	-
ที่อยู่อาศัย	8.70	0.92	0.04	0.04
สาธารณูปโภค	12.10	1.00	-	-
เดินทาง	11.00	0.82	0.14	0.04
การศึกษา	6.00	0.68	-	0.32
สาธารณสุข	2.00	0.99	-	0.01
พักผ่อนหย่อนใจ	2.10	0.08	0.36	0.56
อื่นๆ	7.40	0.99	0.01	-
รวม	100.00			

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม

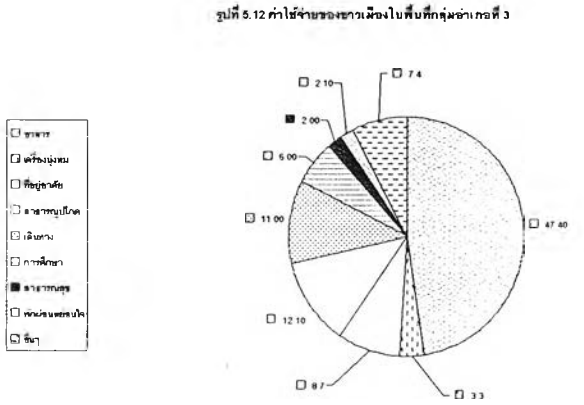

การใช้จ่ายที่สำคัญของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม ได้แก่การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 47.40 ของการใช้จ่ายทั้งหมด รองลงมาได้แก่ค่าใช้จ่ายเพื่อสาธารณูปโภค คิดเป็นร้อยละ 12.10 และค่าใช้จ่ายเพื่อการเดินทาง คิดเป็นร้อยละ 11 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ตามลำดับ

รูปที่ 5.13 ค่าใช้จ่ายของชาวเมืองในพื้นที่กลุ่มอำเภอที่ 3 แยกตามพื้นที่เมืองและชนบท

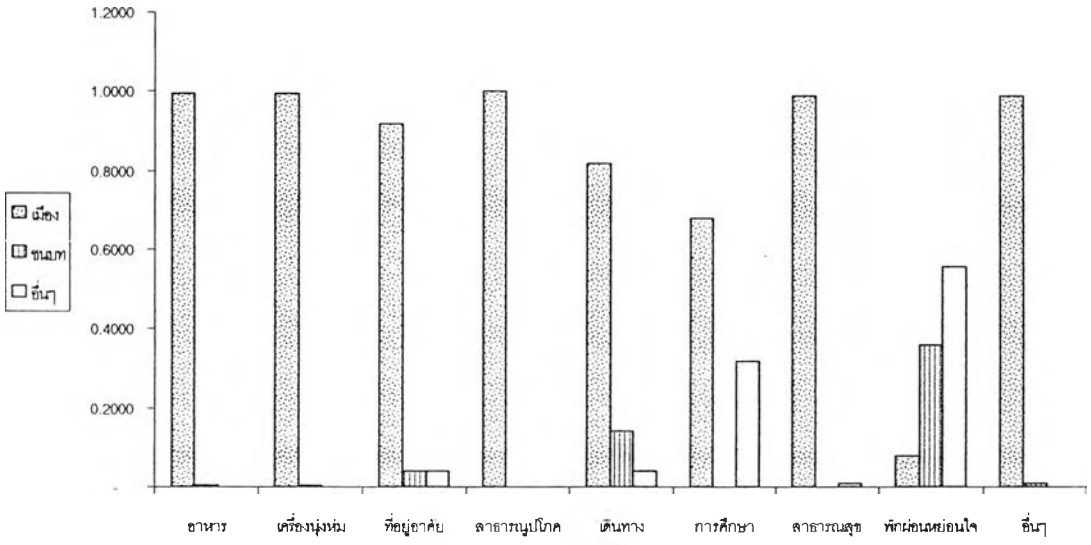

ตารางที่ 5.8.1 แสดงค่าใช้จ่ายของชาวเมืองในพื้นที่เพาะปลูกน้อย : บาท / ครัวเรือน / ปี

รายการการใช้จ่าย	ในเมือง	นอกเมือง	ที่อื่นๆ	รวม
ค่าอาหาร	49,628.57	205.71	-	49,834.28
ค่าเสื้อผ้า	3,322.86	14.29	-	3,337.15
ค่าเช่าบ้าน	8,365.71	342.86	342.86	9,051.43
ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค	12,714.86	-	-	12,714.86
ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา	4,243.86	-	2,028.57	6,272.43
ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	2,074.57	-	28.57	2,103.14
ค่าใช้จ่ายในการพักผ่อนหย่อนใจ	172.86	785.71	1,207.14	2,165.71
ค่าของใช้เบ็ดเตล็ดอื่นๆ	7,554.86	102.86	-	7,657.72
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	9,384.00	1,594.29	425.14	11,403.43
รวม	97,462.15	3,045.72	4,032.28	104,540.15

ที่มา : จากการสัมภาษณ์ ปี 2543

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 47.40 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 99.59 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารทั้งหมด ที่เหลือได้แก่ การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 0.41 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่ม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.30 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 99.57 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 0.43 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8.70 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 92 ของการใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัยทั้งหมด การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 4 และการใช้จ่ายในพื้นที่อื่นๆ อีกร้อยละ 4 ของการใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัยทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12.10 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม ทั้งหมดในพื้นที่เมือง

การใช้จ่ายเพื่อการเดินทาง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 11 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 82 ของการใช้จ่ายเพื่อการเดินทางทั้งหมด การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 14 และการใช้จ่ายในพื้นที่อื่นๆ อีก ร้อยละ 4 ของการใช้จ่ายเพื่อการเดินทางทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการศึกษา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 68 ของการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาทั้งหมด และ การใช้จ่ายในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 32 ของการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาทั้งหมด ไม่มีการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบทเลย

การใช้จ่ายเพื่อค่ารักษาพยาบาล คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 99 ของการใช้จ่ายเพื่อค่ารักษาพยาบาลทั้งหมด และ การใช้จ่ายในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 1

การใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.10 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 56 ของการใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจทั้งหมด และ การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 36 และการใช้จ่ายในพื้นที่เมือง ร้อยละ 8 ของการใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.4 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวเมืองในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่

เมือง คิดเป็นร้อยละ 99 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆทั้งหมด และ การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 1 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆทั้งหมด

5.8 การใช้จ่ายของชาวชนบท

ชาวบ้านในชนบท ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง การศึกษาการใช้จ่ายของชาวบ้านในชนบท จะทำให้ทราบถึงลักษณะการใช้จ่าย ที่เป็นความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างชาวบ้านกับพื้นที่ต่างๆ ที่ชาวชนบทมีการใช้จ่าย

ในการศึกษาการใช้จ่ายของชาวบ้านในชนบทนี้ จะเป็นการศึกษาชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในชนบท ในพื้นที่ศึกษากลุ่มอำเภอต่างๆ 3 กลุ่มอำเภอ จากการสำรวจภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ ชาวบ้านจำนวน 90 ตัวอย่าง แบ่งตามกลุ่มอำเภอที่เป็นพื้นที่ศึกษา กลุ่มละ 30 ตัวอย่าง

5.8.1 การใช้จ่ายของชาวชนบทในพื้นที่กลุ่มอำเภอที่หนึ่ง

จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 30 ตัวอย่าง สัมภาษณ์ชาวชนบทที่พักอาศัยอยู่ที่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาลกลุ่มอำเภอที่หนึ่ง ได้แก่ กลุ่มอำเภอที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าร้อยละ 13 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิทั้งจังหวัด โดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าและบริการ ภายในระยะเวลา 1 เดือน ได้แก่

- การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร มีสัดส่วนร้อยละ 41.71 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อเครื่องนุ่งห่ม มีสัดส่วนร้อยละ 4.05 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อที่พักอาศัย มีสัดส่วนร้อยละ 0.50 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค มีสัดส่วนร้อยละ 7.93 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีสัดส่วนร้อยละ 15.10 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา มีสัดส่วนร้อยละ 18.90 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาล มีสัดส่วนร้อยละ 2.75 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน มีสัดส่วนร้อยละ 2.15 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ มีสัดส่วนร้อยละ 6.91 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

ตารางที่ 5.9 แสดงค่าใช้จ่ายของชาวบ้านในพื้นที่เพาะปลูกมาก

ประเภท	ร้อยละ	เมือง	ชนบท	อื่นๆ
อาหาร	41.71	0.30	0.70	-
เครื่องนุ่งห่ม	4.05	0.79	0.21	-
ที่อยู่อาศัย	0.50	-	1.00	-
สาธารณูปโภค	7.93	1.00	-	-
เดินทาง	15.10	0.56	0.43	0.01
การศึกษา	18.90	0.12	0.01	0.89
สาธารณสุข	2.75	0.88	0.12	-
พักผ่อนหย่อนใจ	2.15	0.09	0.05	0.86
อื่นๆ	6.91	0.68	0.32	-
รวม	100.00			

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม

การใช้จ่ายที่สำคัญของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง ได้แก่การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 41.71 ของการใช้จ่ายทั้งหมด รองลงมาได้แก่ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 18.90 และค่าใช้จ่ายเพื่อการเดินทาง ร้อยละ 15.10 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ตามลำดับ

รูปที่ 5.14 ค่าใช้จ่ายของชาวบ้านในพื้นที่กลุ่มที่ 1

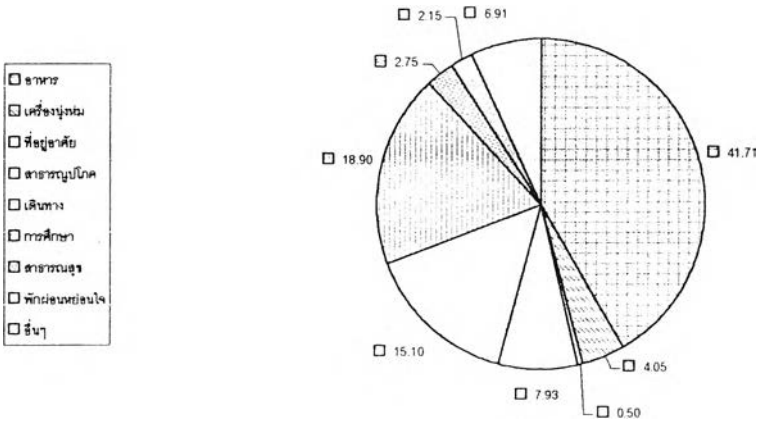

รูปที่ 5.15 ค่าใช้จ่ายของชาวบ้านในกลุ่มที่ 1 แยกตามพื้นที่

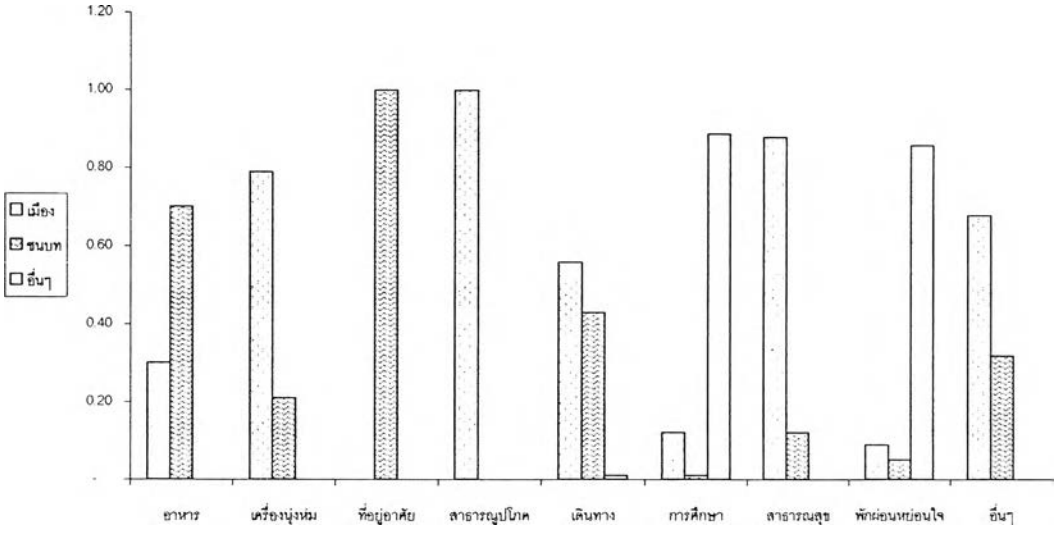

ตารางที่ 5.9.1 แสดงค่าใช้จ่ายของชาวบ้านในพื้นที่เพาะปลูกมาก : บาท / ครัวเรือน / ปี

รายการการใช้จ่าย	ในเมือง	นอกเมือง	ที่อื่นๆ	รวม
ค่าอาหาร	14,700.00	33,500.00	-	48,200.00
ค่าเสื้อผ้า	3,700.00	968.75	-	4,668.75
ค่าเช่าบ้าน	-	562.50	-	562.50
ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค	9,168.13	-	-	9,168.13
ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา	2,638.75	131.56	19,078.13	21,848.44
ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	2,796.88	384.38	-	3,181.26
ค่าใช้จ่ายในการพักผ่อนหย่อนใจ	225.00	115.63	2,150.00	2,490.63
ค่าของใช้เบ็ดเตล็ดอื่นๆ	5,437.50	2,546.25	-	7,983.75
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	9,795.00	7,428.75	225.00	17,448.75
รวม	48,461.26	45,637.82	21,453.13	115,552.21

ที่มา : จากการสัมภาษณ์ ปี 2543

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 41.7 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 70 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารทั้งหมด และ การใช้จ่ายในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 30 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่ม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4.05 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 79 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด และ การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 21 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.50 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายเกิดขึ้นในชนบททั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.93 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายเกิดขึ้นในเมืองทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการเดินทาง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15.10 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 56 ของการใช้จ่ายเพื่อการเดินทางทั้งหมด การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 43 และการใช้จ่ายในพื้นที่อื่นๆ ร้อยละ 1 ของการใช้จ่ายเพื่อการเดินทางทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการศึกษา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18.90 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 89 ของการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาทั้งหมด การใช้จ่ายในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 12 และการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 1 ของการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาทั้งหมด ตามลำดับ

การใช้จ่ายเพื่อค่ารักษาพยาบาล คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.75 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 88 ของการใช้จ่ายเพื่อค่ารักษาพยาบาลทั้งหมด และการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 12 ของการใช้จ่ายเพื่อค่ารักษาพยาบาลทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.15 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 86 ของการใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจทั้งหมด การใช้จ่ายในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 9 และการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบทเอง คิดเป็นร้อยละ 5 ของการใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.91 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่หนึ่ง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 68 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆทั้งหมด และการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 32 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆทั้งหมด

5.8.2 การใช้จ่ายของชาวชนบทในพื้นที่กลุ่มอำเภอที่สอง

จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 30 ตัวอย่าง สัมภาษณ์ชาวชนบทที่พักอาศัยอยู่ที่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาลกลุ่มอำเภอที่สอง ได้แก่ กลุ่มอำเภอที่มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิน้อยกว่าร้อยละ 13 แต่มากกว่าร้อยละ 5 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิทั้งจังหวัด โดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าและบริการ ภายในระยะเวลา 1 เดือน ได้แก่

- การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร มีสัดส่วนร้อยละ 49.35 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อเครื่องนุ่งห่ม มีสัดส่วนร้อยละ 2.77 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อที่พักอาศัย มีสัดส่วนร้อยละ 1.05 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค มีสัดส่วนร้อยละ 11.38 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีสัดส่วนร้อยละ 16.94 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา มีสัดส่วนร้อยละ 7.66 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาล มีสัดส่วนร้อยละ 1.82 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน มีสัดส่วนร้อยละ 1.98 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ มีสัดส่วนร้อยละ 7.05 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

ตารางที่ 5.10 แสดงค่าใช้จ่ายของชาวบ้านในพื้นที่เพาะปลูกปานกลาง

ประเภท	ร้อยละ	เมือง	ชนบท	อื่นๆ
อาหาร	49.35	0.43	0.57	-
เครื่องนุ่งห่ม	2.77	0.89	0.11	-
ที่อยู่อาศัย	1.05	-	1.00	-
สาธารณูปโภค	11.38	1.00	-	-
เดินทาง	16.94	0.48	0.31	0.21
การศึกษา	7.66	0.26	0.11	0.63
สาธารณสุข	1.82	0.95	0.05	-
พักผ่อนหย่อนใจ	1.98	0.40	0.16	0.44
อื่นๆ	7.05	0.56	0.44	-
รวม	100.00			

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม

รูปที่ 5.16 แสดงค่าใช้จ่ายของชาวบ้านในพื้นที่เพาะปลูกป่านกลาง ร้อยละ

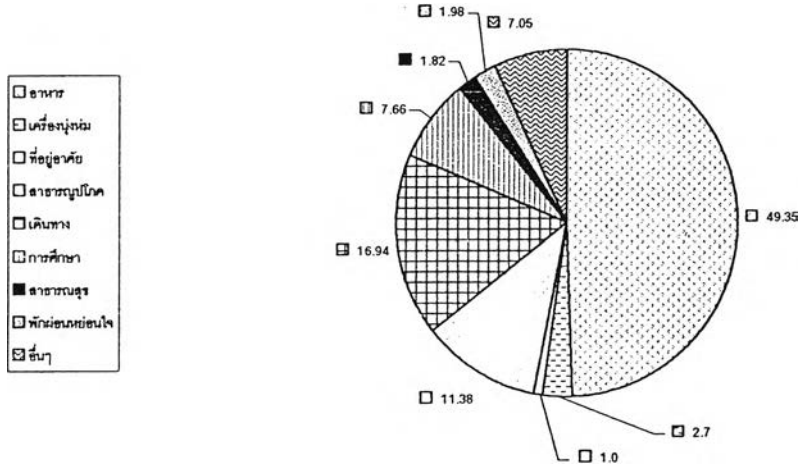

รูปที่ 5.17 ค่าใช้จ่ายชาวบ้านในกลุ่มที่ 2 แยกตามพื้นที่

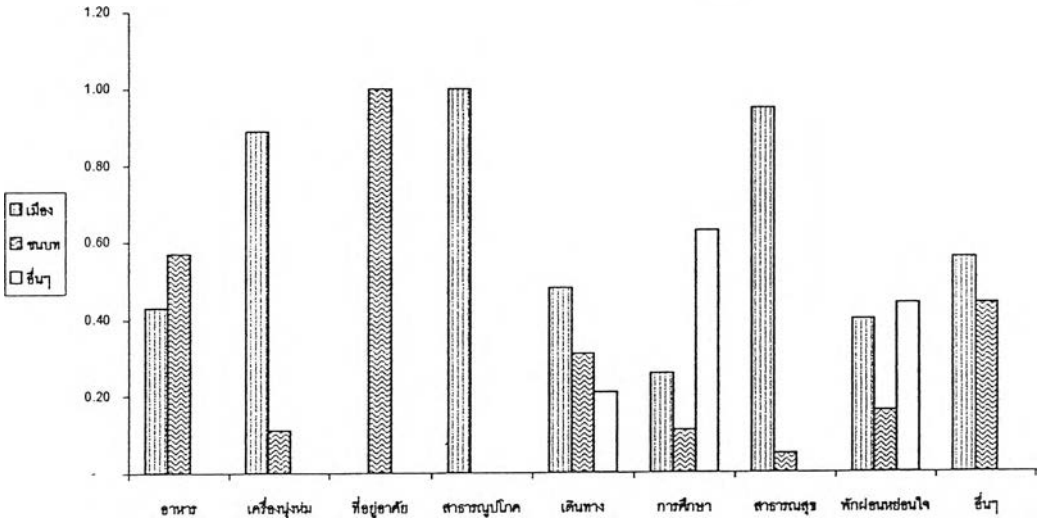

การใช้จ่ายที่สำคัญของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง ได้แก่การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 49.35 ของการใช้จ่ายทั้งหมด รองลงมาได้แก่ค่าใช้จ่ายเพื่อ การเดินทาง คิดเป็นร้อยละ 16.94 และการใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค คิดเป็นร้อยละ 11.38 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ตามลำดับ

ตารางที่ 5.10.1 แสดงค่าใช้จ่ายของชาวบ้านในพื้นที่เพาะปลูกปานกลาง : บาท / ครัวเรือน / ปี

รายการการใช้จ่าย	ในเมือง	นอกเมือง	ที่อื่นๆ	รวม
ค่าอาหาร	17,788.24	23,611.76	-	41,400.00
ค่าเสื้อผ้า	2,052.06	264.71	-	2,316.77
ค่าเช่าบ้าน	-	882.35	-	882.35
ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค	9,541.76	-	-	9,541.76
ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา	1,661.76	738.24	4,029.41	6,429.41
ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	1,451.47	78.82	-	1,530.29
ค่าใช้จ่ายในการพักผ่อนหย่อนใจ	658.82	257.35	738.24	1,654.41
ค่าของใช้เบ็ดเตล็ดอื่นๆ	3,335.29	2,572.94	-	5,908.23
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	6,882.35	4,380.00	2,941.18	14,203.53
รวม	43,371.75	32,786.17	7,708.83	83,866.75

ที่มา : จากการสัมภาษณ์ ปี 2543

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 49.35 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 57 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารทั้งหมด และ การใช้จ่ายในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 43 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่ม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.77 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 89 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด และการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 11 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด ตามลำดับ

การใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.05 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบททั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 11.38 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายในพื้นที่เมืองทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการเดินทาง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16.94 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 48 ของการใช้จ่ายเพื่อการเดินทางทั้งหมด การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 31 และการใช้จ่ายในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 21 ของการใช้จ่ายเพื่อการเดินทางทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการศึกษา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.66 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 63 ของการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาทั้งหมด การใช้จ่ายในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 26 และการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 11 ของการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อค่ารักษาพยาบาล คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.82 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 95 ของการใช้จ่ายเพื่อค่ารักษาพยาบาลทั้งหมด และการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 5 ของการใช้จ่ายเพื่อค่ารักษาพยาบาลทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.98 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 44 ของการใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจทั้งหมด การใช้จ่ายในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 40 และการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบทเอง ร้อยละ 16 ของการใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจทั้งหมด ตามลำดับ

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.05 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สอง มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 56 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆทั้งหมด และ การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 44 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆทั้งหมด

5.8.3 การใช้จ่ายของชาวชนบทในพื้นที่กลุ่มอำเภอที่สาม

จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 30 ตัวอย่าง สัมภาษณ์ชาวชนบทที่พักอาศัยอยู่ที่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาลกลุ่มอำเภอที่สาม ได้แก่ กลุ่มอำเภอที่มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิน้อยกว่าร้อยละ 5 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิทั้งจังหวัด โดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าและบริการ ภายในระยะเวลา 1 เดือน ได้แก่

- การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร มีสัดส่วนร้อยละ 41.88 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อเครื่องนุ่งห่ม มีสัดส่วนร้อยละ 2.50 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อที่พักอาศัย มีสัดส่วนร้อยละ 0.28 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค มีสัดส่วนร้อยละ 15.14 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีสัดส่วนร้อยละ 15.13 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

- ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา มีสัดส่วนร้อยละ 9.53 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาล มีสัดส่วนร้อยละ 6.32 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน มีสัดส่วนร้อยละ 1.80 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ มีสัดส่วนร้อยละ 7.42 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

ตารางที่ 5.11 แสดงค่าใช้จ่ายของชาวบ้านในพื้นที่เพาะปลูกน้อย

ประเภท	ร้อยละ	เมือง	ชนบท	อื่นๆ
อาหาร	41.88	0.55	0.45	-
เครื่องนุ่งห่ม	2.50	0.88	0.12	-
ที่อยู่อาศัย	0.28	1.00	-	-
สาธารณูปโภค	15.14	1.00	-	-
เดินทาง	15.13	0.55	0.27	0.18
การศึกษา	9.53	0.32	0.06	0.62
สาธารณสุข	6.32	0.89	0.02	0.09
พักผ่อนหย่อนใจ	1.80	0.14	0.13	0.73
อื่นๆ	7.42	0.72	0.28	-
รวม	100.00			

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม

รูปที่ 5.18 ค่าใช้จ่ายชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 3

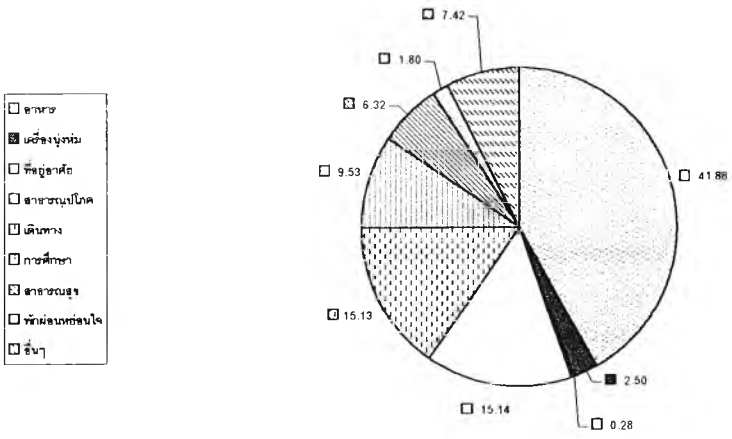

การใช้จ่ายที่สำคัญของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม ได้แก่การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 41.88 ของการใช้จ่ายทั้งหมด รองลงมาได้แก่ค่าใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค คิดเป็นร้อยละ 15.14 และการใช้จ่ายเพื่อการเดินทาง คิดเป็นร้อยละ 15.13 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ตามลำดับ

รูปที่ 5.19 ค่าใช้จ่ายชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 3 แยกตามพื้นที่

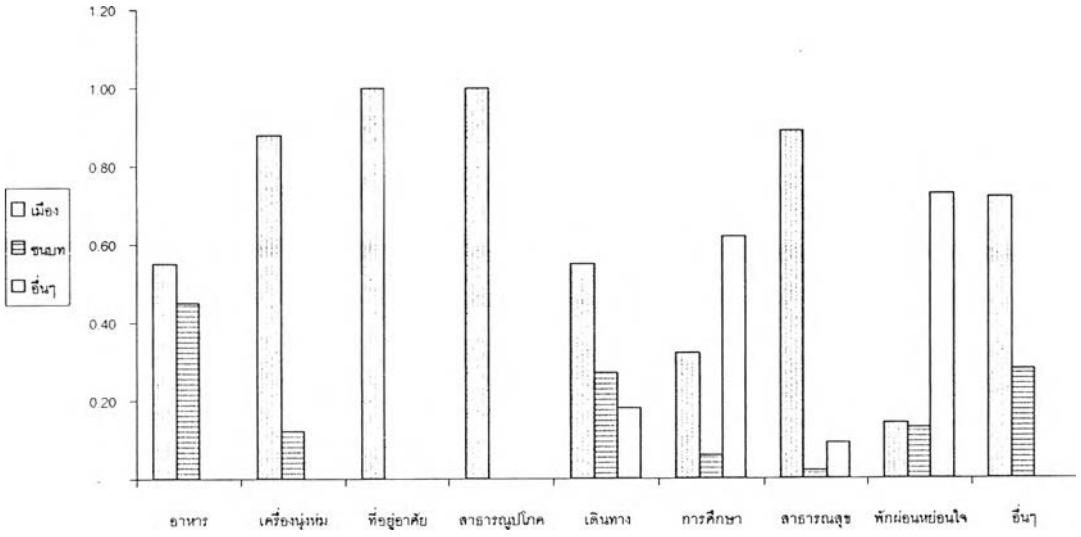

ตารางที่ 5.11.1 ค่าใช้จ่ายของชาวบ้านในพื้นที่เพาะปลูกน้อย : บาท / ครัวเรือน / ปี

รายการการใช้จ่าย	ในเมือง	นอกเมือง	ที่อื่นๆ	รวม
ค่าอาหาร	17,788.24	23,611.76	-	41,400.00
ค่าเสื้อผ้า	2,052.06	264.71	-	2,316.77
ค่าเช่าบ้าน	-	882.35	-	882.35
ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค	9,541.76	-	-	9,541.76
ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา	1,661.76	738.24	4,029.41	6,429.41
ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล	1,451.47	78.82	-	1,530.29
ค่าใช้จ่ายในการพักผ่อนหย่อนใจ	658.82	257.35	738.24	1,654.41
ค่าของใช้เบ็ดเตล็ดอื่นๆ	3,335.29	2,572.94	-	5,908.23
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	6,882.35	4,380.00	2,941.18	14,203.53
รวม	43,371.75	32,786.17	7,708.83	83,866.75

ที่มา : จากการสัมภาษณ์ ปี 2543

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 41.88 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 55 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารทั้งหมด และ การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 45 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่ม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.50 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 88 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด และ การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 12 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.28 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเกิดขึ้นในเมือง

การใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15.14 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเกิดขึ้นในเมือง

การใช้จ่ายเพื่อการเดินทาง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15.13 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 55 ของการใช้จ่ายเพื่อการเดินทางทั้งหมด การใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 27 และการใช้จ่ายในพื้นที่อื่นๆ ร้อยละ 18 ของการใช้จ่ายเพื่อการเดินทางทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อการศึกษา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9.53 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 62 ของการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาทั้งหมด และ การใช้จ่ายในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 32 และการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 6 ของการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาทั้งหมด

การใช้จ่ายเพื่อค่ารักษาพยาบาล คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.32 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 89 ของการใช้จ่ายเพื่อค่ารักษาพยาบาลทั้งหมด การใช้จ่ายในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 9 และการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 2 ของการใช้จ่ายเพื่อค่ารักษาพยาบาลทั้งหมด ตามลำดับ

การใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.80 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม มีการใช้จ่ายมากที่สุดในพื้นที่อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 73 ของการใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจทั้งหมด การใช้จ่ายในพื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 14 และการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 13 ของการใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจทั้งหมด ตามลำดับ

การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.42 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของชาวชนบทในพื้นที่ศึกษากลุ่มที่สาม มีการใช้จ่ายมากที่สุดใน

พื้นที่เมือง คิดเป็นร้อยละ 72 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆทั้งหมด และการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท คิดเป็นร้อยละ 28 ของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆทั้งหมด

5.9 รายได้ที่เกิดจากการใช้จ่าย ของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ คนงาน เกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ และชาวเมืองชาวชนบทในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

หลังจากการศึกษา ลักษณะความเชื่อมโยงระหว่างโรงสีข้าวขนาดใหญ่ กับพื้นที่ คนงาน เกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ และชาวเมืองชาวชนบท จากการใช้จ่ายในพื้นที่ต่างๆแล้ว ลำดับต่อไปจะเป็นการนำความสัมพันธ์ดังกล่าว ที่แสดงในรูปของสัดส่วนร้อยละมาคำนวณหาจำนวนเงินหรือรายได้ที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ โดยใช้วิธีการตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น จากการดำเนินกิจกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ต่อไป

5.9.1 รายได้ที่เกิดขึ้นโดยโรงสีข้าวขนาดใหญ่

การคำนวณรายได้ที่เกิดขึ้นจากโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ทำโดยการนำ Matrix การใช้จ่ายของโรงสีข้าวในแต่ละประเภทคูณด้วยค่า Value added จากตารางปัจจัยเข้า – ปัจจัยออก ผลที่ได้คือรายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมื่อโรงสีข้าวขนาดใหญ่มีการใช้จ่ายเท่ากับ 1 หน่วยเงินตรา

ในการศึกษานี้ d1 หมายถึงรายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ อันเนื่องมาจากการจ้างแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรม

ค่า d2 หมายถึงรายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ อันเนื่องมาจากการซื้อปัจจัยการผลิตที่มิใช่แรงงานทุกชนิดจากพื้นที่ต่างๆ เช่น ค่าวัตถุดิบ ค่าสาธารณูปโภค ค่าขนส่ง และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ผลการคำนวณค่า d1 และ d2 ของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.12 แสดงรายได้ที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงสีตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

	เมือง			ชนบท			อีสานบน	อีสานล่าง	ตะวันออก	ตะวันตก	กลาง	กทม	เหนือ	ใต้
	อำเภอที่1	อำเภอที่2	อำเภอที่ 3	อำเภอที่1	อำเภอที่2	อำเภอที่ 3								
d1	0.00025	0.00041	0.00016	0.00248	0.00414	0.00166	0.00009	-	-	-	-	-	-	-
d2	0.00342	0.00385	0.00345	0.06991	0.05650	0.01429	0.00011	-	-	-	0.00055	0.00699	-	0.00055
รวม	0.00367	0.00426	0.00361	0.07239	0.06064	0.01595	0.00020	-	-	-	0.00055	0.00699	-	0.00055

ที่มา : จากการคำนวณ

จากตารางที่ 5.12 หากพิจารณาค่า d1 ที่แสดงถึงรายได้ที่เกิดขึ้นจากการจ้างแรงงาน พบว่า การใช้จ่ายเพื่อการจ้างแรงงานของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ทำให้มีรายได้เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 2 พื้นที่เพาะปลูกปานกลาง มากที่สุด โดยมีค่า d1 = 0.00414 รองลงมารายได้จะเกิดขึ้นที่ พื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 1 โดยมีค่า d1 = 0.00248 และพื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 3 ค่า d1 เท่ากับ 0.00166 ตามลำดับ

สำหรับการใช้จ่ายของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ เพื่อซื้อปัจจัยการผลิตทุกชนิดที่มิใช่แรงงานจะก่อให้เกิดรายได้ส่วนใหญ่ในพื้นที่ชนบท ของกลุ่มอำเภอที่ 1 พื้นที่เพาะปลูกมาก โดยมีค่า d2 = 0.06991 รองลงมารายได้จะเกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท ของกลุ่มอำเภอที่ 2 พื้นที่เพาะปลูกปานกลาง โดยค่า d2 = 0.0565 ตามลำดับ

โดยสรุปการใช้จ่ายของโรงสีข้าวขนาดใหญ่เพื่อจ้างแรงงาน และซื้อปัจจัยการผลิตอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างจะก่อให้เกิดรายได้กับคนที่อาศัยในพื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 1 พื้นที่เพาะปลูกมาก ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการจำหน่ายวัตถุดิบสำหรับโรงสีข้าวดังกล่าวมากที่สุด กล่าวคือเมื่อมีการใช้จ่ายของโรงสีข้าวเพื่อการผลิตข้าวหอมมะลิเป็นจำนวนเงิน 100 บาท ชาวชนบทในพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกมาก กลุ่มอำเภอที่ 1ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตจะมีรายได้เกิดขึ้นจำนวน 7.24 บาท รองลงมาเมื่อโรงสีข้าวมีการใช้จ่ายเพื่อการผลิตข้าวหอมมะลิ 100 บาท จะทำให้ชาว ชนบทในพื้นที่กลุ่มอำเภอที่ 2 พื้นที่เพาะปลูกปานกลาง ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการจำหน่ายวัตถุดิบให้กับการผลิตข้าวหอมมะลิของโรงสีข้าวมีรายได้ 6.06 บาท และชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 3 จะมีรายได้ 1.6 บาทตามลำดับ สำหรับชาวชนบทและชาวเมืองในพื้นที่ต่างๆ ที่เดินทางมาทำงานในกิจการโรงสีข้าว เมื่อโรงสีข้าวมีการใช้จ่ายเงินเพื่อการจ้างแรงงานในพื้นที่ต่างๆ 100 บาท จะทำให้ชาวชนบทในพื้นที่ เพาะปลูกปานกลาง กลุ่มอำเภอที่ 2 ที่เป็นแรงงานมีรายได้แล้วส่งกลับไปใช้จ่ายในพื้นที่ของตน ทำให้มีรายได้เกิดขึ้น 0.41 บาท และรองลงมา ได้แก่ ชาวบ้าน ในพื้นที่เพาะปลูกมากจะมีรายได้กลับไปใช้จ่ายในพื้นที่ของตน จำนวน 0.25 บาท และชาวบ้าน ในพื้นที่กลุ่มอำเภอที่ 3 จะมีรายได้เกิดขึ้น 0.17 บาท ตามลำดับ โดยมีรายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่อื่นๆ อีกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

โดยค่าใช้จ่ายเพื่อการผลิตข้าวหอมมะลิของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างนั้น การใช้จ่ายเพื่อซื้อวัตถุดิบ ซึ่งก็คือข้าวเปลือกหอมมะลิ จะมีสูงที่สุด และทำให้เกิดรายได้แก่พื้นที่ชนบท ดังกล่าวสูงที่สุด โดยรองลงมา ได้แก่ ค่าจ้างแรงงานที่โรงสีทำการใช้จ่ายให้กับชาวชนบทในภาค ค่าใช้จ่ายส่วนอื่นๆ อีกเพียงเล็กน้อยจะเกิดขึ้นในพื้นที่เมือง และ ภาคต่างๆ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค และค่าใช้จ่ายเพื่อการขนส่ง โดยทำให้มีรายได้จาก

การขนส่งของโรงสีที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคอื่นๆ ได้แก่ กรุงเทพฯ ภาคกลาง ภาคใต้ โดย มีค่า D2 เท่ากับ 0.007 และ 0.0006 และ 0.0006 ตามลำดับ ซึ่งโดยมากจะเป็นการใช้จ่ายเพื่อการขนส่ง

5.9.2 รายได้ที่เกิดจากการใช้จ่ายของคนงานที่ทำงานในโรงสี

การใช้จ่ายของคนงานที่ทำงานในโรงสีข้าวขนาดใหญ่ เพื่อบริโภคสินค้าและบริการทั้งในเขตชนบทและเมือง ทำให้มีรายได้เกิดในพื้นที่ต่างๆ เมื่อคูณ Matrix การใช้จ่ายของคนงานในพื้นที่ต่างๆด้วย Value Added ratio สามารถคำนวณค่ารายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาที่เป็นผลจากการใช้จ่ายทุกประเภทของคนงานเท่ากับ 1 หน่วยเงินตรา (D_L) ผลการคำนวณค่า (D_L) ของแต่ละพื้นที่แสดงดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 5.13 รายได้ที่เกิดขึ้นและค่าตัวคูณทวีจากการใช้จ่ายของคนงาน

	เมือง			ชนบท			อีสานบน	ตะวันออก	ตะวันตก	กลาง	กทม.	เหนือ	ใต้
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3							
dl	0.07603	0.12672	0.05068	0.06137	0.10288	0.04115	-	0.01852	-	-	0.08878	-	-

ที่มา : จากการคำนวณ

ผลจากการใช้จ่ายของคนงานที่ทำงานในแหล่งที่ตั้งโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ทำให้เกิดรายได้ขึ้นมากที่สุดในพื้นที่เมือง ของกลุ่มพื้นที่เพาะปลูกปานกลาง กลุ่มอำเภอที่ 2 โดย D_L = 0.12672 รองลงมารายได้จะเกิดในพื้นที่ชนบท ของกลุ่มอำเภอที่ 2 พื้นที่เพาะปลูกปานกลาง โดย D_L = 0.1029 และในพื้นที่กรุงเทพฯ มีค่า D_L = 0.0888 ตามลำดับ

สำหรับรายได้ที่เกิดในพื้นที่เมือง การใช้จ่ายของคนงานจะทำให้เกิดรายได้แก่ชาวเมือง ในพื้นที่กลุ่มอำเภอที่ 2 มากที่สุด รองลงมาได้แก่ชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 1 และกลุ่มอำเภอที่ 3 โดยมีค่า DL = 0.1267 , 0.07603 และ 0.05068 ตามลำดับ โดย สำหรับรายได้ในพื้นที่ชนบท การใช้จ่ายของคนงานในโรงสีจะทำให้เกิดรายได้ในพื้นที่ชนบท กลุ่มอำเภอที่ 2 มากที่สุด รองลงมา คือ ชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 1 และชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 3 โดยมีค่า DL = 0.1029 , 0.0614 และ 0.0412 ตามลำดับ เนื่องจากคนงานส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่กลุ่มอำเภอที่ 2 ของภาคมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มอำเภอที่ 1 และกลุ่มอำเภอที่ 3

ลักษณะการใช้จ่ายของคนงานที่ทำงานในโรงสีข้าว ส่วนใหญ่คนงานจะเดินทางไปกลับจากโรงสีและบ้าน ซึ่งค่าใช้จ่ายในด้านที่พักอาศัยและการเดินทาง โรงสีบางแห่งมีการออกค่าใช้จ่ายให้ ทำให้คนงานไม่ต้องใช้จ่ายเพื่อการบริโภคดังกล่าว รายได้ส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้น จะเกิดจากรายจ่ายของคนงาน ประเภทอาหาร ซึ่งค่าใช้จ่ายเกือบทั้งหมดที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันต่างๆ

คนงานจะมีการใช้จ่ายในพื้นที่ของภาคเอง รายจ่ายที่เกิดขึ้นต่างภาคที่สำคัญ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา และ การพักผ่อนหย่อนใจ โดยมีการใช้จ่ายที่สำคัญ คือการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาที่กรุงเทพฯ และมีการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวที่ภาคตะวันออก ทำให้เกิดรายได้ในพื้นที่ดังกล่าว มีค่า D_L = 0.0888 และ 0.0185 ตามลำดับ

การใช้จ่ายของคนงานที่จะทำให้มีรายได้เกิดขึ้นในพื้นที่อื่นๆ จะเกิดขึ้นโดยทางอ้อม กล่าวคือ พ่อค้าในเมืองจะซื้อสินค้า ต่างๆ จากพื้นที่อื่นๆ แล้วนำมาจำหน่ายในเมือง ดังนั้น พื้นที่ตะวันตก อีสานบน ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ จะได้รับผลกระทบเป็นรายได้ที่เกิดจากการใช้จ่ายของคนงานโดยผ่านพ่อค้าในเมืองเป็นลำดับต่อไป

5.9.3 รายได้ที่เกิดขึ้นโดยเกษตรกร

การใช้จ่ายของเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เพื่อบริโภคสินค้าและบริการทั้งในเขตชนบทและเมือง ทำให้มีรายได้เกิดในพื้นที่ต่างๆ เมื่อคูณ Matrix การใช้จ่ายของคนงานในพื้นที่ต่างๆด้วย Value Added ratio สามารถคำนวณค่ารายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาที่เป็นผลจากการใช้จ่ายทุกประเภทของเกษตรกรที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิเท่ากับ 1 หน่วยเงินตรา (D_F) ผลการคำนวณค่า (D_F) ของแต่ละพื้นที่แสดงดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 5.14 แสดงรายได้ที่เกิดขึ้นและค่าตัวคูณทวีจากการใช้จ่ายของเกษตรกร

	เมือง			ชนบท			อีสานบน	ตะวันออก	ตะวันตก	กลาง	กทม	เหนือ	ใต้
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3							
df	0.09567	0.05740	0.03827	0.12823	0.07694	0.05129	-	0.02094	-	-	0.07845	-	-

ที่มา : จากการคำนวณ

ผลจากการใช้จ่ายของเกษตรกรที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิที่เป็นผู้ขายวัตถุดิบให้กับโรงสีข้าวเพื่อทำการผลิตข้าวหอมมะลิ ทำให้เกิดรายได้ขึ้นมากที่สุดในพื้นที่ชนบท ของกลุ่มอำเภอที่ 1 โดยมีค่า D_F = 0.12823 รองลงมาจะเกิดในพื้นที่เมืองของกลุ่มอำเภอที่ 1 โดย D_F = 0.0958 และจะมีรายได้จะเกิดในพื้นที่ กรุงเทพฯ D_F = 0.0785 และในพื้นที่ชนบท ของกลุ่มอำเภอที่ 2 มีค่า D_F = 0.07694 ตามลำดับ

การใช้จ่ายโดยตรงของเกษตรกร ที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ นั้น จะทำให้เกิดรายได้จากการซื้อสินค้าและบริการ ในพื้นที่ชนบทที่สำคัญคือ พื้นที่ชนบท กลุ่มอำเภอที่ 1 รองลงมาได้แก่

พื้นที่กลุ่มอำเภอที่ 2 และพื้นที่กลุ่มอำเภอที่ 3 โดยมีค่า D_F = 0.12823 , 0.07694 และ 0.05129 ตามลำดับ และการใช้จ่ายของเกษตรกร จะทำให้เกิดรายได้ในพื้นที่เมือง ที่สำคัญ คือ กลุ่มอำเภอที่ 1 มากที่สุด รองลงมาได้แก่ เมืองของกลุ่มอำเภอที่ 2 และที่ 3 โดยมีค่า D_F = 0.0957 , 0.0574 และ 0.0383 ตามลำดับ โดยมีรายได้เกิดขึ้นในพื้นที่อื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่ พื้นที่กรุงเทพฯ และพื้นที่ภาคตะวันออก โดยมีค่า D_F = 0.07845 และ 0.02094 ตามลำดับ โดยรายได้ที่เกิดขึ้น มาจากการใช้จ่ายที่สำคัญ 2 ประเภท คือ การใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของบุตรหลาน และการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยว และ เดินทาง ไปยังพื้นที่ดังกล่าว ที่น่าสังเกต คือ รายได้ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่กรุงเทพฯ มีสูงเป็นอันดับ 3 ของรายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ผู้ศึกษาตั้งข้อสังเกตไว้ว่าเป็นผลมาจากการใช้จ่ายตัวหนึ่ง คือ รายจ่ายด้านการศึกษาของบุตรหลานชาวนา ชาวนาที่มีบุตรหลานศึกษาอยู่ในกรุงเทพฯ ถึงแม้จะมีน้อยราย แต่ จำนวนเงินที่ใช้จ่ายด้านนี้เมื่อเทียบกับการใช้จ่ายประเภทอื่นๆ นับว่าสูงมาก เช่นเดียวกับคนงานในโรงสี

การใช้จ่ายของเกษตรกรจะเกิดขึ้นในพื้นที่อื่นๆ โดยทางอ้อม กล่าวคือ พ่อค้าในเมืองจะซื้อสินค้าต่างๆ จากพื้นที่อื่นๆ แล้วนำมาจำหน่ายในเมือง ดังนั้น พื้นที่อื่นๆ จะได้รับผลกระทบเป็นรายได้ที่เกิดจากการใช้จ่ายของเกษตรกรโดยผ่านพ่อค้าในเมืองเป็นลำดับต่อไป

5.9.4 รายได้ที่เกิดขึ้นโดยชาวเมือง

การคำนวณรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวเมืองตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของชาวเมือง ที่อยู่ในพื้นที่กลุ่มอำเภอต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คำนวณตามวิธีการศึกษาที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 โดยนำ Matrix การใช้จ่ายของชาวเมืองตัวอย่างคูณด้วยค่า Value Added จะได้รายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาที่เป็นผลมาจากการใช้จ่ายของชาวเมืองในแต่ละกลุ่มอำเภอ (d_n) ผลรวมของ d_n ในแต่ละพื้นที่ คือรายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาอันเนื่องมาจากการใช้จ่ายของชาวเมืองทุกประเภท เท่ากับ 1 หน่วย (d_u) หรืออธิบายให้เข้าใจได้ว่าเมื่อชาวเมืองใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าและบริการเพื่อบริโภค เท่ากับ 1 บาท จะทำให้มีรายได้เกิดขึ้นในพื้นที่ใช้จ่ายจำนวนหนึ่ง ซึ่งจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปริมาณและความเชื่อมโยงของสินค้าและบริการที่บริโภค

ผลจากการคำนวณค่า d_u ที่ได้จากการใช้จ่ายของชาวเมืองในแต่ละกลุ่มอำเภอในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ดังจะได้แสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.15 แสดงรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวเมืองตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

du	เมือง			ชนบท			อีสานบน	ตะวันออก	กทม.	เหนือ	ใต้
	กลุ่มอำเภอที่1	กลุ่มอำเภอที่2	กลุ่มอำเภอที่ 3	กลุ่มอำเภอที่1	กลุ่มอำเภอที่2	กลุ่มอำเภอที่ 3					
กลุ่มที่ 1	0.41983	-	-	0.03620	-	-	-	0.01575	0.06906	-	-
กลุ่มที่ 2	-	0.47610	-	-	0.01236	-	-	-	0.03920	-	0.00861
กลุ่มที่ 3	-	-	0.49597	-	-	0.01569	0.00136	0.01001	0.01818	-	-
รวม	0.41983	0.47610	0.49597	0.03620	0.01236	0.01569	0.00136	0.02576	0.12644	-	0.00861

ที่มา : จากการคำนวณ

จากตาราง 5.15 รายได้ที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการใช้จ่ายของชาวเมืองในแต่ละกลุ่มอำเภอ ผลการศึกษาพบว่า การใช้จ่ายของชาวเมืองตัวอย่างในกลุ่มอำเภอที่ 3 ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูกน้อย ทำให้มีรายได้เกิดขึ้นภายในชุมชนเมืองของตัวเองมากที่สุด ($d_u = 0.49597$) หมายความว่าเมื่อชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 3 มีการใช้จ่ายเพื่อบริโภคสินค้าและบริการเท่ากับ 100 บาท ภายในชุมชนเมืองของตนจะทำให้ชาวเมืองที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองเดียวกันที่มีหน้าที่ในการผลิตสินค้าและบริการ ได้แก่ พ่อค้าแม่ค้าที่นำสินค้ามาจำหน่ายในเมือง เกษตรกรที่เพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ และชาวเมืองที่เป็นแรงงานในการผลิตสินค้าและบริการจะมีรายได้เกิดขึ้นโดยรวมเท่ากับ 49.60 บาท รองลงมาการใช้จ่ายของชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 2 พื้นที่เพาะปลูกปานกลาง ถ้าใช้จ่ายในพื้นที่เมืองของกลุ่มอำเภอที่ 2 เท่ากับ 100 บาท จะทำให้ชาวเมืองที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองเดียวกันที่มีหน้าที่ในการผลิตสินค้าและบริการ จะมีรายได้เกิดขึ้นโดยรวมเท่ากับ 47.61 บาท และชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 1 จะมีรายได้เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองของตนเอง เท่ากับ 41.98 บาท ตามลำดับ และในทำนองเดียวกัน เมื่อชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 1 มีการใช้จ่ายเท่ากับ 100 บาท จะทำให้เกิดรายได้ ในกรุงเทพฯ 6.91 บาท และ การใช้จ่ายของชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 2 จะทำให้เกิดรายได้ที่กรุงเทพฯ 3.92 บาท โดยรวมแล้ว ชาวเมืองทั้ง 3 กลุ่มอำเภอ เมื่อมีการใช้จ่ายเท่ากับ 100 บาท จะทำให้เกิดรายได้แก่พื้นที่กรุงเทพฯ เท่ากับ 12.64 บาท รองลงมาได้แก่ พื้นที่ภาคตะวันออก 2.58 บาท การใช้จ่ายของชาวเมืองทั้ง 3 กลุ่ม จะทำให้เกิดรายได้ในพื้นที่ชนบทด้วย ที่สำคัญ ได้แก่ ชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 1 จะทำให้เกิดรายได้แก่พื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 1 เอง 3.62 บาท เมื่อมีการใช้จ่าย 100 บาท รองลงมาได้แก่ ชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 3 จะทำให้เกิดรายได้ในชนบทของตนเอง 1.57 บาท และสุดท้าย คือการใช้จ่ายของชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 2 จะทำให้เกิดรายได้ ในพื้นที่ชนบทของตนเอง 1.24 บาท ภาคอื่นๆ ที่มีรายได้จากการใช้จ่ายของชาวเมืองกลุ่มต่างๆ ได้แก่ ชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 1 และ ที่ 3 จะทำให้เกิดรายได้ 2.58 บาท ในพื้นที่ภาค

และชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 2 จะทำให้เกิดรายได้ในพื้นที่ภาคใต้ 0.86 บาท รายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่อื่นๆ ที่สำคัญได้แก่ กรุงเทพฯ มีรายได้สูงกว่าชาวชนบท ในกลุ่มอำเภอต่างๆเสียอีก แสดงถึงแรงดึงที่มากกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเมือง ที่อย่างไรก็มีสูงกว่าความสัมพันธ์กับพื้นที่ชนบทของตนเอง

โดยการใช้จ่ายที่สำคัญของชาวเมือง ที่ทำให้เกิดรายได้ในพื้นที่ภาคอื่นๆ ได้แก่ รายจ่ายเพื่อการศึกษาและรายจ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

การใช้จ่ายของชาวเมืองจะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดในพื้นที่ต่างๆ ขึ้นอยู่กับจำนวนพื้นที่ที่ชาวเมืองใช้จ่าย ปริมาณการบริโภคสินค้าและบริการ และระดับของชุมชนเมือง โดยชุมชนที่มีระดับความเป็นเมืองสูงจะมีสินค้าละบริการที่สนองความต้องการในการบริโภคของชาวเมืองอย่างหลากหลายและเพียงพอ

จากรายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ จากการใช้จ่ายของชาวเมืองกลุ่มต่างๆ โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า พื้นที่เมือง ในกลุ่มอำเภอที่ 3 ที่มีรายได้เกิดขึ้นในพื้นที่ตัวเองมากที่สุด นั้น แสดงให้เห็นถึงระดับความเป็นเมือง ที่ทำให้ชาวเมืองในพื้นที่เดียวกัน มาใช้จ่ายเพื่อบริโภคสินค้าและบริการที่หลากหลายมากกว่าพื้นที่อื่นๆ และชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 1 มีรายได้เกิดขึ้นในพื้นที่ตนเองน้อยที่สุด แสดงให้เห็นถึงการต้องพึ่งพาพื้นที่อื่นๆ ในการบริโภคสินค้าและบริการ กับพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองสูงกว่า เช่น กรุงเทพฯ เป็นต้น สำหรับความสัมพันธ์ที่จะเกิดขึ้น ในพื้นที่ชนบท ชาวเมืองกลุ่มอำเภอที่ 1 จะมีการใช้จ่ายที่ทำให้เกิดรายได้แก่ ชุมชนชนบท ในพื้นที่ของตนเองมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของชุมชนเมืองและชนบทที่มีมากกว่า กลุ่มอำเภออื่นๆ อย่างไรก็ตาม ชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 1 นี้ จะทำให้เกิดรายได้แก่ พื้นที่กรุงเทพฯ มากที่สุดด้วย ถึง 6.91 บาท จากการใช้จ่าย 100 บาท และ จากการใช้จ่ายของชาวเมืองทุกกลุ่มอำเภอ ยังคงมีความสัมพันธ์กับกรุงเทพฯ อยู่มาก สังเกตได้จาก รายได้ที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ โดยรวม มีถึง 12.64 บาท จากการใช้จ่าย 100 บาท ของชาวเมืองทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งมีมากกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองและชนบทในพื้นที่ของตนเอง ที่รวมกันแล้วเกิดรายได้ในชนบทของทั้ง 3 กลุ่มอำเภอเพียง 6.40 บาทเท่านั้น โดยทั้งนี้ กลุ่มเมืองอำเภอที่ 1 จะมีความสัมพันธ์กับกรุงเทพฯมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เมืองกลุ่มอำเภอที่ 2 และ กลุ่มอำเภอที่ 3 ตามลำดับ

5.9.5 รายได้ที่เกิดขึ้นโดยชาวบ้านในชนบท

การคำนวณรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวบ้านตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท ที่อยู่ในพื้นที่กลุ่มอำเภอต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คำนวณตามวิธีการศึกษาที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 โดยนำ Matrix การใช้จ่ายของชาว

ตอนล่าง คำนวณตามวิธีการศึกษาที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 โดยนำ Matrix การใช้จ่ายของชาวบ้านตัวอย่างคูณด้วยค่า Value Added จะได้รายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาที่เป็นผลมาจากการใช้จ่ายของชาวบ้านในแต่ละกลุ่มอำเภอ (d_n) ผลรวมของ d_n ในแต่ละพื้นที่ คือรายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาอันเนื่องมาจากการใช้จ่ายของชาวบ้านทุกประเภท เท่ากับ 1 หน่วย (d_v) หรืออธิบายให้เข้าใจได้ว่าเมื่อชาวบ้านใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าและบริการเพื่อบริโภค เท่ากับ 1 บาท จะทำให้มีรายได้เกิดขึ้นในพื้นที่ใช้จ่ายจำนวนหนึ่ง ซึ่งจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปริมาณและความเชื่อมโยงของสินค้าและบริการที่บริโภค

ผลจากการคำนวณค่า d_v ที่ได้จากการใช้จ่ายของชาวเมืองในแต่ละกลุ่มอำเภอในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ดังจะได้แสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 5.16 แสดงรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวบ้านตัวอย่างในภาคตะวันออกฉียงเหนือตอนล่าง

dv	เมือง			ชนบท			อีสานบน	ตะวันออก	กทม.
	กลุ่มอำเภอที่1	กลุ่มอำเภอที่2	กลุ่มอำเภอที่ 3	กลุ่มอำเภอที่1	กลุ่มอำเภอที่2	กลุ่มอำเภอที่ 3			
กลุ่มที่ 1	0.22340	-	-	0.20090	-	-	0.00064	-	0.15761
กลุ่มที่ 2	-	0.28744	-	-	0.20012	-	0.01506	0.00742	0.04070
กลุ่มที่ 3	-	-	0.36043	-	-	0.13461	0.01153	0.01119	0.05341
รวม	0.22340	0.28744	0.36043	0.20090	0.20012	0.13461	0.02723	0.01861	0.25172

ที่มา : จากการคำนวณ

จากตาราง 5.16 รายได้ที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการใช้จ่ายของชาวบ้านในแต่ละกลุ่มอำเภอ ผลการศึกษาพบว่า การใช้จ่ายของชาวบ้านตัวอย่างในกลุ่มอำเภอที่ 1 ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูกมาก ทำให้มีรายได้เกิดขึ้นภายในชุมชนชนบทในหมู่บ้านของตัวเองมากที่สุด (d_{ii} = 0.2009) หมายความว่าเมื่อชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 1 มีการใช้จ่ายเพื่อบริโภคสินค้าและบริการเท่ากับ 100 บาท ภายในหมู่บ้านของตนจะทำให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันที่มีหน้าที่ในการผลิตสินค้าและบริการ ได้แก่ พ่อค้าแม่ค้าที่นำสินค้ามาจำหน่ายในเมือง เกษตรกรที่เพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ และชาวบ้านที่เป็นแรงงานในการผลิตสินค้าและบริการจะมีรายได้เกิดขึ้นโดยรวมเท่ากับ 20.09 บาท รองลงมาการใช้จ่ายของชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 2 ถ้าใช้จ่ายในพื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 2 ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูกปานกลาง เท่ากับ 100 บาท จะทำให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชนบทหมู่บ้านเดียวกันที่มีหน้าที่ในการผลิตสินค้าและบริการ จะมีรายได้เกิดขึ้นโดยรวมเท่ากับ 20.01 บาท และ ชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 3 เกิดรายได้ในชุมชนชนบทของตนเองเท่ากับ 13.46 บาท ตามลำดับ จึงกล่าวได้ว่า ชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 1 มีความสัมพันธ์กับชุมชนชนบทของตนเองมากที่สุด แม้ว่า ยังต้องพึ่งพาสินค้าและบริการจากเมือง และภาคต่างๆ ได้แก่

อีสานตอนบนและกรุงเทพฯ อยู่ การใช้จ่ายของชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 3 มีรายได้เกิดขึ้นในชุมชนชนบทของตนเองน้อยที่สุด คือ เกิดเพียง 13.46 บาท ในขณะที่เป็นกลุ่มอำเภอที่จะทำให้เกิดรายได้ในชุมชนเมืองของพื้นที่ตนเอง มากที่สุด ถึง 36.04 บาท แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 3 ถูกแรงดึงดูดจากเมืองภายในพื้นที่ของตนเองมากที่สุด จากระดับความเป็นเมืองที่มีสูงมาก ทำให้ชาวบ้านหันไปใช้จ่ายและเลือกบริโภคสินค้าและบริการจากเมืองมากกว่าจากชุมชนชนบทของตนเอง มีความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองของตนเองมากกว่า ชาวบ้านในกลุ่มอำเภออื่นๆ

ลักษณะสินค้าที่ชาวบ้านซื้อจากภายในหมู่บ้านเกือบทั้งหมด ได้แก่ อาหารสด เช่น ผักสด หรือเนื้อสัตว์ ที่ชาวบ้านในหมู่บ้านสามารถผลิตได้เองโดยการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์และล่าสัตว์มาขายเป็นอาหาร ซึ่งการบริโภคของชาวบ้านในลักษณะสินค้าอาหารดังกล่าวจะทำให้ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตมีรายได้ แต่ถ้าเป็นการบริโภคเพื่อสินค้าที่ไม่สามารถผลิตเองได้ เช่น สบู่ ผงซักฟอก ยาสีฟัน เสื้อผ้า การใช้จ่ายดังกล่าว ส่วนใหญ่จัดหาซื้อจากพื้นที่ที่มีความเป็นเมือง ซึ่งการใช้จ่ายดังกล่าวก็จะทำให้ชาวเมืองที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการผลิตและจำหน่าย มีรายได้เกิดขึ้นเป็นลำดับต่อไป

การใช้จ่ายของชาวบ้านที่ก่อให้เกิดรายได้ภายในชุมชนเมืองของตนเอง ที่สำคัญได้แก่ การใช้จ่ายของชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 3 ได้แก่ พื้นที่ เพาะปลูกน้อย โดยการใช้จ่ายของชาวบ้านเมื่อมีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าและบริการภายในชนบทเท่ากับ 100 บาท จะทำให้ชาวเมืองที่อาศัยอยู่ในกลุ่มอำเภอเดียวกัน ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการจำหน่ายสินค้าและบริการในเมือง มีรายได้เกิดขึ้นเท่ากับ 36.04 บาท รองลงมา ได้แก่ ชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 2 จะทำให้มีรายได้เกิดขึ้นในชุมชนเมืองของตน เท่ากับ 28.74 บาท และ ชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 1 จะทำให้เกิดรายได้ในชุมชนเมืองของตนเองเท่ากับ 22.34 บาท ตามลำดับ จากผลที่เกิดขึ้น สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า ชุมชนชนบท ที่มีความสัมพันธ์ในการบริโภคสินค้าและบริการจากเมืองมากที่สุด ได้แก่ ชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 3 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับชนบท ในกลุ่มอำเภอที่ 3 ที่มีมากกว่าชาวบ้านและเมืองในกลุ่มอำเภออื่นๆ อาจเป็นได้จาก ระดับความเป็นเมืองของกลุ่มอำเภอที่ 3 ที่ใหญ่ที่สุดและมีสินค้าและบริการให้เลือกมากกว่า ส่วนกลุ่มอำเภออื่นๆ นั้นอาจจะเป็นได้ว่า ชุมชนในกลุ่มอำเภออื่นๆ มีความสัมพันธ์การพึ่งพาสินค้าและบริการจากชุมชนเมืองน้อยกว่า จากความที่เป็นชนบทที่พึ่งพาตัวเองภายในมากกว่าการเดินทางไปในเมืองเพื่อบริโภคสินค้าและบริการ

ในทำนองเดียวกัน การใช้จ่ายของชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 1 ที่ใช้จ่ายในพื้นที่ จะทำให้กรุงเทพฯ มีรายได้เกิดขึ้นมากที่สุด มีรายได้เกิดขึ้น 15.76 บาท ในขณะที่ชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 3 จะทำให้เกิดรายได้ในพื้นที่กรุงเทพฯ ประมาณ 5.34 บาท และชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 2 ทำให้เกิดรายได้ในกรุงเทพฯ 4.07 บาท ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า ชนบทในกลุ่มอำเภอที่ 1 มีการพึ่ง

พาจากกรุงเทพฯ อยู่มากที่สุด อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านในทุกกลุ่มอำเภอ ยังคงมีการพึ่งพาสินค้าและบริการจากกรุงเทพฯ อยู่มาก จนทำให้รายได้โดยรวมที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ มีมากที่สุดเป็นอันดับที่ 3 ของรายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่อื่นๆ คือ 25.17 บาท โดยมีรายได้โดยรวมที่เกิดขึ้นในพื้นที่อื่นๆ จากการใช้จ่ายของชาวบ้านทั้ง 3 กลุ่มอำเภอจำนวน 100 บาท ได้แก่ อีสานตอนบน และ ภาคตะวันออก โดยมีรายได้ 2.72 บาท และ 1.86 บาท ตามลำดับ

การใช้จ่ายที่สำคัญ ของชาวบ้านที่ทำให้เกิดรายได้ในพื้นที่อื่นๆ นอกภาค ที่สำคัญได้แก่ การใช้จ่ายเพื่อการศึกษา และ การใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จะมีความสัมพันธ์กับการใช้จ่ายในเรื่องการพักผ่อนมากที่สุด จากการสำรวจพบว่ามีสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางชนบท ที่สำคัญและอยู่ใกล้ จึงเป็นแรงดึงดูดที่สำคัญ ที่มีต่อชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง รวมทั้งความสัมพันธ์ทางครอบครัว อาทิเช่น การเดินทางไปเยี่ยมญาติ

5.10 ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก ที่มีต่อรายได้ของประชาชน ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

5.10.1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจโดยพิจารณาทางด้านรายได้

ในลำดับนี้จะเป็นการพิจารณา ผลกระทบทางเศรษฐกิจในลักษณะของรายได้ที่เกิดขึ้น ต่อประชากร ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ในด้านการจ้างแรงงานและซื้อปัจจัยการผลิต และรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าและบริการของคนงานที่ทำงานในโรงสี โดยคำนวณตามวิธีการวิจัยที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3

รายได้ที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงสีข้าว

การใช้จ่ายของโรงสีข้าว ในการจ้างแรงงานและซื้อปัจจัยการผลิตที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ทำให้ชาวเมืองและชาวบ้านในพื้นที่กลุ่มอำเภอต่างๆ มีรายได้ในฐานะที่เป็นเจ้าของแรงงานและเจ้าของปัจจัยการผลิต การคำนวณรายได้ที่เกิดขึ้นสามารถคำนวณโดยพิจารณา เป็นพื้นที่เมืองและชนบท ดังสมการต่อไปนี้

รายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง

$$\text{รายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง} = \frac{(d1 + d2) \times \text{การใช้จ่ายทั้งหมดของโรงสี}}{(1 - du)}$$

d1 หมายถึง รายได้ที่เกิดจากการจ้างแรงงานของโรงสีข้าว

d2 หมายถึง รายได้ที่เกิดขึ้นจากการซื้อปัจจัยการผลิตทุกที่มิใช่แรงงานของโรงสี

du หมายถึง รายได้ที่เกิดขึ้น จากการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการของชาวเมือง

รายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง เกิดจากการใช้จ่ายทั้งหมดของโรงสีคูณด้วย ผลหารระหว่างผลบวกของรายได้ที่เกิดขึ้นจากการจ้างแรงงานและรายได้ที่เกิดขึ้นจากการซื้อปัจจัยการผลิตทุกชนิดที่มิใช่แรงงานของโรงสี กับผลต่างระหว่าง 1 กับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวเมือง

รายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท

$$\text{รายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท} = \frac{(d1 + d2) \times \text{การใช้จ่ายทั้งหมดของโรงสี}}{(1 - dv)}$$

d1 หมายถึง รายได้ที่เกิดจากการจ้างแรงงานของโรงสีข้าว

d2 หมายถึง รายได้ที่เกิดขึ้นจากการซื้อปัจจัยการผลิตทุกที่มิใช่แรงงานของโรงสี

dv หมายถึง รายได้ที่เกิดขึ้น จากการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการของชาวบ้าน

รายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท เกิดจากการใช้จ่ายทั้งหมดของโรงสีคูณด้วย ผลหารระหว่างผลบวกของรายได้ที่เกิดขึ้นจากการจ้างแรงงานและรายได้ที่เกิดขึ้นจากการซื้อปัจจัยการผลิตทุกชนิดที่มิใช่แรงงานของโรงสี กับผลต่างระหว่าง 1 กับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวบ้าน

ผลการคำนวณรายได้ที่เกิดขึ้น จากการใช้จ่ายของโรงสีที่มีต่อพื้นที่เมือง และชนบทสามารถแสดงรายละเอียดได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.17 แสดงรายได้ที่เกิดจากโรงสีข้าวในพื้นที่เมืองและชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ประเภท	เมือง			ชนบท		
	กลุ่มที่1	กลุ่มที่2	กลุ่มที่3	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
โรงสีข้าว	352,428.91	453,024.75	399,035.51	5,047,056.59	4,223,719.64	1,026,856.00
ร้อยละ	3.06	3.94	3.47	43.88	36.72	8.93

ที่มา : จากการคำนวณ

จากตาราง 5.17 ผลกระทบที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงสีข้าวในรูปรายได้ ผลกระทบจะเกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่หนึ่ง (พื้นที่เพาะปลูกมาก) มากที่สุด มีสัดส่วนถึงร้อยละ 43.88 ของผลกระทบทั้งหมดที่เกิดขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง รองลงมา ผลกระทบจะเกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท ของกลุ่มอำเภอที่ 2 (พื้นที่เพาะปลูกปานกลาง) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 36.72 ของผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทั้งหมด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และพื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 3 (พื้นที่เพาะปลูกน้อย) มีสัดส่วนร้อยละ 8.93 พื้นที่เมือง ของกลุ่มอำเภอที่ 2 พื้นที่เมืองของกลุ่มอำเภอที่ 3 และ พื้นที่เมืองของกลุ่มอำเภอที่ 1 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.94 , 3.47 และ 3.06 ของผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ตามลำดับ

5.10.2 ผลกระทบทางเศรษฐกิจพิจารณาจากค่าตัวคูณทวี

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ จากการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก ที่มีต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวเนื่อง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สามารถพิจารณาจากค่าตัวคูณทวี โดยค่าตัวคูณทวีจะแสดงถึงจำนวนรายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่เป็นผลมาจากการใช้จ่ายในพื้นที่เท่ากับ 1 บาท สามารถอธิบายให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยสมมุติว่าเมื่อโรงสีข้าว มีการใช้จ่ายเพื่อการจ้างแรงงานในพื้นที่ ผลของการจ้างแรงงาน ทำให้ประชาชนที่ทำหน้าที่เป็นคนงานมีรายได้เกิดขึ้น เมื่อคนงานมีรายได้ก็จะมีการบริโภคสินค้าและบริการ รายจ่ายที่คนงานจ่ายเพื่อบริโภคสินค้าและบริการ จะเป็นรายได้ของประชาชนที่ทำหน้าที่เป็นพ่อค้าที่นำสินค้าและบริการมาขาย เมื่อพ่อค้ามีรายได้จากการขายสินค้าและบริการ ก็จะนำเงินที่ได้จากการขายสินค้าและบริการไปซื้อสินค้าจากประชาชนที่ทำหน้าที่ผลิต เช่น เกษตรกรที่ทำนา ปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของระบบเศรษฐกิจจะมีรายได้ที่ทำให้หน่วยผลิตต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งหมายถึงรายได้ที่จะเกิดขึ้นตามมา ผลรวมรายได้ที่เกิดขึ้นทั้งระบบเศรษฐกิจ เรียกว่าผลของตัวคูณทวี

จากการคำนวณค่าตัวคูณทวี โดยใช้สูตรและสมการตามวิธีการวิจัยที่กล่าวแล้วข้างต้น รายละเอียดเกี่ยวกับตัวคูณทวีที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของคนงาน เกษตรกรและโรงสี มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ตัวคูณทวีที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงสีข้าว

ค่าตัวคูณทวีที่เกิดขึ้น จากการใช้จ่ายของโรงสีข้าว ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ทั้งเมืองและชนบท ในกลุ่มอำเภอภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ค่าตัวคูณทวี ที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงสีข้าว ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คือ ผลหารระหว่างผลบวกของรายได้ที่เกิดจากการจ้างแรงงานและการใช้จ่ายเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตประเภทอื่นๆ ของโรงสีข้าว กับผลต่างระหว่าง 1 กับรายได้ ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวเมือง

$$Mfu = \frac{(d1 + d2)}{(1 - du)}$$

ค่าตัวคูณทวีที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงสีที่เกิดขึ้น ในพื้นที่ชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คือ ผลหารระหว่างผลบวกของรายได้ที่เกิดขึ้น จากการจ้างแรงงานและการใช้จ่ายเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตที่มิใช่แรงงานของโรงสี กับผลต่างระหว่าง 1 กับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวบ้านในชนบท

$$Mfv = \frac{(d1 + d2)}{(1 - dv)}$$

ผลการคำนวณแสดงตามตาราง ที่ 5.18

2. ตัวคูณทวีที่เกิดจากการใช้จ่ายของคนงาน

ค่าตัวคูณทวีที่เกิดจากการใช้จ่ายของคนงานที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง คือ รายได้ทีเกิดขึ้นจากการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ของคนงานที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง กับผลต่างระหว่าง 1 กับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวเมือง

$$ML = \frac{dL}{}$$

$$(1 - du)$$

ค่าตัวคูณทวีที่เกิดจากการใช้จ่ายของคนงานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทของภาค คือ รายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคของคนงานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท กับผลต่างระหว่าง 1 กับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวบ้านชนบท

$$ML = \frac{dL}{(1 - dv)}$$

ผลการคำนวณแสดงดังตารางที่ 5.18

3. ตัวคูณทวีที่เกิดจากการใช้จ่ายของเกษตรกร

ค่าตัวคูณทวีที่เกิดจากการใช้จ่ายของเกษตรกรที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง คือ รายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ของเกษตรกรที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง กับผลต่างระหว่าง 1 กับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวเมือง

$$MF = \frac{dF}{(1 - du)}$$

ค่าตัวคูณทวีที่เกิดจากการใช้จ่ายของเกษตรกรที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทของภาค คือ รายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคของเกษตรกรที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท กับผลต่างระหว่าง 1 กับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวบ้านชนบท

$$MF = \frac{dF}{(1 - dv)}$$

ผลการคำนวณแสดงดังตารางที่ 5.18

ตารางที่ 5.18 แสดงค่าตัวคูณทวีจากการใช้จ่ายของโรงสีและคนงาน

	เมือง			ชนบท		
	กลุ่มอำเภอที่ 1	กลุ่มอำเภอที่ 2	กลุ่มอำเภอที่ 3	กลุ่มอำเภอที่ 1	กลุ่มอำเภอที่ 2	กลุ่มอำเภอที่ 3
d1	0.00025	0.00041	0.00016	0.00248	0.00414	0.00166
d2	0.00342	0.00385	0.00345	0.06991	0.0565	0.01429
dv1	0.22340	-	-	0.20090	-	-
dv2	-	0.28744	-	-	0.20012	-
dv3	-	-	0.36043	-	-	0.13461
du1	0.41983	-	-	0.03620	-	-
du2	-	0.47610	-	-	0.01236	-
du3	-	-	0.49597	-	-	0.01569
df	0.09567	0.05740	0.03827	0.12823	0.07694	0.05129
dl	0.07603	0.12672	0.05068	0.06137	0.10288	0.04115
mfv1				0.09059		
mfv2					0.07581	
mfv3						0.01843
mfu1	0.00633					
mfu2		0.00813				
mfu3			0.00716			
ml	0.13105	0.24188	0.10055	0.07680	0.12862	0.04755
mf	0.16490	0.10956	0.07593	0.16047	0.09619	0.05927

ที่มา : จากการคำนวณ

จากตารางที่ 5.18 จะพบว่าโรงสีข้าวที่ดำเนินกิจการ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จะมีการใช้จ่ายเกิดขึ้นในทุกกลุ่มอำเภอ โดยภายในพื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่มีการเพาะปลูกมาก (กลุ่มอำเภอที่ 1) จะมีระดับของผลกระทบเกิดมากที่สุด เนื่องจากปัจจัยการผลิตที่สำคัญของโรงสีข้าว คือ ข้าวเปลือกหอมมะลิ ทำให้เกษตรกรและชาวชนบทที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกมากได้รับผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิสูงตามไปด้วย ระดับของผลกระทบทางเศรษฐกิจ จะลดลงเรื่อยๆ ตามระดับของการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่ต่างๆ ยิ่งพื้นที่มีการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิสูงพื้นที่นั้น ยิ่งมีรายได้ที่เกิดจากการซื้อวัตถุดิบของโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ที่สูงขึ้นด้วย สำหรับรายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง จะเป็นรายได้ที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงสีในด้านสาธารณูปโภคและบริการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการดำเนินกิจการของอุตสาหกรรมโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจการโรงสีข้าวเป็นกิจการที่ต้องใช้ทรัพยากรไฟฟ้า เป็นสำคัญ ยิ่งมีการผลิตสูง ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคก็ยิ่งสูง เช่นกัน โรงสีข้าวบางแห่งไม่สามารถดำเนินกิจการได้ต่อไป เนื่องจากไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคได้เพียงพอ

จากการคำนวณค่าตัวคูณทวี ของพื้นที่ต่างๆ ทำให้เราสามารถวัดระดับของผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองและชนบทต่างๆ ได้ดังนี้ พบว่าหากมีการใช้จ่ายของโรงสีข้าว ในพื้นที่ชนบท เท่ากับ 100 บาท จะทำให้ชาวชนบทที่อยู่ในกลุ่มอำเภอที่ 1 (พื้นที่เพาะปลูกมาก) มีรายได้เกิดขึ้น 9.06 บาท ในพื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 2 (พื้นที่เพาะปลูกปานกลาง) และพื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 3 เท่ากับ 7.58 บาท และ 1.84 บาท ตามลำดับ สำหรับรายได้ที่เกิดขึ้นกับพื้นที่เมืองของกลุ่มอำเภอต่างๆ พบว่า หากโรงสีข้าวมีการใช้จ่ายในพื้นที่เมืองเท่ากับ 100 บาท จะทำให้พื้นที่เมืองในกลุ่มอำเภอที่ 2 พื้นที่เมืองในกลุ่มอำเภอที่ 3 และพื้นที่เมืองในกลุ่มอำเภอที่ 1 มีรายได้เกิดขึ้น เท่ากับ 0.81 บาท 0.72 บาท และ 0.63 บาท ตามลำดับ

สำหรับการใช้จ่ายของคนงานที่ทำงานในโรงสีข้าวและเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวหอมมะลินั้น พบว่า หากคนงานในโรงสีข้าวมีการใช้จ่ายในพื้นที่เมือง เท่ากับ 100 บาท จะทำให้พื้นที่เมืองของกลุ่มอำเภอที่ 2 มีรายได้เกิดขึ้น 12.67 บาท รองลงมาได้แก่ พื้นที่เมืองในกลุ่มอำเภอที่ 1 และพื้นที่เมืองในกลุ่มอำเภอที่ 3 มีรายได้เกิดขึ้น เท่ากับ 7.60 บาท และ 5.07 บาท ตามลำดับ ในทำนองเดียวกัน หากคนงานมีการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท จะทำให้ ชนบทในกลุ่มอำเภอที่ 2 มีรายได้เกิดขึ้นมากที่สุดเท่ากับ 10.29 บาท รองลงมาได้แก่ พื้นที่ชนบทในกลุ่มอำเภอที่1 และพื้นที่ชนบทในกลุ่มอำเภอที่ 3 มีรายได้เกิดขึ้นเท่ากับ 6.14 บาท และ 4.12 บาท ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าผลกระทบส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในพื้นที่เมืองและชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 2 (พื้นที่เพาะปลูกปานกลาง) จากการสำรวจภาคสนาม ผู้ศึกษามีความเห็นว่า พื้นที่ในกลุ่มอำเภอที่ 2 นั้น เป็นแหล่งแรงงานสำคัญในการดำเนินกิจการของโรงสี คนงานส่วนใหญ่ของโรงสีจะพักอยู่ในพื้นที่เพาะปลูกปานกลางนี้ คนงานเหล่านี้จะเดินทางมาซื้อสินค้าและบริการจากเมืองที่อยู่ไม่ไกลนัก แล้วกลับไปบริโภคที่บ้าน ที่พำนักของตนในชนบท โดยสินค้าบางประเภทที่สามารถหาได้ในร้านค้าชุมชนในหมู่บ้านก็จะทำการซื้อจากภายในชุมชนชนบทด้วยกันเอง ลักษณะพิเศษของพื้นที่ในกลุ่มอำเภอที่ 2 คือ เป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบทมากกว่าพื้นที่อื่นๆ ยังมีระดับความเป็นเมืองไม่สูงนักแบบเมืองขนาดใหญ่ๆ เช่น โคราช และ อุบลราชธานี และก็ยังมีความเป็นชนบทอยู่บ้างไม่ใช่ห่างไกลมาก ลักษณะของเมืองและชนบทจะอยู่ใกล้ชิดกัน การคมนาคมไม่ลำบากนัก เมืองและชนบทพึ่งพากันได้ง่ายเนื่องจากระยะทางและการคมนาคมดีกว่ากลุ่มอำเภอในพื้นที่อื่นๆ แต่หากพิจารณาโดยรวมแล้ว จะพบว่าการใช้จ่ายของคนงานส่วนใหญ่จะเกิดในพื้นที่เมือง เนื่องจาก เมืองยังคงเป็นสถานที่ที่มีสินค้าและบริการที่หลากหลาย หากการคมนาคมดีคนงานที่ทำงานในโรงสีจะสามารถใช้จ่ายที่เมืองได้เนื่องจากโรงสีเองก็มักจะตั้งในที่ที่มีความสะดวกแก่การดำเนินกิจกรรมอุตสาหกรรม คือ จะอยู่ใกล้พื้นที่เมืองด้วย ดังนั้น คนงานที่ส่วนมากเดินทางไปกลับ จะแวะซื้อสินค้าที่เมืองแล้วจึงกลับไปยังที่พักของตนที่ชนบท ซึ่งไม่ไกลจากโรงสีข้าว และโรงสีข้าวไม่ไกลจากเมืองเช่นกัน

สำหรับเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ การใช้จ่ายของส่วนใหญ่ยังเกิดในพื้นที่ชนบทมากกว่าพื้นที่เมือง เนื่องจากระยะทางในการเดินทาง จากที่พักอาศัยในชนบทที่ห่างไกลและทุ่งนาที่อยู่ไกล ทำให้โอกาสในการเดินทางไปในพื้นที่เมืองของเกษตรกรนั้นมีน้อย การใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจะเป็นการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคประจำวัน นานๆครั้งจึงจะเข้าไปจับจ่ายซื้อของในเมือง ซื้อสินค้าและบริการที่เมืองสามารถจัดหาให้ได้ดีกว่าในชนบทในละแวกบ้าน เช่น เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค ชาวนาจึงจะมีการใช้จ่ายในเมืองนานๆครั้ง แต่ครั้งหนึ่งอาจมีจำนวนมาก แต่เมื่อเทียบกันแล้ว พื้นที่ชนบทยังคงมีผลกระทบจากการใช้จ่ายของเกษตรกรเหล่านี้ อยู่มากกว่าพื้นที่เมืองเพียงเล็กน้อย ดังนั้น หากเกษตรกรมีการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท เท่ากับ 100 บาท จะทำให้พื้นที่ชนบทในกลุ่มอำเภอที่ 1 มีรายได้เท่ากับ 12.82 บาท พื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 2 และพื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 3 เท่ากับ 7.69 บาท และ 5.13 บาท ตามลำดับ สำหรับพื้นที่เมือง หากเกษตรกร มีการใช้จ่ายในพื้นที่เมืองต่างๆ เท่ากับ 100 บาท จะทำให้พื้นที่เมืองในกลุ่มอำเภอที่ 1 มีรายได้เกิดขึ้นมากที่สุด เท่ากับ 9.57 บาท รองลงมาคือ พื้นที่เมืองในกลุ่มอำเภอที่ 2 และพื้นที่เมืองในกลุ่มอำเภอที่ 3 เกิดรายได้เท่ากับ 5.74 บาท และ 3.83 บาท ตามลำดับ

4. ค่าตัวคูณทวีที่เกิดขึ้น จากการใช้จ่ายของชาวเมืองและชาวชนบท

ค่าตัวคูณทวีที่เกิดจากการใช้จ่ายของชาวเมือง

ค่าตัวคูณทวีที่เกิดจากการใช้จ่ายของชาวเมืองที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทของภาคนี้ที่อธิบายตามสมการ คือ รายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ของชาวเมืองที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท กับผลต่างระหว่าง 1 กับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวชนบท

$$Mu = \frac{du}{(1 - dv)}$$

สำหรับค่าตัวคูณทวีที่เกิดจากการใช้จ่ายของชาวเมืองที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองของภาค คือ ผลหาร 1 ด้วยผลต่างระหว่าง 1 กับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวเมือง

$$Mu = \frac{1}{(1 - du)}$$

ผลการคำนวณแสดงดังตารางที่ 5.10.3

ค่าตัวคูณทวีที่เกิดจากการใช้จ่ายของชาวบ้านในชนบท

ค่าตัวคูณทวีที่เกิดจากการใช้จ่ายของชาวบ้านที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทของภาคนี้ ที่อธิบายตามสมการ คือ ผลหาร 1 ด้วยผลต่างระหว่าง 1 กับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวชนบท

$$Mv = \frac{1}{(1 - dv)}$$

สำหรับค่าตัวคูณทวีที่เกิดจากการใช้จ่ายของชาวชนบทที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองของภาค คือ รายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคของชาวชนบทที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง กับผลต่างระหว่าง 1 กับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวเมือง

$$Mv = \frac{dv}{(1 - du)}$$

ผลการคำนวณแสดงดังตารางที่ 5.19

ตารางที่ 5.19 แสดงค่าตัวคูณทวีที่เกิดจากการใช้จ่ายของผู้ที่อยู่อาศัยในเมืองและชนบท

	เมือง			ชนบท		
	กลุ่มอำเภอที่ 1	กลุ่มอำเภอที่ 2	กลุ่มอำเภอที่ 3	กลุ่มอำเภอที่ 1	กลุ่มอำเภอที่ 2	กลุ่มอำเภอที่ 3
dv1	0.22340	-	-	0.20090	-	-
dv2	-	0.28744	-	-	0.20012	-
dv3	-	-	0.36043	-	-	0.13461
du1	0.41983	-	-	0.03620	-	-
du2	-	0.47610	-	-	0.01236	-
du3	-	-	0.49597	-	-	0.01569
mv1	0.38506	-	-	1.25141	-	-
mv2	-	0.54865	-	-	1.25019	-
mv3	-	-	0.71510	-	-	1.15555
mu1	1.72363	-	-	0.04530	-	-
mu2	-	1.90876	-	-	0.01545	-
mu3	-	-	1.98401	-	-	0.01813

ที่มา : จากการคำนวณ

จากตารางพบว่า เมื่อคนเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 3 มีการใช้จ่ายในพื้นที่เมืองและชนบทของตนเอง เท่ากับ 100 บาท จะทำให้พื้นที่เมืองในกลุ่มที่ 3 มีรายได้เกิดขึ้น เท่ากับ 198 บาท พื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 1 มีรายได้เกิดขึ้น 4.53 บาท และการใช้จ่ายของชาวเมืองของกลุ่มอำเภอที่ 2 จำนวน 100 บาท ในพื้นที่เมืองและชนบทของตนเอง เกิดรายได้ในเมืองของกลุ่มอำเภอที่ 2 เท่ากับ 190.88 บาท เกิดรายได้ในพื้นที่ชนบทกลุ่มอำเภอที่ 2 เท่ากับ 1.55 บาท การใช้จ่ายของชาวเมืองในกลุ่มที่หนึ่ง จะทำให้เกิดรายได้ 172.36 บาท ในพื้นที่เมืองของตนเอง และ 4.53 บาทในพื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 1 เอง ตามลำดับ จากการสำรวจพบว่า จะมีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าและบริการ ในพื้นที่เมืองและชนบทของตนเองเป็นส่วนมาก ยังไม่ค่อยมีการเชื่อมโยงกัน ข้ามพื้นที่กลุ่มอำเภอนัก เนื่องจากระดับความเป็นเมืองที่ไม่ห่างกันมาก และเมืองที่สำคัญจะอยู่ทางกรุงเทพฯ ที่ให้บริการด้านการศึกษา ทำให้ชาวเมืองในพื้นที่ศึกษา ต้องเดินทางมาใช้บริการทางการศึกษา และทางการรักษาพยาบาล ที่ดีกว่า เมืองของตนเอง นอกนั้นรายจ่ายจะเกิดในพื้นที่เมืองของตนเอง ที่ไม่ห่างไกลที่พักอาศัยมากนัก

การใช้จ่ายของชาวชนบทก็เช่นกัน มักจะมีการใช้จ่ายในพื้นที่ของตนเองมากกว่าจะเดินทางไปใช้จ่ายในพื้นที่อื่นๆ ยกเว้นรายจ่ายสำคัญๆ บางประการที่ชุมชนเมืองและชนบทของตนไม่สามารถให้บริการได้ อาทิเช่น ด้านการศึกษา และ การรักษาพยาบาล รวมถึงการท่องเที่ยว แต่รายจ่ายประการหลังนี้ มักมีการจับจ่ายกันน้อยครั้งในแต่ละปี แต่มีจำนวนเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายจ่ายประจำชนิดอื่นๆ

ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของชาวชนบท ในพื้นที่ต่างๆ ดังนี้ ชาวชนบทในกลุ่มอำเภอที่ 1 เมื่อมีการใช้จ่ายในพื้นที่เมืองและชนบทของตนเองเท่ากับ 100 บาท จะทำให้เกิดรายได้ในพื้นที่ชนบทของตนเอง สูงที่สุด เท่ากับ 125.14 บาท และในพื้นที่เมืองของกลุ่มอำเภอเดียวกัน เท่ากับ 38.50 บาท รองลงมา คือ การใช้จ่ายของชาวชนบทในพื้นที่เมืองและชนบทกลุ่มอำเภอที่ 2 เท่ากับ 100 บาท รายได้จะเกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทของตนเอง เท่ากับ 125 บาท และเกิดรายได้ในพื้นที่เมืองของกลุ่มอำเภอที่ 2 เองเท่ากับ 54.86 บาท ในขณะที่ชาวชนบทในกลุ่มอำเภอที่ 3 เมื่อมีการใช้จ่ายในพื้นที่เมืองและชนบทของตนเอง จะทำให้พื้นที่เมืองของตนเองมีรายได้เกิดขึ้นมากที่สุด ในบรรดาพื้นที่เมืองอื่น ๆ โดยรายจ่าย 100 บาท เกิดรายได้ในพื้นที่เมืองของตนเองเท่ากับ 71.51 บาท และเกิดรายได้ในพื้นที่ชนบทของตนเองน้อยที่สุด ในบรรดาพื้นที่ชนบทในกลุ่มอื่นๆ จำนวน 116 บาท เมื่อเทียบกับการใช้จ่ายของชาวบ้านในกลุ่มอำเภออื่น

5.12 ความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่จากการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก

ความเชื่อมโยงจากการขนส่งสินค้าและบริการที่เกิดขึ้น จากการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก จากการสำรวจภาคสนาม พบว่า ความเชื่อมโยงดังกล่าวสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ การขนส่งสินค้า ได้แก่ ข้าวเปลือก และข้าวสารหอมมะลิ ตลอดจนสินค้าประเภทอื่นๆที่เกี่ยวเนื่องในการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก และการขนส่งแรงงาน หรือการเคลื่อนไหวของแรงงานจากการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก

ความเชื่อมโยงจากการขนส่งสินค้า การขนส่งสินค้าของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จะใช้การขนส่งทางรถยนต์เป็นหลัก โดยมีเส้นทางการขนส่งสายสำคัญดังนี้

- เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ขนส่งสินค้าของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ไปยังภาคตะวันออกที่เป็นที่ตั้งของท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง ซึ่งเป็นท่าเรือขนาดใหญ่ที่ใช้ในการส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศต่อไป สินค้าที่ขนส่งไปยังภาคตะวันออกได้แก่ ข้าวสารหอมมะลิปริมาณ ร้อยละ 40 ของปริมาณข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกทั้งหมด พาหนะที่ใช้ในการขนส่งคือ รถบรรทุก 10 ล้อ ภาคตะวันออกมีท่าเรือสำคัญ คือ ท่าเรือแหลมฉบัง ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาชายฝั่งที่ส่งเสริมให้เป็นท่าเรือส่งสินค้าเพื่อการส่งออกโดยเฉพาะ แต่เนื่องจากพ่อค้าส่งออกส่วนใหญ่มีสำนักงานอยู่ในกรุงเทพฯ ดังนั้นการส่งมอบสินค้าที่ท่าเรือกรุงเทพฯจึงมีมากกว่า แต่ในกรณีที่พ่อค้าส่งออกรายใหญ่ที่ส่งออกครั้งละปริมาณมากกว่า 5,000 ตันขึ้นไป จำเป็นต้องใช้เรือบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่ ที่ไม่สามารถเข้ามาเทียบท่าที่ท่าเรือกรุงเทพฯได้ ก็จะขนส่งจากท่าเรือแหลมฉบังแทน แต่อย่างไรก็ตาม การส่งออกข้าวหอมมะลิมีน้อยครั้งที่เป็นการส่งออกขนาดใหญ่
- เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ขนส่งสินค้าจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ผ่านจังหวัดนครราชสีมา ขนส่งไปยังภาคกลางและกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นตลาดค้าส่งสินค้า และท่าเรือกรุงเทพฯ ในกรณีส่งออกสินค้าปริมาณไม่มาก เป็นเส้นทางที่สำคัญในการขนส่งข้าวสารหอมมะลิ เนื่องจากร้อยละ 70 ของปริมาณข้าวหอมมะลิในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จะถูกส่งเข้ามายังกรุงเทพมหานคร เพื่อทำการส่งออก และขายส่งต่อให้ยังพ่อค้าข้าวในภาคอื่นๆต่อไป และยังมีสินค้าที่เป็นผลพลอยได้จากการแปรรูปข้าวหอมมะลิ ได้แก่ รำข้าว ปลายข้าวร้อยละ 13.34 ส่งไปยังภาคกลาง ราชบุรี

นครปฐมเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมปศุสัตว์ โดยนิยมใช้รถบรรทุก 10 ล้อเป็นพาหนะในการขนส่ง นอกจากนี้ยังมีสินค้าที่เกี่ยวเนื่องกับการผลิตข้าวหอมมะลิ จากภาคกลางและกรุงเทพมหานครมายังภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้แก่ กระสอบพลาสติกสานบรรจุข้าวสาร เครื่องจักรกลการเกษตร

- เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ขนส่งสินค้าไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผ่านทางจังหวัดขอนแก่น สินค้าที่ขนส่งออกจากภาคได้แก่ ปลายข้าวและรำ ใช้ในอุตสาหกรรมโรงงานสกัดน้ำมันรำ ใช้รถบรรทุก 10 ล้อเป็นพาหนะในการขนส่ง
- นอกจากนี้ยังมีการขนส่งสินค้าทางรถไฟ ลงไปยังภาคใต้ เนื่องจากมีระยะทางไกลจึงนิยมใช้รถไฟเป็นพาหนะในการขนส่ง

ในส่วนของการเคลื่อนไหวของแรงงาน จากการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก จากการสำรวจภาคสนาม พบการเคลื่อนย้ายแรงงานเพื่อการผลิตข้าวหอมมะลิในโรงสีข้าว มีน้อยมากส่วนใหญ่เป็นแรงงานในภาค ในท้องถิ่น มีแรงงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญระดับผู้จัดการที่มาจากภาคกลาง และกรุงเทพมหานครบ้าง แต่พบน้อยมากส่วนใหญ่พบในโรงสีขนาดใหญ่มากที่มีสาขาอยู่หลายภาค เช่น เจียเม้ง เป็นต้น ส่วนใหญ่จะใช้แรงงานทั้งธุรการและแบกหามภายในท้องถิ่นบริเวณใกล้เคียงโรงสี ในด้านของแรงงานที่ให้บริการด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งออก เช่น บริการด้านการเงิน และ Shipping จะเป็นบริการที่มาจากกรุงเทพมหานคร และจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางภายในภาค ได้แก่ นครราชสีมา และอุบลราชธานี

แรงงานในการเพาะปลูก การจ้างแรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่อยู่ภายในหมู่บ้านเดียวกัน หรือหมู่บ้านใกล้เคียง การเดินทางรับจ้างทำนาจากภาคอื่นๆ หรือจังหวัดอื่นๆ พบว่ามีมาจากภาคกลาง ได้แก่ นครสวรรค์ พิษณุโลก เป็นการนำแรงงานและเครื่องจักรเก็บเกี่ยวข้าวมาเป็นผู้รับเหมา การเคลื่อนไหวของแรงงานผู้รับเหมาดังกล่าว พบในแถบจังหวัดร้อยเอ็ด สุรินทร์ ที่มีการเพาะปลูกขนาดใหญ่

นอกจากการขนส่งสินค้าและบริการที่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่จากการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกแล้ว ความเชื่อมโยงที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความเชื่อมโยงจากการวางแผนพัฒนาภูมิภาค ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาภูมิภาค และเชื่อมโยงภูมิภาคต่างเข้าด้วยกันมีทิศทางและแนวทางในการพัฒนา โครงการที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โครงการท่าเรือแหลมฉบัง ภาคตะวันออก ซึ่งเป็นโครงการท่าเรือที่เป็นการส่งเสริมการส่งออก ซึ่งมีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการขนส่งสินค้าทางทะเล เช่น ท่าเรือที่มี

ความสามารถรับเรือบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่มากกว่า 7 ท่า มีโกดัง โรงพักสินค้า พื้นลานสินค้า กลางแจ้ง ถนน ทางรถไฟ และสาธารณูปโภคอื่นๆ เป็นท่าเรือที่สำคัญของประเทศไทย

นอกจากนี้ ยังมีโครงการที่พัฒนาความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ ได้แก่ โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ กัมพูชา – พม่า – สปป.ลาว – เวียดนาม – ไทย – จีนตอนใต้(ยูนนาน) Greater Mekong Subregional (GMS) เป็นโครงการความร่วมมือที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทางเทคโนโลยี และศึกษาร่วมกันใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มขีดความสามารถและโอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก ตลอดจนส่งเสริมการขยายตัวทางการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม การเกษตร และบริการเพื่อให้เกิดการจ้างงานและยกระดับค่าครองชีพของประชาชนในพื้นที่ พื้นที่โครงการในส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ประกอบด้วย นครพนม เลย สกลนคร หนองคาย อุดรธานี อำนาจเจริญ อุบลราชธานี และมุกดาหาร ผลประโยชน์ที่เราจะได้รับจากการพัฒนา ได้แก่ การพึ่งพาไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้านและแหล่งแร่ต่างๆที่สามารถนำมาเป็นเชื้อเพลิงได้ การพัฒนาการคมนาคมขนส่ง ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ

โครงข่ายทางถนนของโครงการ ได้แก่

- เส้นทางกรุงเทพฯ – อรัญประเทศ – พนมเปญ – โฮจิมินห์ซิตี้ – วังเตา
- เส้นทางเชื่อมโยงตะวันตก – ตะวันออก (ไทย-สปป.ลาว-เวียดนาม)
- เส้นทางเชื่อมโยงไทย-พม่า-จีน(แม่สาย-ท่าขี้เหล็ก-เชียงตุง-ต้าหลั่ว-เชียงรุ่ง)

โครงข่ายการบิน เพื่อสนับสนุนปรับปรุงสนามบินในกัมพูชา พม่า เวียดนาม และยูนนาน โครงข่ายทางน้ำ ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมทางแม่น้ำโขงจากจีนตอนใต้ลงมายังประเทศไทย

นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือทางด้านการค้า ที่สามารถลดกันกีดกันทางการค้า อุปสรรคทางการลงทุน และการส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศซึ่งสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

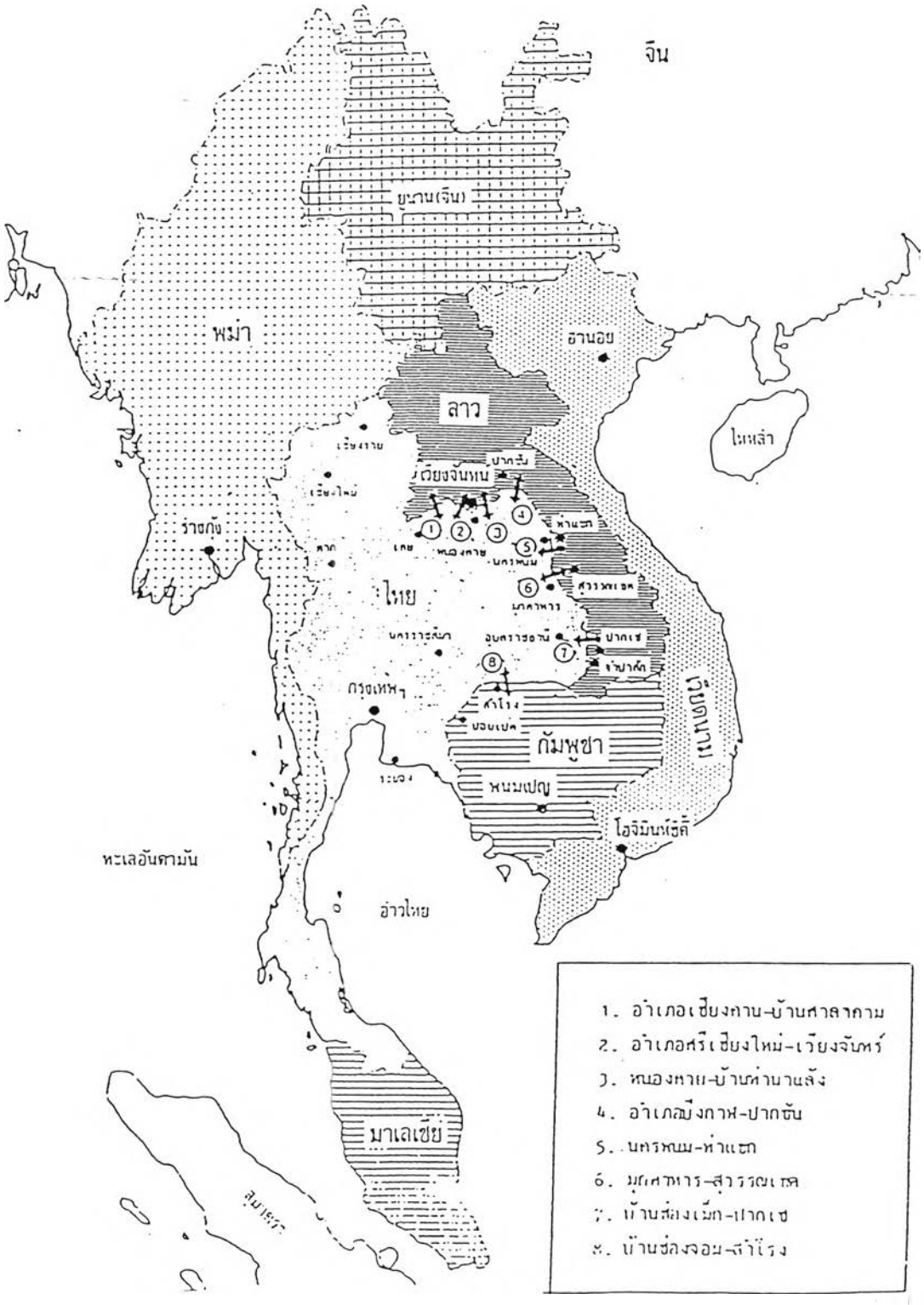

แผนที่ 5.19	แผนที่ประเทศไทย
N	แสดงจุดเชื่อมโยงระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับประเทศลาวและกัมพูชา
	ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

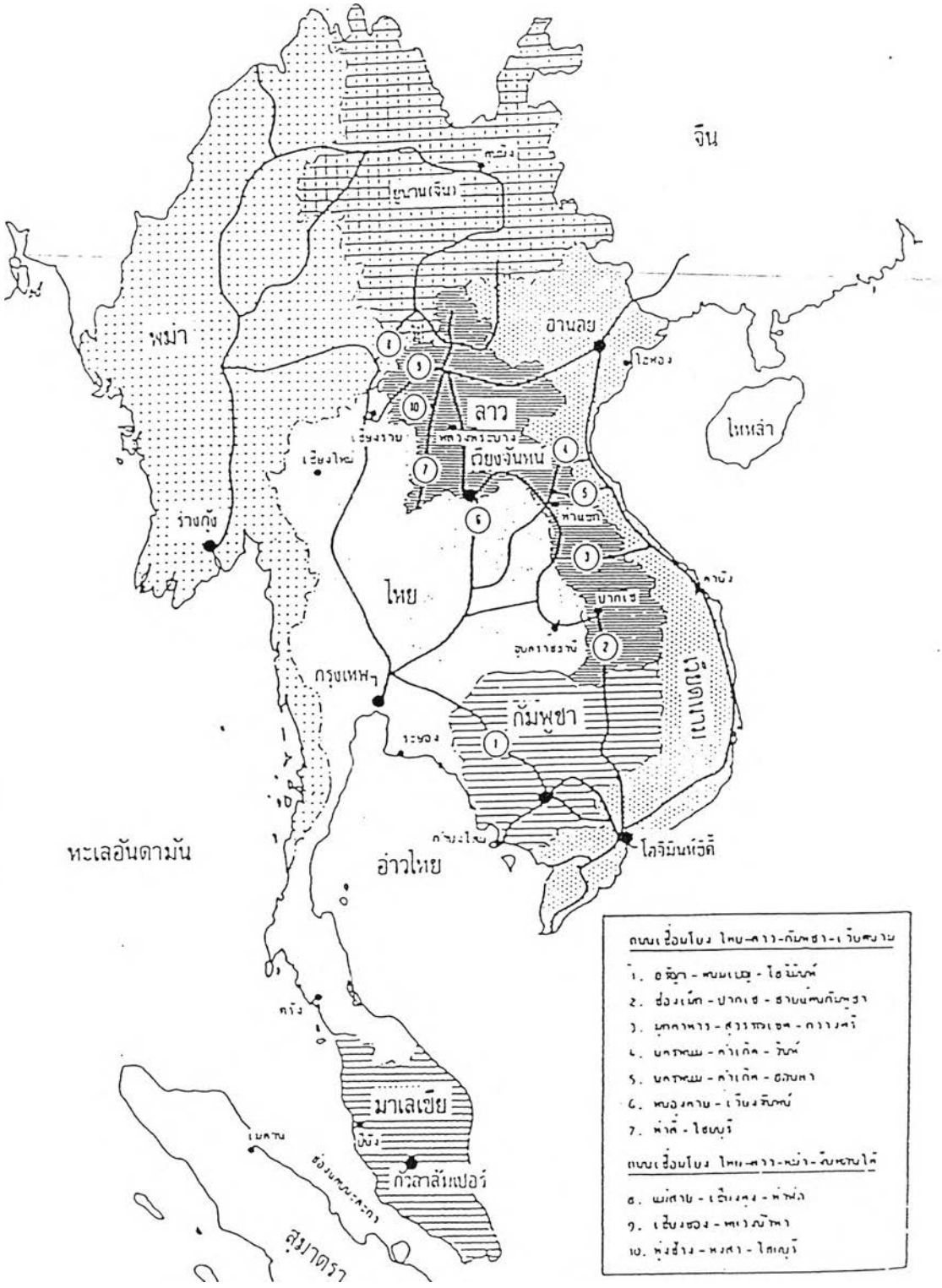

แผนที่ 5.20	แผนที่ประเทศไทย
N	แสดงถนนโครงข่ายถนนบริเวณอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ
	ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

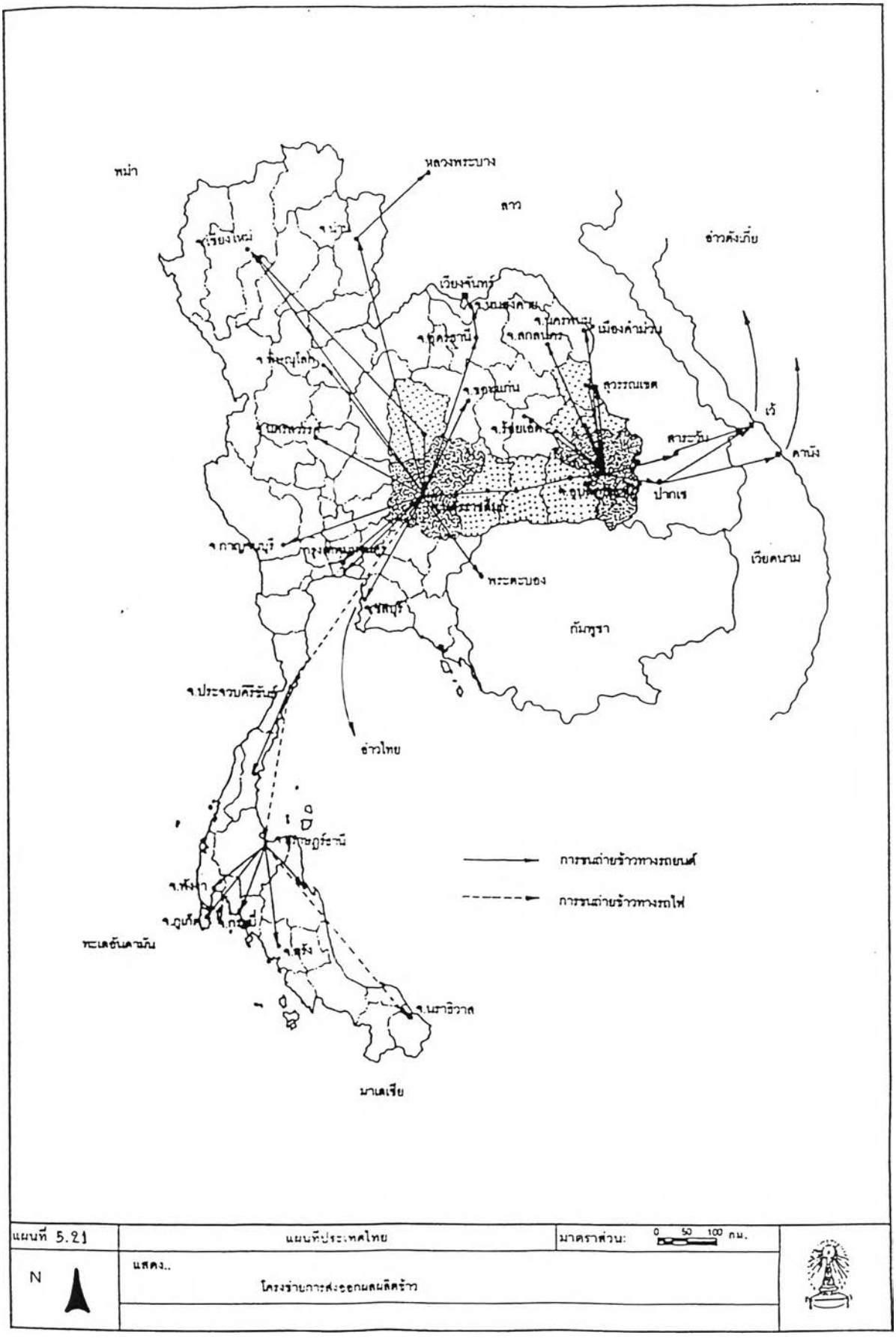

ที่มา : วิทยานิพนธ์แนวทางการพัฒนาที่ตั้งและโครงข่ายท่าข้าว นางสาวสร้อยสุข พงษ์พูล